

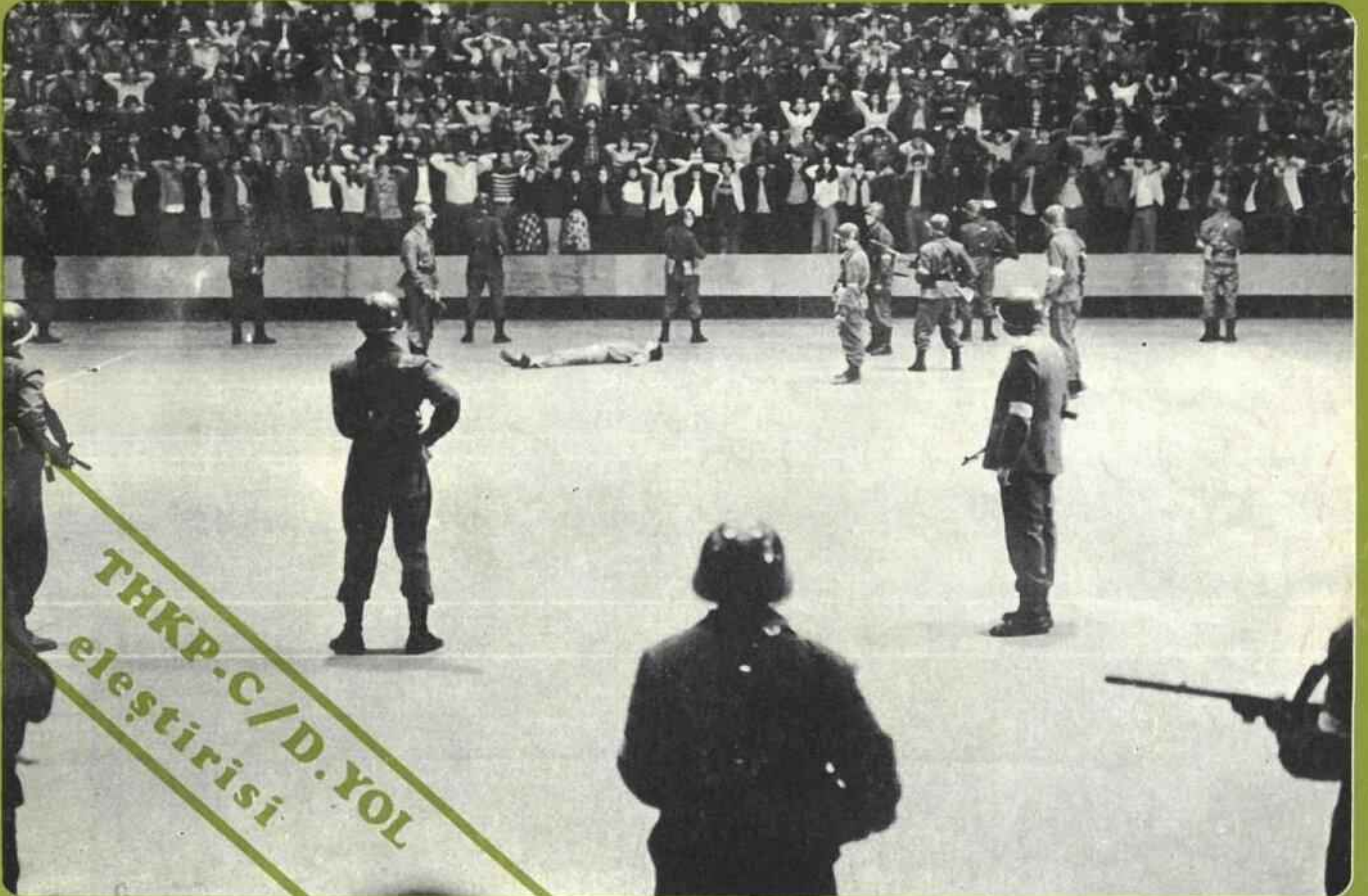
bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ DEVRİM

devrimci marksist
aylık dergi

sayı : 2 - eylül 1978

THKP-C / D.YOL
eleştirisi

bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

SÜREKLİ

DEVİRİM

devrimci marksist
aylık dergi
sayı: 2 - eylül 1978

Sahibi :

Hamza Soysal

Yazı İşleri Sorumlusu :

Uğur Tekin

Yönetim Yeri :

Yerebatan Cad.
Salkımsöğüt Sok. 20/9
Cağaloğlu / İstanbul

Abone Koşulları :

Yıllık : 200 TL.

Dış ülkelere : 400 TL.

Posta Havalesi :

Hamza Soysal adına

Posta Çeki Hesap No: 10 99 67

Dizgi - Baskı :

Murat Matbaacılık Koll. Şti.
Tel : 27 45 71

Kapak Baskı :

Gözlem Matbaası

Cilt :

Kardeşler Mücellithanesi

Genel Dağ. :

Sürekli Devrim

Baskı Tarihi :

11 - 9 - 1978

İÇİNDEKİLER

SUREKLİ DEVİRİM'den Okurlara...	2
THKP-C / Devrimci Gençlik / Devrimci Yol	3
Latin Amerika'da Silâhlı Mücadele	14
Fidelist Akım Üzerine	14
Seylan 1971 Ayaklanması ve Merkezci	
Bir Akım: JVP	20
Wijeweera'nın IV. Enternasyonal'e Mektubu	22
DGM Direnişi'nin Ortaya Çıkardıkları	23
Şili Devriminin Trajedisi	44
TÖB-DER Kongresi Üzerine	47
Latin Amerika'da Stalinizm	48
Şerifis İçin Kampanya Açıldı	53
Komünist Enternasyonal'de Sömürgeler	
Sorunu ve 1925-27 Çin Devrimi	54

Sürekli Devrim'den Okurlara...

SÜREKLİ DEVRİM, elinizdeki sayısında merkezci bir çizgi olan THKP-C / Devrimci Gençlik / Devrimci Yol'un eleştirisine yer verirken bir yandan da *merkezcilik* konusunda aydınlatıcı çevirilere başvuruyor. Zaman zaman «silâhlı mücadele» noktasından hareketle Latin Amerika'daki bir dizi akımla koşutluk bulanlar için, Latin Amerika gerçeğinin ne olduğunu, «silâhlı mücadele»ye hangi perspektifle yaklaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturabilmek amacıyla aktardığımız IV. Enternasyonal'in dökümanları sanırız yeterince yararlı olacaktır. Yine bu bağlamda, Seylan 1971 ayaklanmasına önyak olan JVP'nin lideri Wijeweera'nın IV. Enternasyonal'e gönderdiği kısa mektup birçokları için epeyce düşündürücü olsa gerektir. SÜREKLİ DEVRİM, Seylan olayını 1971 ayaklanmasını da içererek yeniden ele alacaktır. Böylece dünyadaki çeşitli merkezci hareketlerin farklılıkları ve zamanla aldıkları boyut sergilenecektir.

DGM yasa tasarısına karşı girişilen «Eylül Genel Grevi»nin yıldönümünde yer verdiğimiz DGM *Direnişinin Ortaya Çıkardıkları* başlıklı bir yazı da, bu işçi eylemi çerçevesinde sınıf ile liderlikler arasındaki ilişkileri ele alırken özellikle mevcut liderlikleri değerlendirme bakımından zenginleştirici öğeler getiriyor.

Bu sayıda ayrıca Şili yenilgisinin 5. yılı dolayısıyla yer verdiğimiz *Şili Devriminin Trajedisi* ve *Latin Amerika'da Stalinizm* başlıklı çevirilerin, reformistlerce ileri sürülen bir dizi miti yıkmak yönünde sağlam politik kanıtlar getirdiğine inanıyoruz.

TÖB-DER Kongresi öncesi tartışmalara SÜREKLİ DEVRİM'in I. sayısındaki yazısıyla katılan Aydın ARICAN bir açıklama ile bu konuya yeniden döneceğini belirtmektedir.

Son olarak, Stalinizm'in batağından çıkamayan ve biraz da Çin Devrimi'nden ötürü zülfü yare dokunan Stalin'i hatalar ve sevaplarla yüzdeleyip teraziye koyan özellikle Maoistler için Yavuz ALOKAN'ın, İkinci Çin Devrimi'ni konu alan yazısı ile birinci sayıda verdiğimiz sözü yerine getiriyoruz.

Önümüzdeki sayıda THKP-C / DG / DY ve 1925-27 Çin Devrimi yazıları devam edecek.

SÜREKLİ DEVRİM, ölümünün 11. yılında Che üzerine bir yazı ve 1917 Ekim Devrimi'nin 61. yılında Troçki'nin *Rus Devrimi Üç Anlayışı* makalesine yer verecektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin öncesine bir yaklaşım olarak *Millî Mücadele* yazısı güzel bir raslantı ile Çin Devrimi ile birlikte tartışılabilir bir sayıda yer alıyor.

MERKEZCİ BİR ÇİZGİ :

THKP-C

Devrimci Gençlik

Devrimci Yol

1

«Stalinist hareketin dünya çapındaki görüntüsel birliğinin parçalanması sürecinde, revizyonizmden kopmuş ama Marksist bilimsel teoriyi evrensel boyutları içinde irdelemekten ziyade, varolan durumlardan kalkıp pratik kimi sorunların çözümüyle sınırlı merkezci hareketlerin değişik görünümle Stalinist, Maoist ve kendiliğindenci-popülist eklemelerle devrimci hareketin ortaya çıkmasında önemli katkıları oldu.» (Sürekli Devrim, Bildirge s. 22)

1970 eşiğinde, Türkiye'de TİP'in ve klasik MDD'ciliğin devrimci hareketi kucaklamaktan aciz olduğu kavranmaya başladığında Maoculuğun yanısıra merkezcilik kendine karşı bazı «radikal» hareketlerle ayrı ama sarmaşdolaş gelişmeğe başladı. Bugün için önemini ve anlamını yitirmiş olan bir tartışmaya girişmek niyetinde olmadığımız için, o günlerde benzer hareketler olarak görülen THKP-C ve THKO hareketlerinin faaliyetlerinin anatomisini ele almayacağımız açıktır. Yalnız şunu belirtebiliriz: THKO hareketi geleneksel olarak teori ile alışverişi pek hoş görmemiş bir kadro tarafından yönetilmiştir ve ortaya çıkan ürünler de (daha doğrusu kimi olanı biteni anlamlandıracak yazılar ve birliğin sürdürülmesi için yapılmış siyasî çalışmalar) THKP-C'nin çok sağında, daha eklektik ve bilinen benzer hareketlerden ya oldukça bihaber ya da haberli ise bağımsız birim çalışmasının en aşırısına (C. Marighella) yakın gözükmektedir. Ne ki önder kadrolarının, en basit hukuk ve insanlık kurallarının çiğnenerek iğrenççe katledilmesinden sonra hareket fiziki olarak varlığını sürdüremedi. Yeni kuşaklar için ise hiç olmazsa bağlı kalacakları bir teori olmadan ortak mücadele geçmişi ve arkadaşlık ilişkileri üzerine kurulu bir birliğin kurulması da fiilen imkansız ol-

duğundan, bugün THKO'nun, adından başka tarihle bağlantısı yoktur. THKP-C hareketi ise başından beri farklı bir gelişme göstermiş, özellikle DEV-GENÇ içindeki geniş çalışmaları ile yaygın ile taban kazanırken (örgütün son üç döneminin ikisinin başkanlığını yapmış olanlar THKP-C'nin de önder kadrosundadırlar) **Aydınlık Sosyalist Dergi** içinde teorik tartışmalara girmişler ve hareketin ilk belirişi de «Aydınlık Sosyalist Dergiye Açık Mektup»la olmuştur. Ayrıca klasik MDD'ciliğin temel dayanaklarından biri olan asker-sivil-aydın zümre içinde etkinlik kazanma konusunda THKP-C alt kadrolarda aktivitesi ile diğer grupları fersah fersah geçmiştir. Bu ilişkiler yumağından nasıl bir tarihsel dönemin girdabına dalındığı ve bunun sonucundaki durumu tasviri bir biçimde ele almak konumuz dışında kalıyor.

Tartışmamızın konusu THKP-C hareketi, sonda söyleyeceğimizi başta söylersek THKP-C hareketinin izleyicisi olduğunu iddia eden bir dizi hareketten özellikle birinin, Devrimci-Gençlik / Devrimci-Yol çizgisinin niteliği, merkezci eğilimlerinin ne oranda geçerli olduğunu ve bu hareketle ittifakın hangi somut konularda ve ne gibi şartlarda mümkün olduğunu göstermeye çalışmak olduğundan geçmişe ancak tartışılan konuları açık-

ladığı oranda döneceğiz. Belki de onlarca daha geniş tutulan sorunlar bu bakımdan cüzi bir yer kaplayacaktır burda.

Böylesine bir çalışmanın kaçınılmaz yanı devrimci hareketin gelişiminde, partiler-örgütler düzeyinde de ifadesini bulan işçi sınıfının içinde çeşitli devrimci eğilimlerin mutlaka varolabileceği gerçeğidir. Bu eğilimler, işçi sınıfının iktidar mücadelesinde kaynaşabilirler (Rusya'da Bolşevik partisi ile İnterrayon) ya da ayrı ayrı yürüyüp aynı anda birlikte vurabilirler (sol SR'ler).

Günümüzde ise birçok ülkede merkezci hareketlerle sağlıklı bir diyalog ve eylem birliğinin devrimci Marksist hareketin gelişmesinde çok önemli bir etken olduğu (Şili, Antiller vb.) bilinmektedir. Hatta başarısızlık nedenlerinden biri dahi merkezci hareketlerle ilişkinin etkin bir biçimde kurulamamasıdır (Arjantin).

Özetlersek tartışmamızın amacı bağımsızlıklarını koruyan, eylem içinde birliği gerçekleştiren ve acımasız bir ideolojik mücadeleyi karşılıklı saygınlık ilişkileri içinde yürüten devrimcilerin birliğini yaratmak içindir.

THKP-C hareketi teorik çerçevesini kurarken sosyalist hareketin geleneksel tahlillerinden kopma ihtiyacını duymadığı gibi buna vakti de yoktu. Böyle birşeye ihtiyaç duymadı (*) çünkü kendi farklılığını belirten sorunsallar tarihi-arka olmuş konulardan kopuk olarak ele alınıyordu. Vakti yoktu; (**) zira hareketin **Aydınlık**'dan kopuşu, bir süre kendini biçimlendiremeyeşi ile 12 Mart arasında geçen süre altı ay gibi, bir örgüt için ilk basamakların oluşmasının bile pek mümkün olmadığı, teorik çalışmalar için ise çok dar bir zaman dilimiydi.

Bir bakıma THKP-C, koptuğu hareketin teorik çerçevesine «özgün» eklemeler yapmaktan öteye geçemedi. Hareketin gelişme evresinde bu özgünlük artarken dağılma, yılgınlık ve şaşkınlığın hakim olması ile birlikte

eski konular (Kemalizm, yapı analizleri, eleştiriler,) yeniden gündeme girince bu alanda bir adım ilerlenmediği görüldü. Bu geleneklerine bağlılık 12 Mart sonrasında hareketin dağılmasına neden olurken toparlanmasının da bir özeleştirisi değil de bir suskunluk üzerine kurulmasına sebep olmuştur. Tarih kimi tartışma konularını dolaşımdan kaldırmıştı, bu da kimi anahtar konuların hareketin birliğini zedelemesine yol açmadan geçiştirilmesini getirdi. / Ama yine tarih insanın ensesinde boza pişiriyordu ve aynı kökenden hareket ettiğini iddia eden Kurtuluş dergisi ilk sayılarında en geri düzeyden Kemalizm konusunda bir eleştiriyi kendine teorik dayanak aradı. /

Bugüne gelindiğinde gelenekle yeni gelişmeler arasındaki kimi zaman zıtlığa varan ayrılıkların açıkça ortaya serilmesinden kaçına kaçına hareket ummadığı bir yere geldi : Bir iki formülasyon ve kavram fetişizminin dışında kaynağı ile ortak yanı gittikçe sınırlanırken «eski formülasyonlar» ayakbağı olmaktadır. Bunun aşılması için tek çare özeleştirmedir. Ama bu da hareketin zayıflamasına ve hâlâ heyecana dayanan bir kısım yandaşın yitirilmesine yolaçacağı tehlikesi karşısında satır aralarında anlayana yapılmaktadır (!) [Gerçi liderliğin mistifikasyonları aştığı söylenemez, ne var ki kopuş yolunda belirtiler hayli yoğunur].

THKP-C hareketinin boyvermesinden günümüze dolu dolu sekiz yıl geçmiştir. Bir hareketin değerlendirilmesi (en başta kendini değerlendirmesi) için yeterli bir zamandır bu. Ne ki örgütsel sürekliliğin olmaması, teori olarak kabul edilen metinlerin uzun süre yayınlanmaması sonucu bu sekiz yıl günahı ile sevabı ile boşuna harcanmamışsa da gereğince değerlendirilmemiştir. (Tabii eski kadroların bir yandan berhava olması, öte yandan ya teslim olmaları ya da geçmişlerini inkar etmeleri duraklamanın ana sebeplerinden biridir ve yeni kadroların önünde en sağlam silâh yine MÇ'nın yazıları ve 1971 lerin eylemleriydi, Ama eski kadroların ortadan büyük miktarda yitmeleri sonucu açılan gedikten yeni tartışma, eylem alanları ve hat-ta yeni anlayışlara sahip kişiler, kadrolar gelmiştir. Geleneğin üzerine yükselmekle be-

(*) Tarihi sorunlar üzerindeki teorik tartışma ve çalışmaların pratiğe set çektiği gerekçesiyle küçümsenmesi çocukluk dönemindeki sekterliğin ilk evrelerine tekabül eder. Revizyonistlerin kullandıkları araçlar ve yollar da kullanışsız addedilir.

(**) Başka bir açıdan MÇ da bunu yavaşlık olarak niteler. (Bütün Yazılar s. 309).

raber onu aşmış olanlar bugün gerçekten proleter devrimci kimi sorunsalları ilk kez, kimi zaman ilk kez olmasa da etkin bir biçimde tartışmaya sokmaktadırlar. Hareket yaygın olarak gençlik içinde etkinliğini sürdürmekle beraber, kitle örgütlerinde ve sendikalarda önemli adımlar atılmıştır. Eylem alanlarının genişlemesi ile eski alışkanlıklar, fetişler zorunlu olarak yerlerini daha somut işlevlere terkettikçe teorik bakımdan yepyeni gelişmeler de zorunlu olmuştur.

Bu çerçeve içinde **Bütün Yazılar-Devrimci Gençlik-Devrimci Yol'un** ne gibi evrelerden geçtiği, nerelerde kesiştikleri ve nerelerde aşıldıklarının da belirtilmesi ile birlikte devrimci marksist formülasyonlarla ilişkilerinin ya da zıtlık ve ayrılıklarının neler olduğunu belirtmeye bir sergilemeyle girişeceğiz.

Türkiye'de Sosyalist Hareketin Geçmişi

THKP-C hareketinin teorik ardalanındaki geleneksel ögeler arasında tarihsel olarak en önemlisi, hareketin kendi teorisyenleri açısından hemen hemen hiçbir irdelemeye tabi tutulmadı ve bazı deyişlerle geçiştirildi. Geçmiş, zihinsel düzeyde yeniden üretilip gerekli eleştiriden geçirilmeden olduğu gibi kabul edildi. (Bkz. **Bütün Yazılar** s. 103, 129, 198, 309) TİP'in seçimlerde aldığı oyların «başlıca nedeni» 1919'lardan bu yana gelen hareketin birikimi olarak görülmüştür. «**Diğer bütün etkenler bu ana etkenin yanında önemsiz ve talidir**» denilirken TİP'in bu geçmişi temsil etmediği (sosyalist olmadığı) belirtildiğine göre bunun sebebi hikmetini de açıklamak gerekirdi. TİP'in sosyalizm anlayışında geçmişe göre elbette farklılıklar vardır. Ama bunlar gerçekten bir devrimci parti ile reformist parti arasındaki farklılıklar mıdır, yoksa aralarında belli bir süreklilik mi vardır? Bu şiirsel betimlemeler olgusal düzeyde de ilginç çarpıtmalarla karşımıza çıkıyor: «... **demokrasi düşmanlarına bile şapka çıkartacak kadar güçlü bir mücadele verilmiş olması.**» Nedir bu düşmanlara bile şapka çıkartan? Tek bir eylem, tek bir örnek yok. Hareket henüz birlikte bulunduğu «eski»lerle arasındaki sorunsalların köklü farklılıklarının bilincine varmış olmaktan uzaktır. Bunun

eşiğine Mihri Belli ile bağların koptuğu günlerde gelinmiştir. «**Ama bu geçmişteki mücadelelerin hatalarını eleştirmeyeceğimiz anlamına gelmez. Bugün ve yarın için doğru olan politika, dünün eleştirisinden çıkar. Biz, Türkiye'deki marksist hareketin tarihine sonuna kadar saygılıyız. Ve onun bir devamı olarak kendimizi görmekteyiz.**» İyi ama nedir bu saygınlık kıstası çerçevesinde yinelenen «hareket»? Açılmamış satırlar arasında Kurtuluş'tan mealen yapılan bir alıntı ise konuyu iyice muğlak bir hale getiriyor: «**Bu hareket, revizyonizmin uzun yıllar etkinliğini sürdürdüğü bir ortamda filizlenip gelişmiştir.**» Uzun yıllar eğer iki üç yılı kapsamıyorsa, hareketin yöneliminin kendini açığa vurduğu günlerde geçmişle bağların zımnı bir eleştirisiyle karşı karşıyayız demektir. Nitekim Devrimci-Gençlik ve Devrimci-Yol dergilerinde yine geçerken konuya değinilirken çok kesin bir tavır takınılmaktadır: «**Revizyonizmin belirleyici olduğu solun 50 yıllık geçmişi**» — D.G, s. 1, / «**50 yıllık bir geçmişi olan ve faşizmin karanlığında güç kazanan revizyonizm**» — D. G. s. 1, s. 3 / «**50 yıllık sağ çizginin ince örnekleri günümüzde sosyal emperyalizm veya toplumsal ilerleme maskeleriyle karşımıza çıkıyor.**» DY s. 1, s. 7

Sosyalist hareketin geçmişi konusundaki tahliller Dr. Hikmet ve Mihri Belli'ninkine paralel başlamış ve memurca bir tavırla barem peşinde koşulmuştur. Bugün TKP'nin muarızlarına yönelttiği meşru varislik iddiaları nasıl karabasan gibi işçi sınıfının üzerine de yığılmak isteniyorsa MÇ bunu [(s. 129) da] bir hareketin meşruluğunun gerekçesi olarak görüyordu. Ama **kesintisizlerde** tam anlamıyla bir kopuşla karşı karşıya kalırken de karanlık ve edebi tanımlamaların yerine gereken tarih bilincinin ürünlerini de görmemekteyiz. Bu o gün için anlaşılır birşeydir çünkü geçmiş bugün / o gün / için hemen hemen hiçbirşey ifade etmemektedir.

Bu çaba DG-DY'a kalmışken onlar da ilkin karanlık cümleleri tersinden kullanmışlar ve «**faşizmin karanlığından güç kazanan revizyonizm**» gibi iler tutar yanı olmayan tahlillere bel bağlamışlardır. Bu konuda ne kadar geç kalınmış olursa olsun DY'un bugün için dünya çapında parçalanmış olan bürok-

rasinin iki ayrı kanadının formülasyonlarını «50 yıllık sağ çizginin ince örnekleri» olarak görmesi düşündürücüdür. Düşündürücüdür çünkü sosyalist tarihi evrenselliği içinde irdelemekten uzak, bugün siyasî muarızlarının aktüel konumlarından kalkınarak yapılan bir eleştiri olayın tarihsel önemini gözardı etmektedir. Bu elli yıllık sağ çizgiyi temsil edenler stalinizmin dünya çapındaki politikasının bir parçası değiller midir? Şefik Hüsnü «Enternasyonal»in kademelerinde bulunmamış mıdır? Eskiler stalinist değil de Jaures'ci, Lassalcı, anarşist gibi başka bir eğilimi mi temsil ediyorlardı? DY'daki tesbitin doğruluğu tarihsel temellerinin yoksayılması sonucu güdük kalmaktadır. Ama bu dahi hareketin özgünlüğü, stalinizmin çeşitli varyantlarından farklılığı açısından önemli, ayırdedici bir unsurdur.

Kemalizm

Hareketin bağımsızlığı ve ittifaklar açısından birincil derecede önemli olan Kemalizm konusundaki tavır THKP-C'nin içinden çıktığı hareketle bağlarının, ne kadar yoğun olduğunu göstermektedir.

TİP büyük ölçüde sorunu tarihe aktarıp Millî Mücadele konusunda resmî görüşün dışına çıkmazken TİP'in dışında kalanlar (özellikle MDD) 1920'ler için zihinsel olarak imal ettiklerini 1960'ların sonlarını da kapsayacak bir biçimde geliştirdiler (İkinci Kurtuluş Savaşı). Yaşanmış yoksayıp onun yerine hayali bir ittifakı koyanlar, bu kez bunu tarihsiz-takvimsiz bir anlayışla 50 yıl sonrası için geçerli kıldılar. Böylece kitaplardan **İki Taktik**, işçi köylü demokratik diktatörlüğünü / demokratik devrimi / öngördüğü için nasıl baş-tacı edilip koca bir 1917 devriminin öğrettikleri görmezlikten gelindiye, geçmiş ittifakın (sosyalist-kemalist) (!) temel ögesi de 50 yıllık yaşananlar ters yüz edilip yeniden imdada çağrıldı. O günden bu güne en önemli farklılık ise arada, bir de devlet sosyalistlerinin türeyip etkinlik kazanmasıydı (YÖN-DEV-RİM) / 12 Mart eşiğinde tasfiye edilen bu hareketin sosyalistlerle «asker-sivil-aydın zümre» arasında bir köprü konumunda olması, önemini oldukça arttırmıştır. /

MÇ/s. 79, 80-81, 114, 551-53/ Mihri Beiii

ve Dr. Hikmet'in bu konudaki formülasyonlarına sıkı sıkıya bağlı kaldı. Ama onlar gibi THKP-C, umutlarını ve hedeflerini askerî cuntaya bağlayıp beklemedi, Bağımsız bir hareket geliştirmeye çalıştı. Ne ki bu eklektisizmin sonucu, sarmaşdolaşıklıktan kurtulamadıkları gibi, mücadele alanını da doğru dürüst değerlendiremediler, bu ayakbağından kurtulamadıkları için. Klasik MDD'yi benimseyenlerce askerî diktatörlüğün demokratik bir evre olarak görülmesi, emperyalizmin uluslararası politikada silâh ilişkisinin, «kültürel bütünlüğün» gözardı edilmesine yol açtı ve hareket sadece cepheden değil, teorik çatı ve örgütsel ilişkiler açısından da içten yıkıldı. / Bir dizi THKP-C sanığının içerde «tarih»e ve «tahlil»e merak salmalarının nedeni «yıkılış»ın ta kendisidir. Böyle bir yıkıntıdan çoğun ekonomist eğilimler çıkmasının nedeni teorik yetersizlik ve örgütsel yetersizliğin getirdiği boşluktur. /

«Asker-sivil-aydın zümre»nin ilericiliği tescil edilince Anayasa mistifikasyonu da ardından geldi. Böylece Anayasanın tarihsel konumu ve sınıfsal niteliği, hukuğun sınıf mücadelesinde ne anlama gelebileceği formülasyonun dışında kaldığı için Anayasa savunulmuştur.

THKP-C hareketinin bir farklı yanı da «proletarya öncülüğü»nün yoğun bir biçimde altını çizmesidir / MÇ, **Bütün Yazılar**, s. 19, 20,88,181 /.

Yukarıdakilerle bu son eklenenleri yan yana aldığımızda ortaya çıkan durumu aşağıdaki alıntıyla karşılaştırdığımızda akılalmaz bir körlük, ya da safdillikle karşıkarşıya kalırız. «**Çağımızda sosyalizmin dünya çapında sahip olduğu prestijden ve SSCB'nin radikal devrimci-milliyetçi hareketlerin baş desteği olmasından dolayı, bugün devrimci-milliyetçiler de kendilerini sosyalist olarak lanse etmektedirler. Bu nedenle ülkemizdeki pek çok kemalist bugün kendisine sosyalist demektedir.**» «**Kemalizm, devrimci-milliyetçilerin emperyalizme karşı aldıkları politik tutumdur.**» (Bütün Yazılar, s. 351)

Çağımızdaki devrimci milliyetçilerin sosyalistliklerinin ne anlama geldiğini Mısır, Suriye, Irak gibi komşu ülkelerde gördüğümüz gibi bizdekilerin de ne menem sosyalist ol-

dukları 12 Mart'la tescil edildi. SSCB'nin desteği ise Seylan'da kendi karakterine uygun bir biçimde burjuva Bandaranaike hükümetine verildi. Stalinist pratik [Çin Devriminden (1927) bu yana] «destek» verirken dünya devriminin çıkarlarını ne zaman Sovyet bürokrasisinin çıkarlarının önüne koymuş?

Sözü edilen konu artık bu çizginin dayanaklarından biri değildir ve hatta zımnen reddedilmektedir / **Devrimci Yol**'da çıkan MÇ'nin bir yazısı ise tarihi bir belge olarak kabul edilmelidir / Ama devrimci-milliyetçiler ve SSCB'nin desteği örneğin DY'da «Kapitalist olmayan yol»un eleştirisinde (s. 4) ele alındığı için buraya tekrar o vesile ile dönmek zorunda kalacağız,

Devrimin Karakteri ve Sınıfların Mevzilenmesi

Stalinist aşamalı devrim anlayışı (bugünkü Moskovacı ve Pekinci izleyicileri bu aşamaları da kendi içinde bir dizi evreye ayırarak sosyalizmi iyice bir hayal haline getirmek için yoğun çabalarda bulunmaktadır) ve buna uygun sınıfların mevzilenmesinin menşevik yorumu sosyalist hareket içinde uzun süre tartışmasız kabul edildi.

THKP-C hareketi Türkiye'deki hareketin içinde bulunduğu parlamenterist, darbeci ortamda varolan pasif, barışçıl, teslimiyetçi, kuyrukçu karaktere bir tepki olarak biçimlendi. Ama o güne kadarki Stalinist miras (yoğun Maoist eklemelerle) uluslararası devrimci birikimin kavranmasını güçleştirdiğinden dünyanın birçok ülkesinde varolan devrimci hareketlerden gereken dersin alınmasını engelledi. Bunun en açık örneği kahramanca yaşamı ve yaşanan yılların büyük devrimcisi, unutturulmuş enternasyonalizmin yenisinden yaratıcısı Che Guevara ile kurulan görüntüsel teorik birliktir. Benzer hareketlerin en yoğun olduğu Latin Amerika'daki oluşuma kısaca baktığımızda devrim formülasyonu ve sınıfların mevzilenmesi açısından «oligarşi» tabirinin dışında ortak bir nokta bulmak hemen hemen imkansız olacaktır.

Küba devrimi, Che'nin yazıları ve hayatı Latin Amerika'da yeni bir devrimci kuşağın oluşumuna katkıda bulundu. O güne kadar Lenin Kominterni'nde ve troçkist yayında

gizli kalan çözümler ve öneriler yeniden gündeme girdi.

Stalin'e gelinceye kadar hiçbir devrimci usta ulusal (liberal) burjuvaziyi devrimci güçlerin içine katmamış ve hele hele onlara önderlik rolü tanımamışlardı Demokratik devrimin el kitabı haline getirilen **İki Taktik**'in bir kez daha okunmasında bu bakımdan yarar vardır. Troçki ise bunu **Sonuç ve Olasılıklar**'da daha 1905'de kesin olarak reddetmişti İkinci Çin devrimi (1927) ile birlikte «dört sınıf bloku» tezi (proletarya, köylülük, küçük burjuvazi, millî burjuvazi) millî burjuvaziye devrimci güçlerin içine kattı. Komintern'in «Üçüncü dönem» politikası dönemi hariç Latin Amerika'da Stalinist partiler bu teze bağlı olarak, (Stalinist aşamalı devrim tezi), strateji tutturup anti-feodal (anti-latifundiacı) anti-emperyalist bir devrimden sonra anti-kapitalist bir devrimin mümkünlüğü üzerine onyıllarını yitirdiler. Oysa Latin Amerika devriminin problemleri ortadaydı : tarımsal sorun ve ulusal bağımsızlık gibi tarihsel görevlerini yerine getirmekten aciz bir yerel burjuvazi nin Amerikan emperyalizmi ile içiçeliğinden ötürü anti-latifundiacı, anti-emperyalist ve anti-kapitalist bir devrimin birleşikliği. Bu da, devrimin gerçek toplumsal temeli olan köylüler ve işçilerin proletarya öncülüğündeki ittifakı somut sosyo-ekonomik ve tarihsel tahlilin ürünü olarak ortaya çıkarken, sürekli devrimin güncelliğinin soyut bir dogma olmadığını gösteriyordu.

Küba devrimine kadar Latin Amerika Stalinist partileri aracılığı ile yaygın olan, devrimin [karakterinin] ulusal-demokratik çerçevede olacağı idi. / Geniş bilgi için Bkz. **Che'nin Düşüncesi** Köz Yay., s. 84 / Oysa Peru Komünist Partisinin Kurucusu ve Latin Amerika'da marksizmin ilk ve en önemli düşünürlerinden olan Mariategui 1929 yılında, Latin Amerika devriminin ne eksik ne fazla, dünya devriminin bir evresi olacağını ve bu devrimin ancak ve ancak sosyalist bir devrim olabileceğini, söylemektedir. Duruma göre, istediğiniz sıfatı ekleyebilirsiniz: «anti-emperyalist», «tarımsal», «milliyetçi devrimci». Evet daha 1929'da marksizm içindeki tüm milliyetçi çözümlere karşı çıkıyordu. Mariategui. Tekeller, yani imparatorluklar çağındayız di-

yordu. 1929'da öldürülen Küba Komünist partisinin kurucusu Juan Antonio Mella ulusal bağımsızlığın ancak işçi devrimi sayesinde sağlanabileceğini söylüyordu /Bkz. Carlos Rossi **La Revolution permanente en Amérique Latine** s. 40-41) Troçki ise Latin Amerikalı devrimcilerin onyıllar sonra benimsediği hedefi gösteriyordu: Orta ve Güney Amerika'da sovyetik birleşik devletler / Bkz. OLAS 1967 kongresi / Kıtasal devrim önerisinden kalkınıp Che'yi troçkist ilân etmenin alemi yok, ama bir çakışma olduğu gerçek, tıpkı Bolivya'daki devrimin sovyetik olabileceği konusunda olduğu gibi. / **Viva nuestra revolucion socialista!**

ELN, ERP, MIR, MLN'nin oluşturduğu JCR'nin yayın organı **Che Guevara**'da (birinci sayı, s. 5) Che'nin devrim formülasyonu tekrar tekrar belirtilmektedir. «**Ya bir sosyalist devrim, ya da bir karikatür devrim.**» MIR ise: «... kendisine karşı mücadele edilecek bir feodalitenin varlığına vs... de karşı çıkmaktayız. Özetlersek, öne koyduğumuz program, anti-emperyalist, anti-kapitalist ve geniş hatları ile sosyalisttir. Unidad Popular'ın bazı kesimlerinin savunmakta olduğu gibi yalnızca anti-emperyalist, anti-tekelci, anti-feodal ve demokratik değildir.» / MIR, a yayınları, s. 23 /

Kabaca MÇ-DG-DY'da ise sınıfların mevzilenmesi Latin Amerika resmi partilerinkine devrimci örgütlerden çok daha yakinken, bu yakınlık devrim formülasyonunda kendini daha da açığa vurmaktadır. / DY s. I, s. 5'de anti-feodal, anti-emperyalist devrim yerine «kesintisiz devrim sürecinin ilk aşaması olarak» anti-oligarşik, anti-emperyalist devrimde ısrar edilmektedir; s. 2 s. 12'de ise «halk demokrasisi», s. 5 s. 4'de ise «emekçi halkların iktidarı»ndan söz edilmektedir. Bu halk demokrasisi sisteme sonradan katılmıştır. Yaygın olan 'demokratik halk devrimi'dir. /

Oysa millî-yerel burjuvazi formülasyonun kesinlikle dışına çıkmıştır. (DY'daki önemli yapısal analizlerde açıkça bunu görmek mümkün). Bugün için oligarşi ve demokratik halk devrimi kavramlarını böylesine yanyana koyan başka bir harekete rastlamak güçtür. Stalinizmden aktarma maoist formülasyonların yaygınlığı ve «meşruluğu» karşı-

sında bu tutukluk aşılmadığı takdirde içsel tutarsızlık, eklektisizm bu alanda da sürmek zorunda kalacaktır.

12 Mart ve Faşizm

«Faşizm teorisi»ni THKP-C hareketinin özgün yanlarından biri olarak ortaya koymaya çalışırken ardıllar bunu tam bir kavram fetişizmi ile hem daha sağ bir anlayışa kaydırılmışlar hem de kendi anlayışlarına ters düşecek bir açmaza sürüklemişlerdir.

«**Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimi ile ülkeyi yönetebilmektedir. Buna SÖMÜRGE TİPİ FAŞİZM de diyebiliriz. Bu yönetim, ya klasik burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan «temsilî demokrasi» ile icra edilir, (gizli faşizm) ya da, sandıksal demokrasiye itibar edilmeden açıkça icra edilir. Ancak açık icrası sürekli değildir. Genellikle, ipin ucunu kaçırdığı zaman başvurduğu bir yöntemdir.**» (Bütün Yazılar, s. 335-36).

Böylece «bizim gibi ülkelerde» sömürge tipi faşizmin açık ya da gizli türleri dışında bir yönetim biçimi söz konusu olamaz.

12 Mart ve değişen sınıflar ilişkisi başlığı ile yürüyen satırlarda ise konumuz açısından ilginç bir saptama ile karşılaşırız (bu bölümde yapılan ordu mistifikasyonu üzerinde [yeniden] durmayacağız ama burda ısrar edilmesi tahlilin kendisi ile çelişiktir): «**12 Mart askerî darbesi**», «**Askerî diktatörlük**» (s. 359). Ve «...ülkemizdeki oligarşi... 12 Marttan sonra, azgınlığını ve terörünü arttırmasına rağmen, yine de bir Pakistan, Yunanistan ve Brezilya'daki gibi gerici yönetimler gibi açıkça hukukiliği ve demokratlığı reddetmemekte, görünüşte bazı ufak tefek tavizler vermektedir.»

DG dergisinde ise MÇ'nin formülasyonlarının temcit pilavı gibi tekrarı dışına çok az çıkılıyor. Ortak yan ise faşizmin kurucu unsurlarının belirtilmesinden sürekli olarak kaçınılıp görünümünün biteviye kavramlaştırılıp sunulmasıdır: «**Faşizm... burjuvazinin TERÖRCÜ diktatörlüğüdür. Ve tekel oligusuyla birlikte ortaya çıkan bir durumdur.**» (s. 2 s. 11). Aynı sayıda «**MC faşizmi**»; «...bir yandan

mevcut kurumsal faşizm derinleşir açık faşizme geçmek için şartlar zorlanırken... bir yandan da faşizm DERİNLEŞİP KOYULAŞIYOR... ülkemizde oligarşik diktatörlüğün faşist karakterini gizlemekte ve anti-faşist mücadeleyi bir açık faşist diktatörlüğün kurulmasını engelleme sorunu haline getirmekte birleşmektedirler.» «Mevcut kurumsal-gizli faşizm» (s. 7 s. 3 sü. I), «İçinde bulunan süreç yukarıdan aşağıya açık faşizmi gerçekleştirme sürecidir. Mevcut kurumsal faşizmin bir biçimi olan asker sivil karması bir idarenin gerçekleştirilmesi sürecidir.»

Yani özellikle azgelişmiş ülkelerde varolan yönetimlerin tümü faşizmin türleridir. MC' da sömürge tipi faşizmin türleri olarak koyulan «gizli ve açık faşizm» türlerinin, DG'de aldığı biçim gereğinde derinleşip koyulaşıyor üstelik zaten kurumsal.

Böylece hareketin teorik alanda en çok üzerinde durduğu birkaç konudan biri olan faşizm «teorisi»ni doğrudan eleştirmek mümkün değil, çünkü doğru-yanlış bir içsel tutarlılıktan, sistematiklikten hayli yoksun, İnsan ister istemez Komintern'in önüne geleni faşist ilân edip faşizmin ekmeğine yağ sürdüğü 1933'ler eşiğini hatırlıyor. Zira bu mantıkla henüz tırnak içinde zikredilmiş olsa dahi sosyal-demokrat olarak görülen CHP'nin de «sosyal-faşist» olması kaçınılmazdır.

İlkin burjuva toplumunun derin bir bunalım içine sürüklenmesi (ki bu sürekli krizle her zaman için varolan bir olgu olarak görülmektedir), işçi sınıfının düzene karşı hoşnutsuzluğunun ve radikalleşmesinin bir devrim eşiğine eş yükselişi (ilkin halkın öncüleri ve oligarşi arasında sorunun ele alınışı, daha sonra işçi sınıfı içinde çalışmanın sözkonusu olmaması bu şıkkı dışlamıştır. Oysa şimdi başka bir açıdan devrimci muhalefetin önderlik sorunu açısından DY'un önündedir bu problem), burjuvazinin yönetimini «olağan» yollardan sürdürememesi, bu süreçte küçük burjuvazideki değişiklik arzusu, devrimci bir önderliğin onlara da yönelik bir program işleyip işleyememesi, işçi sınıfı önderliğinin sınıfın çıkarlarını devrimci yöntemlerle savunmaktan kaçınıp uzlaşması, böylece küçük burjuvazinin «umutlarına ihanet eden proletaryaya karşı düşmanlığının gelişmesi. Bun-

lar, bir faşist partinin hızla kurulması ve zafere ulaşmasının dayandığı temellerdir.» (Faşizme Karşı Mücadele Troçki, Kız Yay., s. 468)

Bu süreç içinde yönetimin faşizmin türleri olacağı kanısı Dimitrof'cu sanrılardan henüz kurtulunulmadığını gösterir. Faşizmin işçi sınıfı örgütlerini (her düzeyde) parçaladığı ve yokettiği gerçeği ile yaşadığımız günleri ve 12 Martı gözden geçirdiğimizde, bu henüz bir eğilim olarak gözükmemektedir. Bu demektir ki faşizmden farklı yönetim biçimleri sözkonusudur ve faşizm dışında marksizmin bugüne kadar sergilediği bonapartist, askeri diktatörlük (bunların arasında karma-yarı yönetimler) vardır. Ne dün ne bugün işçi sınıfının tüm örgütleri (örneğin DİSK) kapatılmamıştır. Devrimci hareket dirilemezcesine yokedilmemiştir. Sanıldığı gibi aksine ne henüz kilit mevziler kazanılmış ne de yitirilmiş tir.

DY'un 12 ve 13. sayılarında konuya etraflı bir şekilde dönülmeye çalışılmış ama bu, «ülkemizin solunda genellikle ideolojik seviyenin düşük olması» saptamasının bir kez daha ispatlanmasından başka bir işe yaramamıştır. Şöyle ki, bunca yıllık bir çizgi kendi terminolojisinin ayırtedici kavramı olan sömürge tipi faşizmden ne anlaşılması gerektiği konusunda çabalarının yetersizliğini fiilen kabul etmektedir (böyle bir yazıyı hazırlama ve yayınlama zorunluluğu ile.) Kaynak budalası olmaya gerek yok ama ideolojik seviyenin düşüklüğü gibi bir saptamada bulunuluyorsa ve de anti-faşist mücadele Dimitrof'un sıraladığı ülkelerin yanısıra sadece Türkiye'de değil de İngiltere'den, ABD'den, dünyanın bir dizi ülkesine kadar hâlâ gündemde ise ve de «ideoloji» millî değilse, daha geniş bir dünyanın mücadelelerine ve tartışmalarına katılmadan seviyenin yükselmesi mümkün değildir.

Tartışmaya ilkin politik tespit bakımından bizim için hayati derecede önemli bir çakışmadan başlamak gerek. «Klasik faşist rejimlerde olduğundan farklı olarak daima, sınırlı ve az da olsa demokratik haklar vardır... Bu gibi, mevcut rejimin niteliğinin hem burjuva demokrasilerinden hem de klasik faşist rejimlerden farklı... durumlarda biz, sömürge tipi

bir faşizmden söz edilmesi gerekliliğini söylüyoruz... Bu değerlendirme ve tesbitin en önemli sonucu, faşizme karşı mücadelenin asıl olarak, mevcut devlete yönelmek zorunda olmasıdır. Faşizme karşı mücadele, faşizmin sivil kolu olan MHP'ye karşı mücadele olarak görülemez.» (DY, s. 13, s. 8). Bu noktada hemen şunu belirtelim: Devrimci Marksistler Troçki'nin faşizm teorisini temel alarak Endonezya, Şili, Yunanistan ve Türkiye 12 Mart olgularının faşist olmadığını söylerken, sözü edilen bu farklılığın üzerine üzerine gitmektedir. Hatta sözü edilen olgular arasındaki farklılıklar bile bizler için çok önemlidir zira sınıf mücadelesinin ne gibi düzeylerde tezahür ettiğini formüllendireceksek, burjuva siyasal rejimleri yonta yonta iki kategoriye indirgemenin geçmişte ne anlama geldiğine kısaca bir göz atmak yerinde olacaktır.

Bu bizi ister istemez Komintern politikalarına götürecektir. Burda böylesine bir tarihi irdelemeyi enine boyuna yapmaya olanağımız yok. Ama gülünç bir biçimde **DY, Kurtuluş, Yurt ve Dünya**'da tekrarlanan şu 1935 Yedinci Kongre kararları bizi ister istemez buna sürüklemektedir. Yalnız Faşizm Tehlikesinin Küçümsenmesi Endişeleri başlığı altında yapılan eleştiriyi de kapsasın diye (DY'a göre ülkemizde yaygın hatalı tehlike CHP'ye faşist deme değil, CHP kuyrukçuluğudur — bu doğru bir saptamadır. Ne var ki DY da CHP'nin faşist olmadığını defalarca belirtmesine rağmen kendi faşizm teorisinin en zayıf noktalarından biri olarak hâlâ içinde taşımaktadır) şunu belirtelim ki Kuyrukçuluk ve faşizmi «hafife alma» hataları birer ihanete yol açmış ve her iki politika Stalin Komintern'inin ikinci ve üçüncü dönemlerinin esasını teşkil etmiştir. Kuyrukçuluk 1927 Çin devriminin boğulmasına ve binlerce Çin devrimcisinin katledilmesine yol açmış, «Alman felaketi» ise sadece Alman devriminin gerçekleşmemesi ile sınırlı kalmayıp daha sonra insanlığı daha da büyük felaketlere sürüklemiştir. 1935 kongresi bütün bunlardan sonra toplanmış ve sosyal demokratlara «sosyal faşist» demenin hatalı olduğu, kimilerinin nazi-lerle birlikte sosyal demokratlara karşı ortak referanduma girmeleri eleştirilmiştir. Tek bir sorumuz var bu konuda, kimlerdi bunlar?

1935'de Nazi'ler iktidardaydı, AKP yönetimini kimler yönlendiriyordu, **Kızıl Referandum**'un mimarları kimlerdi, Komintern o güne kadar neler diyordu? Eğer 1935 kararları çok anlamlı ise (!) İspanyol Komünist Partisi 1936-39 iç savaşında nasıl bir strateji izledi, Komintern savaş ve devrim sorununu nasıl değerlendirdi? Geçmişle hesaplaşmadan, ideolojik seviye nasıl yükseltilecek?

Bizim gibi ülkelerdeki faşist hareketlerin niteliği ve gelişme seyri üzerine yeni yeni tartışmalar başladı, hatta geçmiş batılı örnekler üzerine bile en fazlasından şu son on yılda tartışmalar sürdü. Bu tartışmaların başında sancılı bir Komintern daha da genelde Stalinizm vardı. Yeri değil ama hep karşımıza çıkıyor. Örneğin Mandel'in, Troçki'nin **Faşizme Karşı Mücadele** kitabına yazdığı önsözde İkinci Dünya Savaşı sonrasında Peronist hareketten «milliyetçi» olarak sözedilmesine karşı DY'da «**Bu, yarı-sömürge ülkeler burjuva zilerinin milliliği üzerine boş ve aşırı bir 'iyimserlikten' başka birşey değildir,**» denmekte ve altında sözü edilen Arjantin'in yanına Libya ve Uganda eklenmektedir. İlkın şu mahut Stalinist millî burjuvaziye devrimci anti-emperyalist harekette yer verme meselesine daha önce değindiğimizi belirtelim. Dünya ekonomisi ve ulusal ekonomi arasındaki ilişki en geç Sürekli Devrim'den bu yana devrimci marksistler için gereğince açıktır. Bağımsız bir ulusal ekonomiden ancak stalinistler ve ve onların tilmizleri sözeder. Ama İkinci Dünya Savaşı sonrasında Arjantin'de paylaşımdan yerli burjuvazinin daha fazla pay alması için tarih bir lütufta bulunmuştu. Peronizmin orijinalliyini görmezden gelip (bu orijinallik, özellik politiktir dey onun, İdi Amin ve Kaddafi ile aynı bağlamda ele alınması bizce ya bir savrukuk ya da cahillik örneğidir. Ve sömürge tipi faşizm kavramının ne derecede sınıf mücadelesinin yasalarını irdelemekten ziyade ortalığı bulandırıp, bu bulanıklığa bir ad bulma ihtiyacından başka işe yaramadığının kanıtıdır. Faşizme karşı mücadelenin özünde devlet ve devrim sorunu olduğu devrimci marksistlerin yabancısı değildir. Ama devrimlerin cereyan ettiği ulusal alanın sosyo-ekonomik ve sosyo-politik oluşumları çok büyük farklılıklar arzeder ve bu somut durum-

ları belli bir terminoloji uğruna feda etmenin siyasal mücadele açısından devrimci harekette çok büyük zarararı doğabilir. Tıpkı Hitler öncesi bir dizi bonapartist geçiş hükümetinin Stalinistler tarafından faşist olarak nitelenmesi gibi.

(Bu tartışmayı burada kesmek zorundayız. Zira DY bu konuda bir broşür çıkaracağını ilân ettiğine göre, gereksiz bir tekrarlama yerine broşür üzerine geniş bir tartışma yürütmek daha doğru olacaktır.)

Ulusal Sorun

Satır aralarındaki kimi vaatler ya da a-nıştırmalar dışında Kürt sorunu bu hareketin uzun süre incelemeden geçtiği bir sorun oldu. [Her ne kadar THKP-C hareketinin ilk kopuş günlerinde] Bu konudan ilerde sözedileceği söylendi ise de aradan 7-8 yıl geçmesini beklemek gerekti. Buna bizce bir de kulp bulundu:

«Biz şimdiye dek çeşitli konulardaki TEORİK sorunları, Devrimci Hareketin, siyasî mücadelenin gelişme seyrine göre gündeme getirmeye özen gösterdik... Aynı şekilde, milli meselenin de şu andaki siyasî mücadelesinin, sınıflar savaşının elverdiği ve gerektiği boyutlarıyla tartışılmasından yanayız.» (DY, s. 9, s. 8) Sınıf mücadelesinde geçmişte edinilen, deneyimlerin yanısıra mücadelenin kendisine de pay tanınmalıdır tabii ki, ama teorik sorunları mücadelenin gelişme seyrine göre gündeme getirmek bizim elimizde değil. Biz ancak nesnel bir oluşumun bilincine varabiliriz ve eğer DY'un gündeme getirmesi ile Kürt sorunu ortaya çıkmadıysa DY'un ve geleneğinin bu konuda oldukça geç kaldığını söyleyebiliriz. Zira devrimin anahtar sorunlarından olan Kürt sorununun tartışma alanına girmesi yeni olmadığı gibi sol hareket içindeki tüm eğilimler kendi anlayışlarına göre görüş belirtmektedirler. Deyim yerindeyse DY geç bile kalmıştır ve yumurta kapıya dayandıktan sonra tartışmaya katıldığı için hata yapmayayım derken çok genel belirlemelerin dışında, bir iki önemli, ama [önemi] oldukça sisler arasında saptamada bulunmuştur. Örneğin «Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kayıtsız şartsız» tanınmanın doğru yaklaşımın temel koşulu olarak görülmesi ye

«somut koşullar tarafından ortaya çıkabilecek bir ayrılma durumunda proletarya örgütlenmesinin ayrılığı da zorunlu bir hale gelebilir» saptaması ele alındığında, ilkinde Leninist ilkeler genel olarak belirtilmekte, ikincisinde ise ayrılma durumunda ayrı örgüt gibi zaten kaçınılmaz bir olguyu bir bulgu olarak belirtmektedirler.

Bu konuda iktisadî gerekçeler aramanın gereği yok. Eğer bir ulusal mücadele varsa ulus tanımı üzerine pazarlığın da gereği yok. Ama Kürtlerle Türklerin ulus olarak ele almasak bile birer halk olarak aynı çelişkilerden muzdarip olduğunu söylemek, oligarşiyi bir 'son neden' olarak yakalayıp sorunu halletmek (!) ulusal sorunun özgünlüğünü sıfıra indirmekten öte neye yarıyor sonunda?

Bir Kürt burjuva hareketinin olmadığını KDP de yeni stratejisinde belirtiyor. (*) «Kürt köylülerinin sınıfsal talepleri mihverinde ulusal özemlerinin ifade edilmesi yoluyla ezilen Kürt ulusunun demokratik halk devrimine kanalize edilmesi mümkündür. Mümkün olmakta da öte, somut devrimci görevdir.» (DY, s. 9, s. 8). Bu açıklamayı proleter devrimi süreci olarak (o aradaki demokratik halk devrimi kırma formülünü kaldırıp) aldığımızda, soruna yaklaşımda bir zenginlik değil bir sığlık getiriliyor demektir. Evet, proleter devrimcilerin görevi ulusal devrimle proleter devriminin görevlerini birlikte götürmek ve proleter devrimi ile ancak kalıcı çözüme varılabileceği bilinci ile kitleleri cihazlandırmaktır.

Ama Kürt milliyetçiliğini ille de bir pazar ilişkisi ile Kürt burjuvazisine bağlamak, Batılı ulus tanımını yoksul ülkelere hazır bir elbise gibi zorla giydirmeye çalışan kötü bir Stalinist alışkanlıktan ibarettir. Bırakalım bizim için hayati önemi olan Kürt sorununda aydınların ve köylülüğün rolünü, bir dizi yoksul ülkede ulusal sorunun çözümüne aday olan, proleter olmayan hareketlerin sınıfsal yapısı nedir? Biz tek örgüt, hareketin birliği, ezilen ulusun kurtuluşunun ezen ulusun proletaryası ile birlikte ortak düşmana karşı mücadeleyle sağlanabileceği vb. konuları farklı anlayıştaki örgütler arasında irdelemek du-

(*) KDP Yeni Stratejisi, Üçüncü Dünya Yay., s. 243.

rumundayız. Yoksa aynı temel anlayıştaki görüşler arasında ayrılık-birlik sorunu farklı bir tartışmaya yol açar. Aynı devrim, enternasyonalizm, örgüt, çalışma tarzı vb. anlayışına sahip örgütler arasında değildir şu sıra Türkiye’de tartışılan örgütsel birlik ya da ayrılık konusu. DY’un ilginç bir hatası kendini partileşme sürecinde görüp «Devrimci hareketin» tümünü temsil ediyor havası ile bir çakıştırmaya gitmesidir. Bugün kendileri ve biz de beğensek de beğenmesek de bir dizi sol örgüt vardır ve Kürt entelicensiyası da Türk entelicensiyasından neredeyse tamamen ayrı olarak örgütlenmektedir. Ve bu ayrılığın temelinde farklı anlayışlar yatmaktadır. Hem Türk, hem Kürt kesiminde ayrı ayrı temsil edilen ortak bir anlayış yoktur. DY kısaca kendi hareketlerinin her iki kesimde tek bir örgütte temsil edileceğini ve devrimci hareketi kendilerinin temsil ettiğini söylese yeter. Ama bu da tartışmaya yeni bir boyut getirmiyor, çünkü bu kadarını herkes söylüyor ama bu arada Kürt entelicensiyası da kendi örgütlenmelerini sürdürüyor.

Bir kez sık tekrarlanan şu hatayı belirtelim. DY tırnak içinde kullansa bile Kürt solu bir gerçektir. Ve eğer (DY, s. 10, s. 13) bu Kürt Solu, Türk Solu hakkında pek iyi şeyler düşünmüyorsa «**Türk solunun ve Kürt solunun ittifakları farklıdır**» diyorsa burada Türkiye’deki sol hareketin bu konuda ne kadar fukara olduğu gerçeğini görmekteyiz. Hiç kimse bugüne kadar Türk devrimci hareketinin enternasyonalist görevlerini yerine getirmediğini söyleyemez. Bu yola yeni çıkmıştır. Bu yola çıkışta da Kürt entelicensiyasının itici bir güç olduğu inkar edilemez. Eğer Türk devrimcileri bu konuda bugüne kadar Kürt solunu tatmin edecek, ikna edecek bir tavır takınmamışlarsa, Kürt solunun bağımsız davranması nisbi bir geçerlilik kazanmaktadır.

DY s. 17, s. 15’de belirtilen «**Çok uluslu bir devlette doğru olan örgütlenme anlayışı, tüm bölgelerden sosyalistlerin birbirine ‘komşu’ olan ulusal bölge kolektiviteleri (seksiyonları) teşkil etmeleri ve bunların enternasyonalist anlamda organik birliğini tek merkezi örgüt çatısı altında oluşturmalarıdır.**» görüşü olumlu bir tartışmanın konularından biri olabilir. Ne var ki ne tür bir parti anlayışı içinde

ve nasıl bir enternasyonalist anlamda organik birliğin sağlanması gerektiği konusunda, Devrimci Yol’un ne önceki ne de sonraki sayılarında hiçbir açıklık yoktur. «Partileşme sürecinin», «öncü savaş»ın çeşitli evrelerinde bu seksiyonların konumu nedir? Yani partiyi inşa etme üzerine açık bir anlayış yoksa, seksiyonlardan sözetmek ne derecede ciddi olur?

İşin aksak yanına [2 d] Türk ve Kürt halklarının ortak-örgütlü mücadelesinde belki de farkedilmeden değinilmiş: «**bir Enternasyonal örgütlenmenin mevcut olmayışı.**» Eğer olsaydı tek merkezi örgütler etrafında birleşilirdi kanısı ise oldukça tartışma götürür; eğer örgüt devrim için bir araç ise ve asıl amaç devrimse, bir dünya partisi olan Enternasyonalin ulusal kesimlerinin ne olacağı somut duruma göre karar altına alınabilir. Bir enternasyonalin yokluğu ortak politik anlayışların, daha da genelinde ortak sosyalizm anlayışlarının olmamasındandır ve o takdirde ortak örgütlenme de dünya çapında gerçekleşmemiş olduğundan ülke çapında gerçekleştirmek için gerekli temeller de her an tahrib olmaktadır. Tarihte ilkin öyle olmuşsa da ve yaygın eğilim bu ise de, tabii ki ilkin bir dünya partisi kurulur, sonra ulusal kesimleri diye bir iddiamız yok. Ama bir dünya partisi kurmayı da amaç edinmemişlerse ulusal partiler zaten milliyetçiliğin girdabındadırlar ya da milliyetçiliği bir veri olarak kabul etmektedirler.

Sorunu çözümleyecek olan genel formülasyonlar olmadığına göre DY henüz giriştiği bu tartışmayı kesmeden sonuna kadar sürdürmek zorundadır ve bu arada kendine aykırı düşse dahi Kürt solu hakkında net bir kanı belirtmelidir. Ve önündeki açmaz yine tartışmayı belli bir teorik sınırdan tutmaya çalışma eğilimidir. Sovyet devriminden bu yana Lenin’in sorun olarak gördüğü kimi uluslar hâlâ çözümsüzdürler ve hayat yepyeni olgularla bezenmektedir. Bir Bask, bir Katalonya, bugünkü hali ile İrlanda, Bengaldeş, Bulucistan; bunlardan çıkarılacak dersler yok mudur? Yeni tartışmalara, yeni mücadelelere sırt dönerek Lenin’in sözlerini tekrarlırsak, aynı kitaptaki başka sözleri de başkaları tekrarlayabilir. Bu konuda da ya Leninizmin kuru metinleri ya Leninizmin devrimci özü!

«...Geleneksel bürokratik liderliklerin solunda, bağımsız hareket edebilen güçlerin tümü» olarak tanımlanabilecek yeni kitle öncüsünün... bir parçasını Troçkistler, merkeziler, Maoist ve kendiliğindenci-Maoistler teşkil etmektedir... Fakat bu blok içinde bazen de Devrimci Marksistlerin egemenliklerini kuramamaları Sri Lanka'daki (JVP) gibi dramatik patlamalara yol açabilir.

Yeni öncü güçler ve Devrimci Marksistler arasındaki ilişki karmaşık bir ilişkidir. Bir yandan Devrimci Marksistler çeşitli merkezci ve marksizmden kopuk aşırı sol akımlara karşı uzlaşmaz ideolojik-politik mücadele vermek durumundadır; öte yandan ise, anti-emperyalist, anti-kapitalist, anti-bürokratik mücadelede ortak hedefler doğrultusunda eylemde

birliği oluşturma mücadelesini de vermelidirler. Yeni öncünün güçlerini nitel olarak bürokratik aygıtlarla / örgütlerle / mücadeleyi sürdürebilecek bir kaldırıca dönüştürmek bu «eylemde birlik-politik farklılık»ın bileşimi ile mümkündür. Eskisine oranla daha ileri kitle mücadeleleri yönlendirmek ve kitlesel, bağımsız örgütlenmelere daha ileri biçimler kazandırmak bu bileşimin başarılmasıyla gerçekleşir. Gene ancak bu bileşimin gerçekleşmesi ile kitle sendikalarındaki ve siyasi örgütlerdeki iç farklılaşma süreci hızlandırılabilir. Bizim örgütümüzün yeni öncü içinde egemenlik sağlamasında belirleyici olacak olan propagandacılık aşamasından geçip doğru eylem önerileri ile mücadeleye atılmasıdır; ayrıca bu, örgütü nitelik ve nicelik olarak da güçlendirecektir.

Leon TROÇKI

«Genel Olarak» Merkezcilik

küçük burjuva bir karakter taşıyan kitlelerin yarı-ilkel hareketlerine en aşırı sloganları ve yöntemleri sokarlar...

Biçimsel ve tasviri bir biçimde konuşmak gerekirse, proletaryanın ve çevresinin, marksizmle reformizm arasında yer alan ve reformizmden marksizme doğru ve tersine (marksizmden reformizme doğru) çeşitli aşamaları temsil eden bütün akımlar merkezcilikten çıkmaktadır. Marksizmin de reformizmin de sabit toplumsal temelleri vardır. Marksizm proletaryanın tarihsel çıkarlarını dile getirir. Reformizm ise kapitalist devletteki işçi aristokrasisinin ve bürokrasisinin ayrıcalıklı durumuna tekabül eder. Geçmişte tanıdığımız merkezciliğin ne kendine ait bir toplumsal temeli vardı ne de olabilirdi. Proletaryanın değişik tabakaları devrimci yönelişe değişik yollardan ve değişik hızlarla gelirler. Sanayinin uzun gelişme dönemlerinde bir yenilgiden sonra, proletaryanın değişik tabakaları siyasi anlamda soldan sağa doğru kayarlar, ve sola doğru yönelmeye başlayan başka tabakalarla çatışırlar. Evrimlerinin belirli aşamalarında frenlenen değişik tabakalar kendilerine geçici liderler bulurlar, kendi program ve örgütlerini ortaya çıkarırlar. Böylece «merkezcilik» kavramının nasıl bir akımlar çeşitliliği kapsadığı anlaşılmaktadır! Köklerine, toplumsal bileşimlerine ve evrim yönlerine bağlı olarak bu değişik gruplar birbirleriyle en sert çatışma içine girebilirler, ama bu yüzden merkezciliğin türleri olmaktan da çıkmış olmazlar.

Genel olarak merkezcilik reformizmin soldaki kefilliği rolünü oynuyorsa da, belirli bir merkezciliğin temel kamplardan hangisine, Marksizme mi yoksa reformizme mi dahil olabileceği sorusu, hazır bir formülle kolayca çözülemez. Heryerde olduğundan çok burda, sürecin somut içeriğini ve evriminin içsel eğilimlerini tahlil etmek gerekir...

(Faşizme Karşı Mücadele, Köz Yay., s. 221-222-223)

Burjuva devrimlerini gelişmiş bir dünya işçi hareketinin varolduğu bir çevre içinde gerçekleştirmek zorunda olan tarihsel yönden geri ülkelerde, sol aydınlar, esas olarak

Latin Amerika'da Silahlı Mücadele

Enternasyonal Çoğunluk Eğiliminin sunduğu bu karar metni 142 lehte, 125 aleyhte, 1 çekimser oyla kabul edilmiş 2 kişi oylamaya katılmamıştır.

Dokuzuncu Dünya Kongresinin Latin Amerika üzerine karar metninde gösterilen nedenler ve bu aşamada kıtanın kendine özgü nedenlerinden dolayı, kitle hareketlerinin her çalkantılı yükselişi ordu tarafından ezilmek ve askerî diktatörlük kurmak kesin denemesiyle yüzyüze gelecekti. 1969'dan beri deneyimler Bolivya'da olduğu kadar Uruguay ve Şili'de de bu analizin doğruluğunu tamamen göstermiştir.

Küba devrimi deneyi, proletaryanın sayısal ve sosyal gelişimi ve geleneksel liderliklerin en savaşçı katmanlar üzerindeki denetimlerinin erimesi dikkate alındığında, burjuvazinin ve çeşitli küçük burjuva oluşumların patlayıcı kitle hareketlerini saptırmakta gittikçe başarısız oldukları görülmektedir. Artık ellerinde ne kitlelerin patlayıcı hoşnutsuzluğunun en temel nedenlerini bertaraf edecek yeterli ekonomik kaynak var ne de onların maddi şartlarını sürekli ve gözle görünür biçimde iyileştirebilecek yete-

nek. Ama kitle yükselişlerini, başlıca aleti olan «ordu-parti»nin kesin müdahalesi yoluyla göğüsleyebilecek yeterli politik ve askerî kaynakları burjuvazi hâlâ elinin altında tutuyor. İşte Latin Amerika proletaryası ile silahlı gericilik arasında artan sayıdaki hesaplaşmanın nesnel ve özgül nedeni budur.

Bu, burjuvazinin kitlelere ekonomik ve politik (demokratik) reformlar veremeyeceği ya da kanlı diktatörlüklerin şimdilik onun bu kıtada seçebileceği tek hükümet şekli olduğu anlamına gelmez. Kitle hareketi hâlâ görece düşük olduğu zaman burjuvazi, taleplerin hızlı ve patlayıcı tırmanışından korkmadan bazı reformlar yapma lüksüne katlanabilir (Peru'da 5 yıllık askerî «reformizm», Venezuela'daki şimdiki durum). Bir diktatörlük altında kitle hareketi yükseldikçe belli bir dönem onu saptırmak, genelleşmesini, bir devrimci duruma dönüşmesini yatıştırmak için, egemen sınıflar belli bir halk temeli olan rejimleri «goriller» rejimine tercih edebilirler. (Bolivya'da

FIDELİST AKIM ÜZERİNE

1978 Kongresine sunulmak üzere taslak metin, Inprecor, sayı 53

Ernest MANDEL

«Tarihsel olarak, şimdi Latin Amerika devrimci hareketinde güçlü Fidelist akımın doğuşunu popülizmden ilk, kısmi kopuş olarak değerlendirmek mümkün olmakta. 1960'ların ilk yıllarında Fidelist akım Stalino-popülist «iki-aşamalı» Latin Amerika devrim modelinden koptu ve özel olarak 2. Havana Deklarasyonu ve Che'nin yazılarında görüldüğü haliyle, doğru olarak, Latin Amerika devriminin demokratik ve sosyalist görevlerinin içiçeliğini gördü. Böylelikle, Fidelist akım, «milli burjuvazinin emperyalizme ve oligarşiye karşı tarihsel «bloku» Stalinopopülist kavramına güçlü ama belirleyici olmayan bir darbe indirmiş oldu.

Fakat Fidelist hareket [akım] gitgide artan bir şekilde silahlı mücadele, mücadelelenin biçimine [sorunlarına] takılıp öncelik verdikçe sınıf mevzilenişi ve devrimci güçlerin sınıf içeriği sorunlarından uzaklaştı; sonuçta kapıdan kovduğunu bacadan içeri almış oldu: popülist örgütlenmelerin (halk ordusu, halk partileri) mümkünlüğü, proletaryanın özgül ihtiyaçları ve sorunlarından kopuk olarak ve burjuva ordusu da içinde olmak üzere burjuvazinin «ilerici kesimleri» ile dönemsel ittifak stratejisine bağımlı biçimde ele alındı.

Son tahlilde Fidelist akımın Latin Amerika Komünist partilerince tamamen benimsenmesi büyütülmemelidir [sözkonusu olmamıştır anlamında, SD/]. Sonuçta, gelişmeleri belirleyen Küba işçi devletinin Kremlin'e askerî ve ekonomik bağımlılığı ve Latin Amerika devriminin arka arkaya uğradığı yenilgiler olmuştur. Muzafer Küba devriminin Latin Amerika devrimci hareketine getirdiği ideolojik ve politik çeşni uzun vadede kalıcı izler bırakmıştır.»

Barricento diktatörlüğünden Ovando'ya, ondan da Torres rejimine geçilmesi, Arjantin'de Ongania'dan Lanusse'a geçiş ve Peron'un dönüşü.) Fakat bütün bu manevralarda kilit öge, hep kitle hareketi üzerindeki denetimlerin derecesidir. Bütün dizginleri kaçırmaya başladığı zaman, toplumsal çelişkilerin patlayıcılığı ve Latin Amerika'da toplumsal ve politik güçlerin hızlı kutuplaşması burjuvaziye, proletaryayı kaba kuvvetle ezmeyi denemekten başka seçenek bırakmaz. Kitle hareketinin böylesi yükseliş şartlarında ömürlü bir «anayasal» burjuva demokratik rejim olasılığı yoktur.

Dokuzuncu Dünya Kongresinden bu yana Latin Amerika'da gelişen sınıf mücadelesinin başlıca dersi budur ve o kongrenin Latin Amerika kararının temel yönelişini doğrulamaktadır. Devrimci Marksistlerin bu soruna açık bir cevap vermekten kaçman ya da bazı çelişik çeşitlemeleri (varyantları) eklektik biçimde savunan her strateji ve taktikleri, öncünün böyle bir evrede kendi asli rolünü oynamasını önliyecektir: belli bir seferberlik eşiği aşılar aşılmaz kitleleri, onların örgütlerini ve bizzat öncüyü kaçınılmaz hesaplaşmaya hazırlamak.

Dokuzuncu Dünya Kongresi tarafından kabul edilen strateji, kitle hareketinin güçlü bir yükseliş gösterdiği kıtanın bütün ülkelerindeki toplumsal ve politik güçlerin bu karşılıklı ilişkisinin açıkça farkında olduğunu ortaya koyar. Bu stratejiye göre devrimci Marksistlerin birincil görevi:

a) Demokratik ve ekonomik mücadelelerini geliştirmek yoluyla, silâhlarla yüzyüze gelmekten kaçınabilecekleri gibisine yanılmalara karşı kitleleri sürekli olarak uyarmak. Latin Amerika'nın şimdiki ekonomik, politik ve sosyal şartlarında kısa vadede silâhlı hesaplaşmayı kaçınılmaz kılan, kesinlikle kitlelerin artan seferberliğidir.

b) İlerde işçi, köylü ve halk milislerine dönüşebilecek olan işçi ve yoksul köylülerin öz savunma birlikleri şeklinde genel silâhlanmasının gerekliliğini yorulmadan yaygınlaştırmak. Yakın gelecekte gericiğin (hükümet) darbesi kaçınılmaz değil de olası olarak görünürse, «proletaryayı ve müttefiklerini, silâhlanmak arzusuyla silâhlandırmak» bir numaralı propaganda görevi haline gelir.

Eğer çalışan kitleler de silâhlı mücadelenin gereğine ikna olmamış ve bu anlamda henüz gerekli deneylerden ve çarpışmalardan geçmemişlerse, bir iktidar zaptı stratejisi de mümkün değildir. Bir devrim öncesi durum devrimci bir duruma giderken, sı-

nıf çelişkilerinin keskinleşmesi zirveye ulaşırken, proletaryanın ve onun öncüsünün kitlelerin silâhlandırılması temelinde iktidar zaptına doğru somut bir yöneliş almakta başarısız kalması, Latin Amerika karşı-devriminin kanlı ve anında muzaffer insiyatifinin kaçınılmazlığı demektir. Saldırıda olduğu gibi savunmada da kitlelerin silâhlandırılması sorunu politik dikkatin merkezine yerleştirmeyi reddetmek, bu şartlar altında, şüphe götürmez bir yenilgiye doğru gitmek demektir.

c) İşçilerin birdenbire, önceden görülmeyen ve tabandan, kendiliğinden patlayarak silâhlanmasını bekleyen ve diğer sözde birincil «politik» görevler tamamlanmıca kadar (yani bu şartlar altında asla gerçekleşmeyecek mitosvari genel bir «ayaklanma» arifesine kadar) kitlelerin silâhlandırılması için pratik hazırlıkları erteleyen her türden kendiliğindenci yanılşamayı reddetmek.

d) Bu alanda genel ve soyut propaganda ile yetinmeyip pilot projeler seçmek, kitlelerin bilinç düzeyini, savaşılcılığını ve silâhlanma istek ve yeteneklerini arttıracak iyi hesaplanmış hazırlık eylemlerine girmek.

Kitle hareketinin ateşli biçimde yükseldiği bir durumda devrimci Marksist örgüt, partinin işçi sınıfı içinde kökleşmesi genel çalışmasını ayaklar altına almadan, partinin silâhlı müfrezelerini yaratabilecek; sendikal faaliyet, propaganda ve ajitasyonu sürdürecektir ve örgütü pekiştirmeye ve güçlendirmeye devam edecek asgarî kadro birikimini sağlar sağlamaz bu yolu tutmalıdır.

Bu anlamda partinin silâhlı müfrezelerini oluşturma, topyekûn bir devrimci stratejinin parçasıdır. Partinin kitle çalışmasıyla yakın ilişki içinde ve onu tamamlayarak silâhlı müfrezelerin oluşturulması, gittikçe daha geniş işçi kesimleri ve köylü öncü tarafından silâhlanma hızının ilerletilmesi, teşvik edilmesi, kolaylaştırılması, yolunun açılması kesin işlevine hizmet etmelidir. Yani bunun rolü işçi, köylü ve halk milislerinin oluşumunu ilerletmek ve ardından onların örgütlenmesini sağlayarak, burjuva devletin baskıcı aygıtıyla hesaplaşma olayında zorunlu olan merkezi liderliği kendilerine sunmaktır. (Ayrıca bu evrede parti öncü bir politik ve askerî rol oynamalıdır.)

Sosyal çelişkilerin daha az keskin olduğu bir durumda devrimci Marksist örgüt yine kendisini ve kitleleri, gelecek silâhlı hesaplaşmaya hazırlamalı ama silâhlı müfrezelerin oluşturulmasını merkezi görev olarak görmemelidir. Öte yandan örgütün sayı-

sal gücü ne olursa olsun üyelere askerî sorunlarda pratik eğitim verecek bir yeraltı aygıtına yine de ihtiyaç vardır.

Şiddetli baskının olduğu bir durumda (Brezilya) devrimci bir örgütün politik faaliyeti bile Bolşevik gelenekte bir silâhlı korumayı gerektirir. (Yani bildirilerin dağıtımını ve üyelerin fabrikalarda konuşmasını sağlamak).

Hiçbir durumda askerî çalışma, partinin kitle çalışmasına göre politik olarak özerk olamaz.

Sınıf mücadelesinin keskinleşmesi askerî diktatörlüğün geçici bir zaferine yol açmış ve deneyler kitlelere böyle bir diktatörlüğe karşı sendikalist, yarı legal ve her zamanki (rutin) yöntemlerle mücadele etmenin tamamen yetersiz olduğunu göstermişse, o takdirde diktatörlüğe karşı çeşitli biçimlerde silâhlı mücadeleyi başlatmanın şartları vardır.

Bununla birlikte böylesi ilk askerî saldırı eylemlerinin etkili olabilmesi için:

a) Kitleler kendi deneylerine dayanarak bunlara ihtiyaç olduğunu; bu eylemlerin bir ölçüde bu deneyden çıktığını anlamalıdır; ve dolayısıyla, bu eylemler önce politik sonra da maddî nitelikte, kitlelerden artan bir destek bulur.

b) Küçük partizan gruplarıyla karşı devrimci ordu arasındaki çarpışmalar dönemi fazla uzun sürmemelidir. Bu demektir ki gerilla savaşı, eğer kısmen bu eylemlerin itimi ile ve partinin kitle çalışmasıyla yaratılan bir kitle hareketiyle birleşirse, bir taktik olarak başarıya ulaşmıştır. (Bu durumda politik prestijleri ve askerî yetenekleri ile silâhlı müfrezeler, kitle örgütlerinden çıkan daha geniş silâhlı oluşumların yaratılmasında katalizör hizmeti görebilirler.)

Nesnel durumun evrimini, kitlelerin bilincini doğru değerlendirebilen, özgül bir mücadele biçimini bir bütün olarak proletaryanın ve devrimin çıkarlarına tabi kılabilen, gerilla eylemlerinin etkisini fabrikalarda, üniversitelerde vs. yükseltebilen ve burjuva devlete karşı mücadeleleri birleştirebilen devrimci Marksist bir örgüte ihtiyaç vardır. Böyle bir örgüt olmadan gerilla savaşı etkisini kaybeder ve özgül ve epizodik bir silâhlı mücadele biçiminden çıkarak, proletaryanın ve öncüsünün bütün mücadele biçimlerinin ona kurban edilmese de, tabi kılındığı bir fetişe dönüşme gerçek tehlikesini taşır.

Dördüncü Enternasyonal Debraycı gerilla «foco»su anlayışını ve Küba liderliğinin uzun süre yükselttiği benzer yanılsamaları reddeder. Olaylara

bu şekilde bakanlar için askerî eylemler yapmak kararlılığında olan küçük çekirdeğin faaliyeti, devrimci mücadelenin yeterli bir itici gücü olabilir ve hem Leninist partinin faaliyetinin hem de son tahlilde, yardımcı ögeler olarak görülen geniş kitlelerin seferber edilmesi ve örgütlenmesinin yerini alabilir.

Kitlelerin diktatörlüğe karşı direncini uzatmalı kılan küçük silâhlı grupların mücadelesi, kitle hareketinde zaten egemenlik kazanmış olan bir partinin önderliğindeki devrimci yükselişten kaynaklanan Vietnam tipi bir savaşla, genelleşmiş bir iç savaşla (veya ulusal kurtuluş savaşıyla) karıştırılmamalıdır.

Bir Latin Amerika ülkesindeki devrimci bir kriz proletaryanın ve müttefiklerinin hızlı yenilgisine varmazsa, kitlelerin silâhlı devrimci oluşumlara (küçük silâhlı grupların inisiyatifiyle karıştırılmayacak bir şeydir bu) geniş katılımlarıyla birlikte bir içsavaş dönemi doğabilir. Böyle bir içsavaş süresince proletarya ve müttefikleri, karşılarında ciddi bir tehlike olarak ya ABD emperyalizmi tarafından gönderilmiş ya da Latin Amerika'daki «kuklaları»ndan birinin (özellikle Brezilya ordusu) üstün kaynaklara sahip askerî müdahaleci gücünü bulurlar. O takdirde içsavaş doğrudan doğruya bir ulusal kurtuluş savaşı niteliklerine bürünür. Sözü edilen yabancı müdahaleden, kendilerinde de görece yüksek bilinç düzeyine sahip kitle hareketleri olan komşu ülkelerde devrimci sürecin yankılanmasından ya da coğrafik ve askerî etkenlerden ötürü kısa ya da orta vadede, ulusal sınırlardan taşıp kıta çapında bir mücadele doğabilir. Bu olasılık Latin Amerika'da sınıf mücadelesine —hem politik, hem de örgütsel olarak— enternasyonalist ve kıtasal bir perspektifle bakmak gerekliliğini vurgular.

Ama bu hipotez, hâlâ hiçbir Latin Amerika ülkesinde ulaşılamayan birşeyi varsayıyor: geniş kitle desteğine sahip ve dolayısıyla «ulusal» ve uluslararası karşı-devrim güçlerine karşı büyük çapta ve örgütlü silâhlı direnişe girebilen bir devrimci önderlik.

Genel olarak, nesnel şartların topluca olgunlaşmış olmasına rağmen devrimci partilerin sayıca, etkice ve askerî hazırlıkça zayıflığı, Latin Amerika'da kısa vadede devrimin zaferini oldukça ihtimal dışı tutmaktadır. Yine de, kitle hareketinde ateşli bir yükseliş kesin bir güç denemesine yönelirse eğer, devrimci Marksistler kendilerini ve de kitleleri politik ve askerî olarak bu denemeye hazırlamakla yü-

kümlüdürler. Ayrıca, bu yükseliş ister muzaffer olsun ister yenilsin, —gerçi zafer halinde yabancı müdahale kaçınılmaz olacaktır—, uzatmalı silâhlı mücadele en muhtemel biçim (varyant) olarak gözük-mektedir.

Latin Amerika'daki bir dizi ülkede devrimci sürecin yükselişinin ortaya koyduğu strateji ve taktik sorunlarına topyekûn programatik yaklaşımı bağlamında Dördüncü Enternasyonal, bir bütün olarak Geçiş Programı için mücadelede silâhlı mücadelenin yer aldığı bir stratejiyi destekler; çünkü programın ulusal-demokratik ve işçi talepleri için gereken kitle seferberliği bizzat karşı-devrimci orduyla giderek artan şiddetli çarpışmalara, yani kitleleri silâhlandırmak ve buna örgütsel ve politik olarak hazırlanmak sorununa yol açacaktır.

Bu strateji, bu ülkelerde sürekli devrim genel stratejisinin bir parçasıdır. Latin Amerika toplumunun hiç bir temel sorunu ve azgelişmişliği, yoksul köylülükle ittifak halindeki proletarya iktidarı zaptetmeden çözülemez. Proletaryayı ve kitleleri sistemli biçimde silâhlanmaya hazırlamadan Latin Amerika burjuvazisinin «ordu-parti»sine karşı her iktidar mücadelesi denemesi sorumsuzdur ve bir ölüm tuzağına dönüşür.

Latin Amerika için bu strateji, Dördün Enternasyonal'in yeni devrimci kitle partileri inşa ederek devrimci liderlik krizini çözmek birincil göreviyle de uyuşur. Devrimci yükselişin ortaya koyduğu sorunlara Enternasyonal somut bir cevap veremezse böyle partiler inşa edilemez.

Latin Amerika sınıf mücadelesinin patlayıcı karakteri ve bunun sonucunda kitle hareketi ile gericiğin güçleri arasındaki hesaplaşmanın dinamigi devrimci partinin inşa edilmesine de etkide bulunur. Bir başına propagandist bir örgüt çerçevesinde militanların birikmesinin, sonunda, gerekli politik ve örgütsel dönüşümleri *doğal yoldan* gerçekleştirmeyi mümkün kılacağını düşünmek yanıltıcıdır. Bu gerçek, daha başından örgüt yapısı ve parti üyelerinin eğitimine ilişkin olarak Bolşevik ölçütlere sıkıca bağlılığın önemini ortaya koyar. Ancak bu yolladır ki parti, sınıf mücadelesine politik olarak müdahale ederek burjuvazinin, önüne dikeceği engelleri aşabilir.

Silâhlı mücadelenin hazırlanması ve başlatılmasının burjuva ordusu içinde yapılan propaganda-nın gelişmesine bağımlı kılınması gerektiği ve bunun bilahare silâhlı mücadelenin politik önşartlarını yaratacağı şeklindeki teorinin yanlışlığı, Brezilya, Bo-

livya, Uruguay ve Şili olaylarında kanıtlanmıştır. Bu deneyler bu teorinin bir yandan öncü işçiler ve köylüler arasında, bir yandan da ordu içinde devrimci bilincin olgunlaşmasının eşitsiz hızını yanlış anlamaya ve aynı zamanda burjuva silâhlı kuvvetleri arasında yaygın ayaklanmaların patlak vermesindeki politik, örgütsel ve psikolojik güçlükleri anlayamamaya dayandığını kanıtlamaktadır. Eğer kitleler o anda, asi askerleri kucaklayacak ve koruyacak güçlü özsavunma kuvvetlerine sahip değilse, ordu içinde ilk kaydadeğer disiplinsizlik olayları özel bir vahşetle bastırılacak ve hatta aşırı sağın (hükümet) darbesi için işaret olabilecektir. Burjuvazi, hangi şart altında olursa olsun, elindeki son etkin politik aletin parçalanmasına izin veremeyeceğini bilmektedir. Ordu içinde gerekli propaganda, partinin silâhlı müfrezelerinin güçlenmesi ile ve proletarya ve yoksul köylülüğün silâhlı müfrezelerinin oluşturulmasındaki artan başarılarla uyumlu kılınmalıdır. Burjuva ordunun teşhir edildiği politik kampanyalar da, bu diyalektiğe zemin hazırlamak için kullanılmalıdır.

Öte yandan, partinin silâhlı müfrezelerinin oluşturulması yönündeki dönüş başarılı biçimde yürütülürken Arjantin PRT'sinin çoğunluğu örneği de, askerî (militarist) sapmalar tehlikesini göstermiştir. Bu sapmalar, bu koşullar altında vazgeçilmez olan görevlerin ihmal edilmesinden ibarettir: politik ajitasyon ve propaganda; işçilerin sınıf bilincini yükseltme sistemli çabası; reformist, sınıf işbirlikçisi veya bulanık küçük burjuva ulusalcı ideolojilerin etkisine karşı mücadele; ve de partinin sınıf içinde köklerini derinleştirmek için fabrikalarda sabırlı ve sistemli çalışma görevleri.

Partinin silâhlı müfrezelerinin kurulmasının gerekli olduğu özgül şartlarda Dördüncü Enternasyonal'in anlayışı asla devrimci faaliyetin şu ya da bu yanına mutlak bir öncelik vermek değil, onu, ikili iktidar organları kurmak ve iktidarın devrimci zaptını gerçekleştirmek üzere kitleleri hazırlayan topyekûn bir stratejiye bütünleştirmektir.

Küba deneyinden sonra —bunda kır gerilla savaşı devrimci mücadelenin gelişmesinde belirleyici bir rol oynadı— ve hatta Dokuzuncu Dünya Kongresini izleyen dönemde (yani 1969 sonrası - SD.) Latin Amerika, başka silâhlı mücadele olaylarına tanık oldu. Bu gelişmeler, iktidarı zaptetme stratejimizde silâhlı mücadelenin rolü kesin sorununun acil olarak açıklığa kavuşturulmasına işaret ediyor.

Onuncu Dünya Kongresinin Bolivya ve Arjantin üzerine karar metinleri bu iki ülke için kısa bir bilanço sunmaktadır.

Brezilya'da çok küçük çekirdekler tarafından yürütülen ve hemen hemen yalnızca şehir gerilla savaşı biçimini alan silâhlı mücadele, neredeyse katılan bütün örgütlerin yenilgisi ve dağılmasıyla sonuçlandı. Nesnel şartlar, devrimcilerin beklediğinden çok daha zor çıktı. Gerçekte, mücadele, diktatörlüğün her potansiyel kitle seferberliğini daha filizlenmekteyken ezmek suretiyle pençesini bayağı sıkıttığı ve özellikle küçük burjuva tabakalarda görece güçlü bir toplumsal temel kazandığı bir dönemde başlatıldı. Öznel açıdan, silâhlı örgütler, Debraycı anlayışlara bağlılığın ve militarist sapmaların faturasını ağır ödediler.

Uruguay'da rejim aleyhtarı kitle hareketlilikleri 1968'e kadar, düzenli silâhlı kuvvetlerin oldukça zayıf ve genelleşmiş bir çarpışmaya karşı koymaya hazırlıksız olduğu bir durumda, neredeyse herkesçe desteklenmekteydi. Geleneksel partilerin, hepsinden çok da Uruguay Komünist partisinin kitleler üzerindeki kısılcısından ötürü proletaryanın iktidarı zaptetmek için devrimci bir stratejisi yoktu ve hareket, rejimin baskıcı bir karşı-saldırısına yolu açarak alçalmaya başladı. Beş yıl sonra benzer bir durum oldu. Bordaberry'nin ve askerlerin gerici (hükümet) darbesi, genel grev, fabrika işgalleri de dahil olmak üzere güçlü bir karşılık buldu ve ülke hemen hemen felç oldu. Ama bu ölçekte bir kitle seferberliği dahi, askerî bir güç denemesine hazırlanmış olan ve askerî aygıtının bütün kudretini kullanmaya kararlı olan bir hükümetin saldırısının üstesinden gelmeye yeterli değildi. Tek çıkış yolu, iktidar için proletaryayı silâhlı mücadeleye hazırlamak üzere silâhlandırarak emperyalizm ve müttefiklerinden yardım alan hakim sınıfların baskıcı güçlerine karşı proleter bir askerî güç çıkarmaktı. Böylesi bir stratejinin ve onun esinleyeceği somut eylemlerin yokluğu, Latin Amerika tarihinde en büyük ve en cüretli kitle hareketlerinin acı bir yenilgiyle ve gerici diktatörlüğün yerleşmesiyle sonuçlandığı bir duruma yol açtı. 1973 Temmuz olayları, topyekûn bir devrimci perspektif geliştirememeleri ve cüretli eylemleriyle kazandıkları saygınlığa rağmen, kendilerini alternatif bir önderlik olarak sunamamalarıyla Tupamoraların yenilgisi oldu.

Şili proletaryasının uğradığı yenilgi, işçi sınıfının kendiliğinden ve savunucu direnmesinin, bu türden bir darbeyi tıkayamayacağını trajik biçimde göstermektedir. Bu acı ders, bir kez daha, proletarya-

nın ve de devrimci örgütün ve üyelerinin silâhlanmasının oynaması gereken rolü kanıtlamaktadır. Devrimci bir zafer ancak partinin ve kitlelerin bir darbeyi karşılamaya hazırlıklı olmasıyla ve böyle bir olayın arifesinde ya da ilk işaretinde kesin eyleme geçme yeteneği varsa mümkündür.

Başarısızlıklarla dolu bir bilançodan kalkarak ve özellikle gerilla savaşı deneylerinin tam bir iflası temsil ettiği sonucuna vararak silâhlı mücadele biçimlerinin toptan reddine gidilmemelidir. Yine de, bir dizi askerî darbe karşısında, en ümitvar kitle hareketlerinin bir ülkeden diğerine ardarda ezilmesi karşısında ne yapılacağı sorunu ve de, «fococuluğun» toptan başarısızlığı karşısında ne yapılacağı sorunu, Latin Amerika'da serpilen sınıf mücadelesinin ortaya koyduğu en yakıcı sorunlardan biridir.

Latin Amerika kıtasında sosyal çelişkilerin ve hesaplaşmaların kaçınılmazlığını doğru biçimde analiz etmesine ve doğru bir dönüşü başlatmasına rağmen Dokuzuncu Dünya Kongresi kararı, özellikle gerici güçlerin uzun bir dönem için kitle hareketini ezebileceği (Brezilya) ya da uzun bir süre denetleyebileceği bir düzeyde tutabileceği (Peru) ihtimalini küçümsemek gibi analiz ve perspektif hataları taşımaktaydı.

Ama herşeyden çok, tehlikeli çıkarsamalar da yer almaktaydı: «Böylece yalnızca tarihsel anlamda değil, daha doğrudan ve güncel anlamda Latin Amerika devrimci patlamalar ve çatışmalar, yerli hakim sınıflara ve emperyalizme karşı farklı düzeylerde silâhlı mücadele ve kıtasal çapta uzatmalı iç savaş dönemine girmiştir.» (Latin Amerika Uzerine Karar, *Latin Amerika Uzerine Tartışmalar'da* (1968-1972), s. 46)

Bu tür formülasyonlar, gerilla eylemlerinin yer aldığı embriyon halindeki bir içsavaş durumu ile kelimenin tam anlamıyla devrimci bir savaş durumu arasında gerekli ayırımı yapmaya olanak vermez. Bu, Arjantin PRT'sinin (Partide Revolucionario de los Trabajadores —Devrimci İşçi Partisi) hiç yapmadığı bir şeydir. Savaşın ilân edildiğine tamamen ikna olmuştu ve bunu faaliyetinin çerçevesi haline, özellikle ERP'yi (Ejertio Revolucionario del Pueblo —Devrimci Halk Ordusu) inşa etmek için çerçeve haline getirmişti. Buna, kararın «silâhlı mücadele stratejisi» anlayışına verdiği önemi eklemek gerekiyor. Bu formül belki parti inşası bakımından Avrupa ile Latin Amerika arasında varolan farklılığı vurgulamak ihtiyacıyla açıklanabilir. Ama «silâhlı mücadele stratejisi» anlayışı muğlaktır ve her halükarda bir Latin Amerika seksiyonuna, özgül pers-

pektifleri işleyip hazırlamak konusunda gerekli aletleri sağlayamamaktadır.

Gerçekte, bu «silâhlı mücadele stratejisi»ni uygulamak için Dokuzuncu Dünya Kongresi kararından çıkan tek açık kılavuz, kır gerilla savaşı eksenidir; bu eksen, «coğrafik-askeri bir anlam»la donatılmıştır ve gerilla savaşının gelişmesine bakışı, bazı ülkelerde tarım sorununun ona sağlayabileceği toplumsal alt yapıdan görece bağımsız olmasına varır. Böylesine köksüz gerilla savaşları politik perspektifi ancak «kıtasal çapta uzatmalı içsavaş»ın «konjonktürel» önemi ciddiye alındığında ya da bir başka deyişle, sınıf hesaplaşmalarının şiddeti, kitlelere acilen kabullenilen askeri bir görev sunuyorsa, yani içsavaş embriyon halinden çıkmışsa anlaşılır bir şeydir.

Dokuzuncu Dünya Kongresi'nin yönelişi kısmen Troçkist hareketin Kastrocu akıma karşı birleşme taktiğine dayanır —bu akım, Küba devriminin etkisiyle ortaya çıkmış ve 1967'de OLAS (Organizacion Latinoamericana de Solidaridad—Latin Amerika Dayanışma Örgütü) konferansının toplanmasıyla politik zirvesine ulaşmıştır. Dokuzuncu Dünya Kongresi şu görevi ortaya koyuyordu: «Küba devrimi ve OLAS'ın temsil ettiği tarihi devrimci akıma bütünleşmek; bu, biçimler ne olursa olsun, OLAS'ın oluşturduğu kıtasal devrimci cepheye bütünleşmeyi içerir.» (Latin Amerika Üzerine Karar, s. 50) Ama 1969 baharında OLAS ancak kâğıt üzerinde kalan bir örgüttü. Geride kalan ise Küba devleti ile Latin Amerika devrimci hareketleri arasında varolan ikili ilişkilerdi. Bu ayırım önemlidir. Çünkü bir yandan Küba önderliğinin izlediği yol bugünkü kadar belirli değildiyse de, Çekoslovakya, Fransa ve Meksika üzerine aldığı tavırlarla bir dönüş başlamıştı. Devrimci hareketlere Küba yardımının giderek daha fazla politik koşullar taşıyacağı kestirilebilir. Bu demektir ki, merkezi bir sorun olmaya devam eden Kastrocu akımla birlik ruhu içindeki her ilişki, politik bir mücadeleyi öngörür ve bu da kaçınılmaz baskılara karşı Dördüncü Enternasyonal'in seksiyonlarını güçlendirmekte biricik yoldur.

Silâhlı mücadelenin şartlarının ve biçimlerinin tahlilinde yetersizliğimizi ve hatalarımızı, büyük çapta Dokuzuncu Dünya Kongresi sırasında hareketimizin zayıflığı ve sosyoekonomik gerçeklik içindeki köklerinin zayıflığı ile açıklayabiliriz.

Seksiyonlarımızın zayıflığının kabul edilmesi, gerçi gerekli iken, Dokuzuncu Dünya Kongresi kararında yer almamıştır.

Seksiyonlarımızın gelişme biçimleri gözönüne alındığında, karar, tahlilinin sonuçlarını takdir etmiyordu. Bu, gruplar hâlâ esas olarak propaganda örgütleri iken dönemin görevlerine sıvanmak durumunda kalınca atılması gereken ve gerekliliği hâlâ da devam eden nitel adımın küçümsenmesine yol açtı.

Dokuzuncu Dünya Kongresi kararı Latin Amerika'da silâhlı mücadelenin geçerliliğini ilân eder ve böylece hareketimizin kazanımlarından birini temsil eder. Bu karar, Küba devriminin zaferinin ardından kıtada ortaya çıkan yeni durumun genel işaretilerini ortaya koyarak seksiyonlarımızın boşluğunu doldurur. Bununla birlikte çeşitli asli sorunları açıkta bıraktığı ve yukarıda sözü edilen hataları içerdiği —özeleştiriye muhtaç hatalar— gerçeği ortadadır.

Bu eksikler ve hatalar yalnızca («uzatmalı devrimci savaş» ve ayaklanmaların rolü, devrimci ordu ve ikili iktidar organları, devrim öncesi durumlar ve devrimci kriz, şehir ve kır gerilla savaşı vb. kavramları berraklaştıramamakla) Dokuzuncu Dünya Kongresi kararını, iktidarı zaptetme stratejimizi tam olarak tanımlamaktan alıkoymakla kalmadı. Bunlar aynı zamanda Enternasyonal içinde bir akımı mümkün kılarak —Latin Amerika'da ordunun inisiyatifi ele almasıyla silâhsızlandırılan ya da hazırlıksız yakalanan kitle hareketlerinin bütün ağır yenilgilerinden gerekli sonuçları çıkarmayı reddeden bir akım bu— zaman zaman sonuçsuz polemiklere kapıları açtı ve ateşini yanlış hedeflere yönelterek tartışmanın içeriğini belirsizleştirdi; bu gelişme yalnızca Enternasyonal'in iç yaşamı için değil ama herşeyden çok, Latin Amerika seksiyonlarını hem politik hem de örgütsel olarak silâhlandırmak için sağlıklı sonuçlar yarattı. Brezilya, Bolivya, Uruguay ve Şili deneylerinin ışığında tartışmayı yeniden gerçek rayına ve alternatiflere dökmenin zamanıdır. Bu metnin amacı da budur.

Bu karar metni, iktidarın zaptı yolunda silâhlı mücadelenin bütün sorunlarını halletmeyi getirmiyor. Burada, kendi görevlerini daha özgül biçimde belirlemek için kendi öz deneylerinden dersler çıkarmak görevi, Onuncu Dünya Kongresinin yönelişini temel alan Latin Amerika'daki seksiyonlarımıza ve gruplara düşmektedir. Bunu yapmakla, tüm Enternasyonalimizin bu konudaki kolektif düşüncesini derinleştirecek ve ona hız kazandıracaklardır.

Şubat 1974

10. Dünya Kongresi

Seylan 1971 Ayaklanması ve Merkezci bir Akım : JVP

Türkiye'de 1971 yılı ilginç olaylara sahne olurken ve genç bir devrimci kuşak silahlı mücadeleye atılırken, Türkiye'den binlerce kilometre uzakta bir adada, Seylan'da, 1971 Nisanının ilk günlerinde başlayan bir ayaklanma, her nedense ne bizde ne de diğer ülkelerde sosyalistlerin ilgisini pek çekmiyordu... Hatta neredeyse kimsenin haberi bile olmadı...

«Oysa bu devrimci ayaklanma ile halkın baş kaldırdığı hükümet, sözde 'anti-emperyalist' ve 'sosyalist' bir platformla işbaşına gelmişti. Hükümette Moskova yanlısı Komünist Parti ve reformist LSSP partisinin temsilcileri vardı... Ayaklanmanın patlak verdiği bir iki hafta içinde Seylan burjuva devleti ABD, İngiltere, Avustralya, Rusya, Yugoslavya, Mısır, Hindistan ve Pakistan'dan askeri yardım, Çin'den ekonomik yardım ve siyasi tasvip gördü.» (1).

Ayaklanmayı yöneten JVP adlı örgütün lideri Wijeweera'nın siyasi gelişmesi ilginçtir. Önce Moskovacıdır, sonra da Pekinli. Daha sonra ise Çin-Sovyet çatışmasını değerlendirmesi değişmiştir ve kendi sözleriyle «uluslararası Komünist Hareket'te çatışan ve çelişik iki sesin olması düşüncesini sevmemiştin. Ancak tek ve yanlış bir ses olmasındansa biri yanlış di-

ğeri doğru iki sesin olmasının haklılığını kabul ettim. Ancak konunun en şanssız yönü, iki sesin varolmasına rağmen her ikisinin de yanlış olmasıydı.» (2).

Evet, Seylan devrimi, o güne kadar eşli görülmedik bir güçler koalisyonu tarafından verilen desteklerin de yardımıyla acı bir darbe yedi. JVP önderleri ve sayısız devrimci militan hapsedildi, öldürüldü. Ülke altı yıl süreyle olağanüstü durum yasalarıyla yönetilen bir dönem yaşadı. Reformizmin ve Stalinizmin çirkin yüzü, Sovyet ve Çin bürokrasisinin karşı devrimci rolü açığa çıkıyor, 19 Nisan 1971 tarihinde, Seylan kitleleri emperyalist ve Sovyet silahları ile katledilirken, Dördüncü Enternasyonal Seylan'da devrim bayrağının yükseltilmesi için çağrı yapıyordu...

Dördüncü Enternasyonal'in bu çağrısını, merkezci bir çizgiyi temsil eden Wijeweera'nın Dördüncü Enternasyonal'e gönderdiği mektuba açıklık getirdiği ve Seylan devrimi hakkında özet bir bilgi verdiği için yayınlamayı uygun bulduk.

(1) Seylan Nisan 1971 Ayaklanması, Teori Yay., F. Çalışır çevirisi, s. 8.

(2) a.g.e., s. 81.

SEYLAN DEVİRİMİNİ SAVUN!

Seylan hükümeti olağanüstü durum ilân etmiş ve ada çapında sokağa çıkma yasağı koymuştur; tüm demokratik hakları askıya almış, koyu bir basın sansürü koymuş ve yüzlerce Janatha Vimukthi Peramuna (JVP - Halk Kurtuluş Cephesi) militanını tutuklamıştır. JVP'yi yasaklamış ve tutukluları yargılamadan vurmaya başlamıştır.

Haberleşme araçları üzerindeki tekellerini kullanan Koalisyon hükümetinin önderleri onu 'faşist' ve sağ kanat bir örgüt olarak tanıtarak JVP'ye karşı yalan kampanyasına girmişlerdir. Hükümet aynı zamanda, ABD ve İngiltere emperyalist hükümetlerinden yardım arandığını ve aldığını; Hindistan ve Pakistan gambotlarını ve helikopterlerini kullandığını; Kuzey Kore diplomatlarını Seylan'dan sınır dışı ettiğini halka açıklama cesaretini gösterememiştir.

Bandaranaike halk cephesi hükümeti Mayıs 1970'te, kitlelere 'yeni bir çağır' açacağını ve sosyalist bir Seylan kuracağını vaad ederek iktidara geldi. Bir Moskovacı Stalinist ve üç de reformist Lanka Sama Samaja Parti (LSSP) döneği, 'sosyalist' görünümünü desteklemek için kabineye dahil oldu. Ama bütün bu tumturaklı sözlere rağmen koalisyon hükümeti, gerçek rolünün kapitalist mülkiyet ilişkilerini sağlama almak ve Seylan ekonomisi üzerindeki emperyalist cendereyi sürdürmek olduğunu göstermiştir.

On aylık iktidar döneminde koalisyon hükümeti polis gücünü % 55 oranında arttırmış ve orduda bir karşı-devrim komitesi kurmuştur. Bandaranaike çeşidi 'sosyalizm' demek Velona fabrikası, Dawasa Basımevi ve Norwood Çay Kurumu örneklerinde olduğu gibi, sendikaya üye olmak ya da sendika kurmak gibi temel demokratik hakların inkarı demektir. Sendikal haklar için mücadelede grev eylemine başvuran işçiler 'halk'ın polisinin kurşunlarına hedef olurlar.

N. M. Perera'nın sunduğu koalisyon hükümetinin ilk bütçesi kitlelere birşey vermiyordu. Bütçe, yerli ve yabancı kapitalistler, Bandaranaike hükümeti ya da onun 'Marksist' bakanlarından korkup endişe etmenin yersiz olduğunu gösterdi. Tabii, sosyalizmi de unutmadıklarını söylüyorlardı ama şimdilik 'pratik' değildi ve sosyalizm beklemek zorundaydı. Ne 'ülke fonlarını korumak' ne de sonbahar bütçesi, hükümetin karşılaştığı derin mali bunalımı atlatmasına yaramadı. Seylan'ın, Dünya Bankası'na 50 milyon doları aşkın borcu vardı ve faizini bile ödeyememişti. Ve de en asli ithâl malları için dahi fazladan dövize ümitsizce gereksinim duymaktaydı. Hükümet 'kemerleri sıkma' yolunu izlemeye yanaşmadıkça, Dünya Bankası borç vermeyecekti. Bu, pirinç yardımının kesilmesi, sosyal hizmetlerin budanması ve ücretlerin dondurulması gibi kitlelere yeni yüklerin dayatılması demekti. Koalisyon hükümeti bunları kabul etti. Bu gelişmeler, başını Sri Lanka Özgürlük Partisi'nin [SLFP] çektiği koalisyonun, yaşamak için emperyalizme bağımlı bir kapitalist hükümet olduğu yolunda Lanka Sama Samaja Partisi (Devrimci)nin [LSSP (R)] tutumunu doğruladı.

Bu şartlarda hükümetin kitlelere daha fazla yük bindirmekten başka seçeneği yoktu. Kitleler koalisyon hükümetine besledikleri hayalleri kısa zamanda yitirdiler. Hükümet, artan fiyatlar sorununa ve kitlelerin yaşam düzeyinde devamlı düşmeye karşı bir çözüm dahi ileri süremedi. Koalisyon önderleri şimdi ne yazık ki başka bir etkenle uğraşmak zorunda kalıyorlardı: JVP ile Dördüncü Enternasyonal'in Seylan Seksiyonu LSSP (R) ve çay plantasyonlarında yeni kurulan devrimci bir çekirdek olan Genç Sosyalist Cephe arasında doğmakta olan devrimci birleşik cephe. Bu birleşik cephe hızla ivme kazandı ve hayalleri kırılmış kitleleri kendisine çekti. Bandaranaike rejimi bu hareketin, kendi 'kemerleri sıkma' yolu üzerinde bir engel olduğunu anladı.

6 Şubat'ta JVP, LSSP (R) ve Seylan kentsel işçi sınıfının en önemli sendikası olan Seylan Ticaret Sendikası'nın (CMU) desteğinde Kolombo'da 10.000 kişilik bir gösteri yapıldı. Topluluk, Hint Okyanusu'nda bir ABD emperyalist üssünün kurulmasını protesto etti, Seylan'ın İngiliz Milletler Topluluğu'ndan derhal ayrılmasını, bankaların, plantasyonların ve dış ticaretin millileştirilmesini istedi ve işsizlik ve fiyat artışlarına karşı keskin bir savaş vererek kitlelerin yaşam düzeyinin savunulması için çağrı yaptı.

Bu durum karşısında hükümet, bu politik ha-

reketi tecrit etmeye ve kitleler harekete geçmeden ezmeye karar verdi. İlk hedef JVP'yi ezmekti. Ordu ve polisi alarma geçirdikten sonra hükümet 6 Mart'ta bir provokasyon sahneledi. Bu provokasyon 'Mao Gençlik Cephesi' adlı bilinmeyen bir örgütçe ABD elçiliğine düzenlenen bir molotof kokteyli saldırısıydı. Hükümet bu eylemi, sorumluluğu kabul etmemesine rağmen JVP'nin üzerine yıktı ve Kamu Güvenliği Yasası'na dayanarak özel kuvvetlerine başvurdu. Ardından, olağanüstü durum tedbirlerini dayatarak JVP önderlerini ve tanınmış militanlarını tutuklamaya başladı.

JVP vahim bir durumla karşı karşıya olduğunu gördü. Savaşmadan kırılmak yerine hükümet baskısına direnmeye karar verdi. Öyle ki, JVP ile güvenlik kuvvetleri arasında başlayan çarpışmalar doğrudan doğruya hükümetin eyleminin sonucuydu. Hükümetin hesabı yanlıştı. JVP'nin direneceğini beklemiyordu. JVP ve müttefiklerinin böylesine güçlü kitle desteğine sahip olacağını tahmin etmemiştir.

Dördüncü Enternasyonal, ezilen kitlelerin bütün kesimleri ve özellikle kent ve plantasyon işçileri ve Tamil azınlığı önünde patlak veren mücadelenin politik olarak birleşmiş olduğunu ve dolayısıyla burjuva hükümetinin provokasyonuna yeterince karşılık verebilecek ve kapitalist devlet ve sınıfla hesaplaşabilecek bir durumda olduğunu kabul eder.

Dördüncü Enternasyonal, dört bir yandaki devrimcileri, Seylan'daki baskıyı örten suskunluk komplosunu kırmaya çağırır. Ezilen ve saldırıya uğrayan Seylan'ın devrimci militanlarına tam desteğini sunar. Uluslararası işçi sınıfını, bütün işçi sınıfını ve anti-emperyalist örgütleri, askeri ikmal sevkiyatının engellenmesi için ellerinden geleni yapmaya ve bütün işçi devletlerini, Seylan hükümetine gönderilen ve yalnızca kendi halkına ölüm ve dehşet saçmak için kullanılan askeri yardım ve malzeme sevkini durdurmaya çağırır. Uluslararası işçi sınıfını, Bandaranaike hükümetinin 'sol' görünümüne aldanmama ve rejimin temel kapitalist niteliğini ve baskısının emperyalist yanlısı niteliğini görmeye çağırır. Olağanüstü durum ilânı, gerici Birleşik Ulusal Parti (UNP) de dahil olmak üzere parlamentoda bütün partilerce onaylanmıştır. Doğu Bengal halkının mücadelesini bastırmak için Pakistan hükümetine birliklerini ve teçhizatlarını taşımak üzere Bandaranaike hükümeti Seylan'ın hava alanlarını açmıştır. Seylan ordusundan albay Ranatunga 18 Nisan'da yaptığı basın toplantısında JVP tutuklularının yargılanmadan kurşunlandığını doğrulamış ve şöyle demiştir:

«Vietnam ve Malezya'dan çok şeyler öğrendik. Onları tamamen yoketmeliyiz.» (The London Times, 19 Nisan 1971).

Hindistan'lı işçiler ve anti-emperyalist militanlar: Bandaranaike rejiminin Seylan işçi sınıfına, köylülerine ve öğrenci gençliğine açtığı iç savaşı desteklemek üzere Indira Gandhi'nin, kasap Yahya Han ve İngiliz ve ABD emperyalistleri ile yaptığı rezil pakta karşı çıkın!

Kahrolsun hain Keneman'lar, N. M. Perera'lar. Colvin R. de Silva'lar ve Leslie Goonewardene'ler; (*) onlar öncüleri Noske gibi, gericiliği silâhlendiriyor,

(*) Bandaranaike hükümetinin Marksist ! bakanları

burjuva ordunun devrimcileri katletmesine izin veriyor, katilleri destekliyor veya kendi ülkelerinde kitlelerin ezilmesinde rol alıyor ve işçilerin bütün demokratik özgürlüklerinin bastırılmasına yardımcı oluyorlar.

Rohan Wijeweera'ya ve tüm diğer tutuklu devrimci ve JVP önderlerine özgürlük!

Seylan burjuva devletine ve ordusuna ne tek bir dolar ne tek bir silâh!

Yaşasın Seylan sosyalist devrimi!

Dördüncü Enternasyonal
Birleşik Sekretaryası
19 Nisan 1971

WIJEWEERA'NIN IV. ENTERNASYONAL'E MEKTUBU

Yılın ilk günlerinde X. Dünya Kongrelerini yapan IV. Enternasyonal'deki yoldaşların Sri Lanka Janatha Vimukthi Peranuma'ya (Halk Kurtuluş Cephesi) ve Sirina Bandaranaike rejimi tarafından hapsedilen JVP üyelerine bir dayanışma mesajı gönderdiklerini öğrendik. Ayrıca IV. Enternasyonal yayınlarından öğrendiğimize göre, IV. Enternasyonaldeki yoldaşlar, Şili, Hindistan, Pakistan, İrlanda, Sri Lanka vb. ülkelerin gerici ve kapitalist rejimlerini, tüm siyasi mahpusları şartsız serbest bırakmaya zorlamak için dünya çapında bir ajitasyon kampanyasına girmişlerdir.

Burada, IV. Enternasyonal'in bize yönelttiği dayanışma için şükranlarımızı bildirmemizin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Öncelikle yoldaş Bala Tampoe'nin (Sri Lanka Devrimci Marksist Parti ve Seylan Ticaret Sendikası Genel Sekreteri) Adalet Ceza Komisyonu önünde sayısız yoldaşımızı savunarak yaptığı yardımları anmalıyız.

Sri Lanka'nın kapitalist rejimi bize saldırırken, yalnızca Amerikan ve Britanya emperyalizmi değil, ama aynı zamanda Sovyet ve Çin bürokrasisi ve LSSP'nin sabık troçkistleri(*) de dahil ülkenin sözde «sol»u ve stalinciliğin değişik biçimleri tarafından da destek gördüler. Aramızdaki ayrılıklar bir yana Yoldaş Bala, JVP'nin siyasi ve militanlarının da yasal savunusu için en önde yer aldı. Genç devrimci kuşaklar, Bala'nın Komisyon önünde ve dışarda, Adalet Ceza Komisyonu Yasasının gerici doğa-

sını ve kapitalist devletin vahşice baskısını açığa çıkararak ve Adalet Ceza Komisyonu tarafından yargılanan yoldaşlarımızı savunarak yerine getirdiği görevleri şükranla anacaklardır.

IV. Enternasyonal'in Şili ve Hindistan gibi kapitalist ülkelerde ya da Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi yozlaşmış işçi devletlerinde hükümetlerin hapsettiği tüm devrimcilerin serbest bırakılması için açtıkları kampanyanın tam başarısını diliyoruz.

Yaşasın dünya sosyalist devrimi!

Rohan Wijeweera
James Uyangoda
Lionel Bapege

New Magazine Hapisesi
29 Ağustos 1974

(*) 1934'te kurulan LSSP Troçkist bir parti olarak uzunca yıllar Seylan'da mücadele vermiş, ancak 1963'te Bandaranaike ile hükümet ortaklığına girince Dördüncü Enternasyonal'den ihraç edilmiş ve partiden ayrılan küçük bir grup Bala Tampoe'nin önderliğinde Seylan seksiyonu olarak benimsenen LSSP(R)'yi kurmuştur. Bu parti daha sonra Devrimci Marksist Parti adını almıştır.

Bu arada "sosyalist" Bandaranaike hükümeti ise geçen yıl seçimlerde büyük bir gültüyle düşmüş, sağcı bir yönetim büyük bir çoğunlukla yeniden işbaşına gelirken Wijeweera ve arkadaşları tahliye olmuş, JVP de yarı parlamentarist bu parti olarak merkezcilik çemberi içine hapsolmüştür.

«DGM Direnişi»nin Ortaya Çıkardıkları

A. METİN

NEDEN BU YAZI?

I. MC hükümetinin parlamentodan geçirmeye çalıştığı Devlet Güvenlik Mahkemeleri yasa tasarısına karşı DİSK'in başlattığı direnişten bu yana iki yıl geçti. Gerek direnişten hemen sonra, ve gerekse bu iki yıl içinde Sol hareketin Eylül «Genel Grevi» hakkında söyledikleri, yazdıkları yalnızca olayların dış görünüşleri ile ilgili kaldı. Bir kesim, hareketi, DİSK liderliğinin yönetimi altında tam bir «sınıf disiplini» örneği olarak tanımlarken, bazıları da, «kötü liderlere rağmen DİSK üyesi işçilerin bu direnişinde kendi devrim teorilerinin belirtilerini gördüler. Bu iki kaba çizgi arasında gidip gelenler ise olayların şu veya bu yanına ağırlık vermekle yetindiler; hatta bazıları direnişte yalnızca bir «komplo» arayıp bulmak durumunda kaldılar.

Ama, Marksizmin toplumsal olaylara yaklaşımında, ne liderlere, ne sınıfa tapınmalara, ne de sınıflararası mücadeleleri konspirasyonlarla açıklamalara yer vardır. Marksist tahlil, yalnızca görünüşlerle, o görünüşlerin öznel yorumlamalarıyla değil, görünüşlerin altında yatan oluşumlarla ilgilenir. İşçi sınıfının, devrimci eğitimini hareket içinde göreceğini herkes bilir. Ama bu eğitimin unsurları nereden çıkacaktır, nasıl bir iletişim işlerliğinden geçecektir? Herşeyden önce, işçi sınıfına, içinde bulunduğu sınıfsal, toplumsal ve nihayet dünya şartlarını, **yaşadığı deneyimler** içinde anlatabilecek, muhtemel gelişmeleri, tehlikeleri gösterebilecek ve onu adım adım sosyalist iktidar sorununa kazandıracak bir önderlik gerekir. Ama böylesine bir önderlik de, ancak, devrimci Marksizmin doğru kavranışı ve bu düşünceyi kendilerine temel aldıklarını iddia eden akımların, olayların deneyimlerine dayanabilmeleri ile gelişebilir. Sınıf mücadeleleri tarihi, tarihin kendilerine tanıdığı imkanlar içinde kitlelerin liderliği konumuna yükselmiş olan akımların,

partilerin, aynı tarihin karar anları gelip çatığında iflas ederek, yok olma örnekleriyle doludur.

Sınıf mücadelesi düz bir hat üzerinde gelişmez. Tersine, bu mücadele yükselme ve alçalmalarla, hatta her yükselme ve alçalma bir dizi gel-gitlerle doludur. Ayrıca ekonomik-politik şartlar, sınıflar, sınıflar içindeki kesimler, sınıflarla liderlikler arasındaki ilişkiler, bu mücadele içinde tarihsel olarak «plânlanmış» uyumluluklar halinde değil, eşitsiz bileşimler biçiminde ortaya çıkarlar. Türkiye de, bu genel kural içinde bir istisna oluşturmaz. Özellikle son on yıl içinde sınıf mücadelesinin gel-gitlerinin sıklaştığı ülkemizde devrimci düşüncenin, olayların temelinde yatan oluşumları, Marksist yöntemle açıklayabilmesi büyük öneme sahiptir. Herkes sınıf mücadelesinin devrimci kadroları, liderlikleri beklemediğini bilir. Ne var ki, yalnızca bazı mitlere tapınmaktan öteye gidemeyen, olaylardan gerekli dersleri çıkartamayan Sol hareketle, sınıf mücadelesi arasında oldukça uzun bir mesafe var bugün. Bu mesafe nasıl kapatılabilir? Bunun tarihsel bir garantisi yoktur, ama yöntemi taktır: her adımda olayların ve muhtemel gelişmelerin Marksist tahlilini yapabilmek, dünya komünist hareketinin yüzyılı aşkın deneyimlerinin ışığı altında gerekli mücadele perspektiflerini çizebilmek ve bunları açıkça işçi sınıfına anlatabilmek. Gerisi, olayların gelişimi, devrimci kadroların çalışmaları ve bu çalışmaları ile gelişmeleri etkileyebilmeleri, liderliğin esnekliği ve fırsatlardan yararlanabilme yeteneği içinde belirlenecektir.

İşte Eylül Direnişi de mutlaka Marksizmin el atması gereken, sınıfın konumu, çeşitli önderliklerin izledikleri politikalar, sınıfla liderlikler arasındaki ilişkiler, burjuvazinin ve yürütme organlarının tepkisi açılarından mutlaka el atması gereken bir olaydır; ama görünüşlerin değil, iç dinamiklerin, olayların ar-

kasında yatan anlamların irdelenmesiyle. Tek bir mücadele, tek bir grev, direniş veya politik gösteri, bir ülkedeki sınıf mücadelesinin tüm yanlarını, elbette ki açığa vuramaz. Ama en azından çeşitli liderliklerin izledikleri politikaların temel unsurları yakalanabilir. Sınıfın gücünü olduğu kadar güçsüzlüklerini, yetersizliklerini de esas meydan savaşının verileceği güne kadar zaman zaman ortaya çıkan ve çıkacak çatışmalar içinde izleyebiliriz; sınıf çatışmalarının kısa aralıklarından eksiklikleri gidermek için yararlanabiliriz.

SIYASAL ARENA

Eylül «Genel Grev»i —bunun bir «genel» grev diye adlandırılıp adlandırılmayacağını ilerde göreceğiz— ne işçi sınıfının kendiliğinden bir patlaması, ne de devrimci bir durum yaratan kitle ayaklanması idi. Ancak DİSK'in çağrısı ile 300 bin işçinin işi bırakarak, en azından mücadeleye atılması, bu sınıfın bilincinin derinlerinde yatan hoşnutsuzluğun ve arzuların, militanlık ve cesaret gücünün şiddetini gösterir. Aslında her protesto hareketi böyledir; liderlik sınıfın genel hoşnutsuzluğunu somut bir politik nokta etrafında yoğunlaştırarak açığa çıkarır. Ama liderliğin işlevi yalnızca o noktada kalmaz, zira bir kez harekete geçtiğinde, sınıfın talepleri ister istemez o somut politik hedefi aşma eğilimi gösterir, ya da onun etrafında çeşitlenir. Ve işte liderlik ya bu talepleri derli toplu siyasî hedefler olarak formüle edecek ve kitle militanlığını o yönde kanallı edecektir, ya da geride kalacak ve hareketi kendi istediği sınırlar içinde tutmaya çalışacaktır. Eylül direnişi sırasında, olaylarla doğrudan bağlantısı olan burjuva reformist CHP ile DİSK bürokrasisinin düştükleri konum da bu ikincisi oldu.

Herşeyden önce hareketi başlatan DİSK önderliği, Türk-İş çatısı altında toplanmış olan 1 milyona yakın işçiyi harekete katmak için, bu Konfederasyonun bir takım «sosyal-demokrat» sendikaları ile CHP kanalıyla girdiği diplomatik ilişkilerden başka birşey yapamadı. İkincisi, ne başlattığı harekete sahip çıktı, ne de durdurma kararı aldıktan sonra hareketin ivmesiyle çeşitli fabrikalarda ve bölgelerde patlayan olaylar hakkında tek bir

söz etti. Aslında, bir anlamda onların bu tavırlı olağandır. Ama kitleler neden bu liderlikleri parçalayıp bir kenara atarak yenilemedi sorusuna cevap ararsak, mutlaka genç işçi sınıfımızın siyasî tecrübe sorununu ve alternatif bir gücün bulunmayışını göz önünde tutmamız gerekir.

Şimdi, olayların tahliline geçmeden, o dönemki siyasî arenayı hatırlatmaya çalışalım. Türkiye burjuvazisi 1970'li yıllara bir liderlik bunalımı içinde girmişti. Bir yandan ekonomik kriz, diğer yandan işçi sınıfının mücadeleleri, burjuvazinin politik dengesini oluşturmamasını güçleştiriyordu. Burjuvazinin geleneksel partisi (DP'nin devamı olarak, AP'nin hızla prestij kaybetmesi, özellikle kentli kitlelerin bu partinin yörüngesinin dışına taşması, sorunların parlamenter demokrasinin sınırları içinde çözülmesini zorlaştırmaktaydı. Burjuvazinin reformcu kesimlerinin partisi CHP'nin ise son orta-sol dönüşümünden sonra, henüz yeterli güçte bir alternatif haline gelememesi de, politik bunalımı derinleştirmekteydi. 12 Mart 1971 sonrası dönem de, burjuvazinin politik parçalanmışlığı ve ama işçi sınıfının iktidarı ele geçirebilme gücünde olmadığı bir dönemde, Bonapartist bir çözüm olarak ortaya çıktı. Ancak, geleneksel devlet kurumlarının ve bürokrasisinin çözülmesi sürecinde böylesine bir uygulama elindeki imkanları çok kısa sürede tüketti. Sınıfın mücadelesinin, tümüyle üstesinden gelinebilmesine rağmen, önemli bir oranda geriletilmesi, sosyalist hareketin şiddetle parçalanması ve CHP'nin kitlesel desteğini geliştirmesi ile birlikte, parlamenter demokrasi uygulamaları yeniden gündeme geldi. Ancak ne ekonomik kriz atlatılabilmiş, ne de burjuvazinin parçalanmış gücü birleştirilebilmişti. Bu parçalanmışlık kendisini 1973 seçimlerinden sonra parlamentoda da yansıttı.

Burjuvazi iki ana kamp etrafında toplanmıştı. Birincisi, ekonomik bunalımı hızlı bir enflasyon oranı, iç tüketimin geliştirilmesi, ağır dış borçlanmalarla atlatmaya çalışan; siyasî arenada da, işçi sınıfının mücadelesini devletin klâsik baskı yöntemleriyle, bu yöntemleri hızlı ve ağır bir biçimde kullanarak, bu doğrultuda gerekli «yasal» düzenlemeleri

yaparak bastırmaya çalışan ve AP tarafından temsil edilen kesim. İkincisi ise, ekonomiyi kapitalist «plânlamaya» bağlamaya çalışan, bunun için uzun dönemli dönüşümleri hedefleyerek, iç tüketimi kısıtlayıp geniş emekçi yığınların gelirlerini sınırlayarak, kısaca bir «kemeri sıkma» politikası uygulayarak kapitalist kârları korumayı ve geliştirmeyi programlaştıran; bu program için, çalışan kitlelerin örgütlü kesimlerini desteğine alarak, işçi bürokrasisini ve onun aracılığı ile sınıf mücadelesini kendi yörüngesinde tutarak politik sürdürünmeyi hafifletmeye çalışan ve CHP tarafından temsil edilen kesim. Bu iki ana partinin dışında kalan ve kesin bir faşist operasyon öneren MHP, burjuvazinin orta kesimlerinin dinci bayraktarlığını yapan MSP ile, çözülmekte olan ve hiçbir kitlesel desteğe sahip bulunmayan geleneksel devlet bürokrasisinin siyasî temsilcisi CGP de parlamentoda temsil edilmekteydiler.

Yeni bir kılıkla, bir orta-sol burjuva liderliği halinde ortaya çıkan CHP'nin, AP'nin tersine, klâsik devlet aygıtlarının dışında, yeni ilişkilere gereksinimi bulunmaktaydı. Klâsik sosyal-demokrasi bir burjuva hareketi haline dönüşürken, elinde bulundurduğu tüm işçi örgütleri, tüm proleter demokrasisi unsurları ile birlikte çürümüşü. Bu yüzden ki, politik yürütmeleri kitleler içine uzanan önemli organik bağlar aracılığıyla olabilmektedir. Ancak, ülkenizdeki reformist burjuvazinin kitlelerle böylesine tarihi-örgütsel bağları bulunmadığından, Ecevit liderliğinin herşeyden önce el attığı Türk-İş ve DİSK oldu. Devlet eliyle yaratılmış olan Türk-İş'e yönelik çabalar, bir yandan, bu örgütün tüm varlığıyla ve düşüncesiyle **burjuva** nitelikte olmasından ötürü bir anlamda daha kolay bir seyir izlerken, bu örgütün içinde AP'li ve MHP'li yöneticilerin bulunması, Demirsoy - Tunç çizgisinin bu sağ-kanat yöneticilerle «sosyal-demokrat» yöneticiler arasında bir denge unsuru olarak kalmaya çalışması, CHP için önemli sorunlar yaratmaktaydı. Şimdiki Ecevit hükümetinin Türk-İş ile imzalamış olduğu «Toplumsal Anlaşma», CHP'nin bu örgütü kendisine bağlama çabalarındaki başarısını göstermektedir.

DİSK'in ise ayrı bir konumu vardır. Bu

örgüt işçi sınıfının, devlete ve burjuvaziye dolaysız olarak bağımlı sarı sendikacılığa karşı duyduğu tepkinin üzerine kurulmuştur ve halen de bu tepkiyi temsil etmeye çalışmaktadır. Ama DİSK yönetimi de, kısa sürede kendi kemikleşmesini gerçekleştirmiş, kendi kısmi otonomi, çıkar ve denge anlayışları ile bir bürokrasi olarak sınıfın üzerindeki yerini almıştır. Sınıf ile ilişkilerinde DİSK bürokrasisi ayrıcalıklı bir tabaka, işçiler arasında işgal ettikleri mevkii, kazançları, imtiyazları, hayat düzeyi ile gittikçe ve kademeli olarak sınıftan uzaklaşan bir tabakayı oluşturmaktadır. Bu nitelikleri açısından da, her türlü burjuva ve küçük-burjuva düşüncesinin etkisi altındadır. Ancak bu liderliğin ideolojisinin dolaysız bir biçimde burjuva veya küçük-burjuva olduğunu söylemek yanlış olur. **Son tahlilde** öyle de olsa, bu yönetimin düşüncesi, sosyalist, küçük-burjuva ve burjuva ideolojilerinin bir **bileşimidir**. Bu ideolojiyi ayıklayıp küçük parçalar halinde soyutlamanın yanlış olduğuna inanıyoruz. Tersine, onun bu ideolojisi, bütünlüğü içinde ele alınmalı ve **somutlanışı** içinde incelenmeli, irdelenmelidir.

Ancak bütün bunlar DİSK yönetiminin politikalarının değişmez bir bütün olduğu anlamına gelmez. DİSK bürokrasisi, burjuva reformizmi ile Stalinist revizyonizm ve bunun çeşitli ortaya çıkışları arasında gidip gelebilmekte, yönetim için mücadele eden unsurların etkisi ve temsili oranında zigzaglar çizebilmektedir. Tabii tüm bu zigzagların en aşırı uçlarının dahi burjuva demokrasisi sınırları içinde kaldığını gözden uzak tutmamak gerekir. DİSK'in bu niteliği, onunla (sosyalizm mücadelesi verdiklerini savunan yöneticileri ile) CHP arasında belirli mesafeler bırakmaktadır. Ancak CHP, DİSK'i kendi denetimi altına alabilme başarısını gösteremese dahi, ona, veya liderliğindeki siyasî akıma, burjuva demokrasisinin sol-kanat temsilciliğini vermeye hazır gözükmemektedir. Katlanması gereken, DİSK bürokratlarının ayrıcalıkları ve onların zaman zaman içine girecekleri devrimci (!) lüksleri olacaktır; ama böylece proletaryanın sistemin çerçevesi içinde kalması sağlanacaktır. Bu anlamda CHP ve DİSK liderlikleri, MC hükümetinin DGM yasasını çıkartma girişimi karşısında işçi sınıfının hoşnutsuzluğu-

nu ve militanlığını, kendi anlayışları, mevkii-leri ve hedefleri doğrultusunda ortak biçimde seferber ettiler ve uyum içinde kullandılar.

DGM YASA TASARISI GÜNDEME GELİYOR

Burjuvazi, içinde bulunduğu bunalımı, kısa süreli bir CHP-MSP koalisyonundan sonra, AP-MSP-MHP-CGP'den oluşan Milliyetçi Cephe hükümeti ile aşma çabası içine girdi. Hükümetin ekonomik bunalımı atlatma ve kapitalist kârları koruma programı, sömürü oranını, sınıf mücadelesini bastırarak arttırma eksenini etrafında dönüyordu. Gerçekten de tekelci sermayenin çeşitli örgütleri (TİSK, MESS) sendika «enflasyonu»ndan, işçi ücretlerinin «hızlı» artışından sık sık yakınmakta ve hükümetin bu sorunların çözümünde etkili adımlar atmasını istemekteydiler. Özellikle 26 Ağustos 1976 toplantısından sonra madenî eşya işverenleri, işçi grevlerine karşı aralarında 1.5 milyar liralık bir dayanışma fonu kurmaya ve toplu sözleşmelerinin işverenler adına tek bir merkezden yönetilmesine karar vermişlerdi. Ayrıca, hükümetin 15-16 Haziran direnişinden sonra bir köşeye atılmış olan 274 ve 275 sayılı Sendikalar Kanunlarındaki değişiklik tasarısını yeniden ele almasını ve çeşitli küçük devrimci sendikaların yok edilmesini, örgütsel olarak yok edemeyeceğini artık anlamış olduğu DİSK'in ise elinin, ayağının bağlanmasını istiyorlardı,

Böylece hükümet 12 Ekim tarihine kadar çıkmadığı takdirde lağvedilecek olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanun tasarısını görüşmek üzere Meclisleri 14 Eylül günü olağanüstü toplantıya çağırdı. Tasarıda belirli kanunlara karşı işlenmiş suçların, hükümetin ifadesi ile bir «ihtisas mahkemesi» olan özel DGM'lerde bakılması istenmekteydi. Bu mahkemelerin hakimleri hükümetin teklif edeceği sivil-asker üyeler arasından seçilecekti. Örneğin, işverenin toplu sözleşme maddelerine uymaması halinde eyleme geçen, sendikalarında politikadan bahseden, çeşitli kanunları eleştiren, sosyalizmin propogandasını yapan, başka bir sendikanın işyerinde örgütlenmesi için çalışmalarda bulunan, başka fabrikalar ile dayanışma grevine giren, «millî güvenliğe» aykırı bulunan grevlere çıkan, üretimi yavaşlatan veya durduran, faşist çetelerin saldırılarına karşı koyan, grev esna-

sında bölgede silah bulunduran, ve genel olarak 275 sayılı sendikalar kanunu açısından suç teşkil eden bütün fiillerin kapsamına giren işçiler ve sendikacılar bu mahkemelerde yargılanacaktı. Daha da önemlisi, özgürce düşünme ve örgütlenme hakkını yasaklayan T. Ceza Kanununun faşist 141. ve 142. maddeleri kapsamına giren siyasî faaliyetler DGM'ler tarafından hızla yargılanacak ve failler zindanlara atılacaktı. Özetle, işçi sınıfının ekonomik ve politik hareketi daha sert bir baskı rejimi altına alınacaktı.

Bu kanun, ilk elde, büyük sanayii merkezlerinde hızla örgütlenen DİSK'in faaliyetlerine yönelikti. Zira, toplumda görülmekte olan genel sola kayışın örgütlü işçi hareketi içindeki yansıması, DİSK'in örgütsel olarak büyümesi biçiminde olmaktaydı. Böylesine bir akım düzenle çok daha yakın bir dirsek teması içinde olan Türk-İş ve işçi hareketini çevrelemeye çalışan burjuvazi için potansiyel bir tehlike arz etmekteydi. Herşey bir yana, DİSK, proletaryanın gözünde, en azından ekonomik mücadele alanında belirli bir militanlığı temsil etmekteydi. Burjuvazi, işçi sınıfı içindeki bu kayışı Sendikalar Kanunu'ndaki bir değişiklik ile DİSK'i kapatarak, Haziran 1970'de önlemeye çalışmıştı. DGM tasarısı ise, DİSK'i de içine alacak bir biçimde, ama daha da geniş bir anti-demokratik saldırı olarak gündeme getirildi. DİSK bürokrasisi, işçi sınıfının artan militanlığından ürkmekle birlikte varlığını kitlelerin sola kayışı içinde bulduğundan, DGM tasarısı aynı zamanda DİSK yönetimi için de bir tehlike oluşturmaktaydı. Liderliğin DGM'lerin kurulması ihtimali karşısında kendisine bağlı işçileri bir «Genel Grev»e çıkartabileceğini ilân edebilmesinin nedeni budur.

Reformizmin politikalarının genel iki karakteristiği, burjuvazinin anti-demokratik uygulamaları bürokratik liderliklerin varlığına yöneldiği andan itibaren sınıfın gücüne başvurmak, sınıfın düzene saldırısı başladığında ise, burjuvazi ile elele hareketin önünde güçlü engeller kurmaktır. DİSK liderliğini, basitçe, revizyonist veya «sosyal-faşist» olarak tanımlayan akımların, böylesine bir yönetimin nasıl olup da DGM'ye karşı mücadele sinyalinin çıktığını açıklayamamalarının nedeni refor-

mizmin bu ikili niteliğini kavrayamamalarıdır. Ayrıca, bu hareketin DİSK bürokrasisine nesnel bir yararı da, ilerde göreceğimiz gibi, örgüt içindeki potansiyel olarak liderliğe alternatif en ileri kesimlerin tasfiyesi biçiminde olmuştur.

İşte bütün siyasal güçler bu hesaplarla sahneye çıkmaya başladılar. MC hükümetinin 14 Eylül günü için Meclisleri olağanüstü toplantıya çağırmasından sonra, DİSK Genel Yönetim Kurulu ve Başkanlar Konseyi toplanarak, örgüte bağlı tüm sendikaların genel merkez ve şube yöneticileri ve diğer kadroları, işyeri temsilcileri ve baştemsilcilerinin, yasa tasarısı Meclislerde görüşüleceği sürece «görevlerinin başında hazır olmaları» kararı alındı (1). Kararın anlamı açıktı. Zira iki ay kadar önce DİSK'in Temsilciler meclisi toplandığında, hükümetin DGM'leri yasalaştırma girişimi karşısında bir «Genel Greve» gidileceği yolunda kararlar alınmıştı. DİSK genel başkanı Türkler ayrıca tüm diğer demokratik ve siyasî kuruluşlara çağrı yaparak, siyasal görüşleri ne olursa olsun bütün kuruluşların DGM yasa tasarısı karşısında güç birliği yapmalarını istiyordu. (2)

Bu çağrı, küçük burjuva reformistlerinin ve çeşitli Stalinist grupların etkinliği altındaki meslek ve öğrenci kuruluşları tarafından hemen cevap gördü. 13 «Demokratik» kuruluş, TÖB-DER, TÜTED, TMMOB, Halkevleri, Çağdaş Hukukçular Derneği, AYÖD, TÜMAS, İGD, İKD, TİB yöneticileri tarafından yapılan açıklamalarda DGM'nin anayasaya aykırı olduğu ve gerekirse yasal direniş haklarının kullanılacağı açıklandı. Böylesine bir hareketin ne zaman «gerekeceği» ve «yasal direniş»in ne biçim bir şey olduğunun bugüne kadar ortaya konamaması, küçük-burjuvazinin tarihsel açmazını gösteren en iyi örnek olmuştur.

DİSK liderliğinin böylesine bir hazırlık içine girmesi karşısında CMP'nin ilk tepkisi ise Genel Sekreter Orhan Eyüboğlu'nun aracılığı ile oldu. Bakın Cumhuriyet düzeninin «kararlı» savunucusu olan bu partinin Genel Sekreteri 11.9.1976 Cumartesi günü nasıl demec verdi: «DGM»ler Anayasada yer almıştır. Anayasaya aykırı değildir. Ancak biz DGM'nin bugünkü biçimiyle içeriğine karşıyız. Eğer MC

partileri, CHP ile içeriği konusunda bir konuşma yapsalardı belki daha olumlu bir noktaya gelinir ve DGM çıkarılırdı. Bugünkü durumuyla CHP yasal yollar içinde gereken engellemeyi yapacaktır. (3)

Ecevit hükümetinin bugünlerde, «güçlü hükümet» formülü altında gündeme getirdiği «ihtisas mahkemeleri»nin ilk işareti veriliyordu. Burjuvazinin ister sağcı partisi AP olsun, isterse de orta-sol partisi CHP olsun, tüm politik temsilcilerinin temel hedefi mevcut devleti kitleler karşısında güçlendirmektir. Farklılık yalnızca bunun yöntemlerindedir. Çeşitli yönlerden gelen tepkiler sonucunda O. Eyüboğlu'nun ertesi gün, demecinin «yanlış anlaşılmış» olduğu yolunda bir açıklama yapmasına ve Ecevit'in düzeltmelerine rağmen, ilerdeki olaylar CHP'nin bu kaypaklığını, ikircikliğini defalarca kanıtlamıştır. DİSK'in başlatacağı eylemin kendi plânları doğrultusunda kullanılabileceğini —belki de çok daha önceden kimi DİSK yöneticileriyle birlikte— plânlayan Ecevit ise partisine daha kararlı bir görünüm vermeye çalıştı. Ecevit 13.9.1976 pazartesi günü verdiği demecde CHP'nin DGM'lere «esastan» karşı olduğunu söyleyerek, «DGM'lerle ilgili olarak Anayasaya giren hükmün, Anayasanın başka hükümleriyle çalışmakta ve bütünlüğünü zedelemekte» olduğunu ilân etti. Anayasaya ve onun «sınırlarına» bu denli sahip çıkan CHP bugünden sonra işçi hareketi karşısında tek söz sarfetmedi.

CHP kendi iç oluşumunu yaşamaktaydı. Partiyi halen yönetmekte olan ve tekelci sermaye grupları ile yakın ilişkilerde bulunan merkeze karşı çeşitli muhalefet unsurları vardı. Genellikle «sol» diye tanımlanan bu muhalefet grupları Kasım ayında yapılacak olan Genel Kurul'a hazırlanmakta ve bölge kongrelerinde yoğun bir mücadele vermekteydiler. Orta-sol politik yönelişi oldukça yeni olan CHP sınıflararası mücadelelere burjuva reformizminin hangi renkli yöntemleriyle yaklaşacaktı? İşçi hareketinin içinden doğmamış olması, halen bu hareketle organik ilişkilerinin bulunmaması nedeniyle klâsik bir Sosyal-demokrat hareket oluşturamıyordu. Özellikle bu durum, bu burjuva partisinin önüne iki kaba yol çıkarıyordu: İşçi sınıfına bir adım

daha yaklaşmak, onun örgütlerine dayanmak, veya sınıflarüstü bir görünüme yükselecek «uzlaştırıcı devlet»in baskı cihazlarını güçlendirmek. Sınıf mücadelesinin gel-gitle-ri arasında bu yöntemlerden biri, diğerinin önüne geçebilmekte ve kadrolar arasında örgüt içi çatışmalara yol açmaktaydı. Dahası tekelci sermayenin hangi programları öncelikliydi ve bunların yürütülmesinde araçlar ve yöntemler ne olacaktı? Ama bu oluşum sürecini yalnızca CHP yaşamıyordu. 1 milyona yakın üyeli Türk - İş'te de yoğun bir mücadele sürmekteydi. Türk-İş içinde «Sosyal Demokrat» diye tanımlanan sendikalar Türk-İş'in sosyal-demokrat çizgide, yani yarınki CHP'nin yanında dev bir işçi kitle örgütü haline gelmesine çabalamaktaydılar. Üye sayısı açısından azınlıkta olan ancak mevcut yönetimi ellerinde bulunduran AP ve MHP yanlısı sendikalar ise buna şiddetle muhalefet etmekte, örgüt içindeki egemenliklerini kaybetmemeye çalışmaktaydılar. Bu iki kesim arasındaki dengenin yarattığı boşlukta yönetimini sürdüren Türk-İş Genel Başkanı Halil Tunç ise iktidarının şartını işçi kitlesinin mutlak pasifliğinde gördüğünden DİSK'e şiddetle karşı çıkıyor ve örgütünün tabanından gelen tepkileri demagoji ve sahte çıkışlarla tecrit etmeye çalışıyordu. Türk-İş yönetim kurulunun üç gün süreyle yapmış olduğu toplantıdan sonra Halil Tunç şu açıklamayı yaptı: «Türk-İş yönetim kurulu DGM konusunda Anayasanın temel ilkelerine ters düşen ve bağımsız hakim kavramıyla bağdaşmayan bir hükmün kanunda yer alması, özellikle 163. maddenin kapsam dışında tutulması halinde ülke çapında etkili eylemin yapılması konusunda İcra Kurulu'na gerekli talimatı vermiştir.» (4) Tunç'un kastettiği 163. madde laikliğe karşı işlenmiş suçlarla ilgili idi. MC'nin MSP kanadı, bu maddenin DGM yasa tasarısı dışında tutulmasını hükümete kabul ettirmişti. Türk-İş'e bağlı olan ve «sosyal-demokrat» diye bilinen Yol-İş Sendikasının ise bu sıralarda Konya'da grevi bulunmakta ve grev Karayollarındaki MSP'li yöneticilere karşı yürütülmekteydi. Tunç, aklınca en büyük sosyal-demokrat sendikanın tepkisini böylece eritebilecekti. Türk-İş yöneticilerinin bu tür çıkışları yalnızca lafta kaldı ve onların ihanet çetelesine

bir çizgi daha çekti. Ayrıca Halil Tunç, Ecevit'in DİSK ile işbirliği yapılması önerisini «bu aşamada, gerek demokratik rejimi koruma bakımından, gerekse işçi hak ve hürriyetleriyle sendikal hak ve hürriyetlere karşı girilen engellemeleri Türk-İş tek başına karşılayacak güçtedir,» (5) diye cevaplandırıyordu. Buna karşılık Sosyal-demokrat sendikalar zaman zaman aralarında toplanıyorlar, zaman zaman Türk-İş yönetimini eleştiriyorlar, zaman zaman ayrı hareket edebileceklerini ve yöneticilerinin daha kararlı olmadıkları anda başlarının çaresine bakabileceklerini söylüyorlardı. (6) Bu gevezeliklerin ve lafta kalan gösterilerin dışında bu sendikalar tek bir hareket koymadıkları gibi, Genel Grevlerin başlamasından iki gün sonra Konya'daki Yol-İş grevini dahi kaldırdılar. Amaç açıktı: bir takım diplomatik manevralar ile Türk-İş yönetimi ele geçirilecekti, ama tabandaki işçilerin sokakta DİSK'e bağlı işçiler ile birlikte harekete katılması bir çok yapıyı havaya uçurabilirdi ve bundan ötürü buna müsaade edilemezdi.

İşverenler ise hareketin öncesinde kararlılıklarını açıkça ortaya koydular. Türkiye İşveren Sendikalar Konfederasyonu (TİSK) Genel Başkanı ve ülkenin en büyük tekstil sanayii kuruluşlarından biri olan Narin Mensucat'ın patronu Halit Narin, Meclislerin toplandığı 14.9.1976 salı günü verdiği demeçte, «DGM yasa tasarısının meclislerde görüşülmesi sırasında işyerlerinde meydana gelebilecek olaylara, işverenlerin müsamaha etmeyeceklerini ve yetkililer tarafından kesinlikle durdurulacağını» ilân etti. (7) Burjuvazi de harekete böyle hazırlanıyordu. İşverenler örgütlü olarak davranabildikleri takdirde ve hükümetin desteği ile işyerlerindeki ileri işçilerin temizlenmesi söz konusu olabilirdi; hatta DİSK bu yolla sarsılabılırdi. Hedeflerini en açık ortaya koyan ve bunlara ulaşan kesim sonuçta burjuvazi oldu. Bunu ilerde göreceğiz.

GENEL GREV Mİ «GENEL YAS» MI?

Bu ortamda meclis 14.9.1976 salı günü toplandı. Ancak CHP'li milletvekillerinin usul

müdahaleleri ile görüşmeler uzatılmaya başlandı. MC partileri bir türlü tasarının tümünün görüşülmesine geçemiyorlardı, CHP birdenbire bütün kaypaklığından sıyrılmış ve kararlı bir demokrasi havarisi kılığına bürünmüştü. Çeşitli komisyonlar kurarak tasarının meclislerde nasıl engellenebileceği üzerine yoğun araştırmalara girişmiş olan küçük-burjuva demokrasisinin bütün telaşı, demokratik kamu oyunda prestij toplamak ve daha da önemlisi, DGM yasası meclislerden geçtiği an oluşabilecek tepkinin kendi boyutlarını aşabileceğini göz önünde tutarak, muhalefeti parlamento içinde hapsedmek gereğinde yatmaktaydı. DİSK bürokrasisine gelince : işçi sınıfının demokratik ve devrimci birikimi, kendi iktidarlarını da tehdit eden anti-demokratik DGM tasarısına karşı seferber edilerek CHP'nin parlamento manevralarına destek mi çıkılacaktı, yoksa ilk önce DGM'ye karşı odaklaştırılacak olan bu birikim giderek toplumsal bir muhalefete mi dönüştürülecekti? Reformizm bu tür sorulara **tarihsel** olarak cevap vermiştir : proletarya hareketini burjuvazinin kuyruğuna takmaya çalışmak. DİSK liderleri de bu konuda herhangi bir aykırılık göstermemiştir.

Ve 16.9.1976 perşembe günü saat 13.00' de DİSK Genel Başkanı, düzenlediği basın toplantısında «Genel Yas» ilân edildiğini bildirdi. İki günden beri sürmekte olan Meclis müzakerelerinden, MC partilerinin DGM tasarısını yasalaştırmakta kararlı oldukları anlaşılmıştı. CHP milletvekillerinin yasayı engellemekteki dirayetleri konunun topluma mal olmasına bağlıydı. Türkler, konfederasyonun yaklaşık iki aydan beri hazırlamakta olduğu hareket kararını şöyle ilân etti: «Bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidar kurulmasına kadar tüm ülkede genel yas ilânına, Anayasal ve demokratik haklarını, DİSK'in «tabanının söz ve karar sahibi olma» temel ilkesi içinde kullanılabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılmasına karar verilmiştir» (8) Yani Türkler aylardan beri beklenen «Genel Grev» çağrısı yerine «Genel Yas» ilân edildiğini, bunun MC hükümetinin düşürülerek yerine «Halktan yana bir hükümet»in kurulmasına kadar devam edeceği-

ni, bu doğrultudaki eylem konusunda işçi üyelerin «serbest» bırakıldığını açıklıyordu.

Bu açıkama üzerine biraz durmamız gerekmektedir, çünkü kısa da olsa, DİSK bürokrasisinin bu «eylem» çağrısı, onların proletarya hareketinden, sözünü çok ettikleri «işçi sınıfının bilimi»nden ne anladıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bir kere, işçi temsilcileri ve çoğu yerel sendikacılar tarafından beklenen bir «Genel Grev» çağrısı yerine, hareketin «Genel Yas» niteliğinde olacağının ilân edilmesi, bu unsurların daha sonraki propaganda ve hareket yönetimleri üzerinde etkili olacak bir biçimde daha başından bir donukluk getirdi. Zira öncü işçiler ve yerel devrimci sendikacılar kendilerini aktif bir mücadele için hazırlamaktaydılar, ancak yapılan çağrı onları pasifizmin kucağına atacaktı. Genel Grev bir saldırı eylemi, aktif bir mücadele aracı idi, ama «Genel Yas» ise bir üzgünlük, bir hareketsizlik, bir matem haliydi. DİSK bürokrasisi işçi sınıfının gireceği «eylem» biçimi olarak bu ikincisini saptıyordu. Sendikalar Kanununa göre herhangi bir kimsenin işçileri «kanunsuz» diye tanımlanan siyasî nitelikte bir greve teşvik etmesi halinde o kişi bir aydan üç aya kadar hapis cezasına çarptırılır. Liderliğin hareketin başında tutuklanmasını harekete zarar getireceği özüründen kalkılarak ve bu yasal gerekçe ileri sürülerek «Genel Yas» ilânının «akıllıca» bir taktik olduğu iddia edilmiştir. DİSK'in eski genel sekreteri Kemal Sülker, Türkler'in bu taktiğini «şimdiye kadar dünyada ilk kez görülmüş bir zekilik» olarak niteliyordu. Ama bürokratlar, «liderliğin daha hareketin başında tutuklanmaması» gibi kabul edilebilecek teknik bir sorunu işçi kitlelerinin hareket bilinçleri ve anlayışları üzerinde bir gerilik, pasifizm yaratarak halletmek yolunu tercih ediyorlardı. Aslında mesele tutuklanmama sorununun ötesinde birşeydi. DİSK bürokrasisinin bütün kuşkusu, konulacak eylemin çapının liderliğin arzularının ötesine taşıp taşmayacağı noktasındaydı. 15 - 16 Haziran 1970 hareketi, işçi sınıfı militanlığının, uzlaşmacı sınırları parçalayıp atabileceğini açıkça göstermişti; bu yüzden DİSK liderliği ikinci bir 15 - 16 Haziran deneyiminden geçmek istemiyordu. Zira altı yıllık dönem öncü

işçileri sosyalizme daha da yakınlaştırmıştı. İşçi sınıfının devrimci bir öz kazanabilecek hareket dinamiği, bürokrasinin hiç de istemediği yeni talepler doğurabilirdi. Dolayısıyla «Genel Grev», Stalinistlerin ve küçük - burjuva reformistlerinin amaçlarına yönelik ve onların anlayışları doğrultusunda bir biçimde yani «Genel Yas» niteliğinde olmalıydı. Türkler açıklamasında «örgütümüzün bulunduğu merkezlerde hergün genellikle öğleden sonraları (?) DİSK tarafından sessiz matem yürüyüşleri veya mitingler düzenlenmesi»nin kararlaştırıldığını bildiriyordu. İşte onların kitle hareketi anlayışları! Ancak DİSK liderliğinin hareket biçimi olarak «sessiz matem yürüyüşleri ve mitingleri» seçmesinin, kendi hareket anlayışları içinde bir tutarlılık ifadesi olduğunu unutmamak gerekir. Zira bir çok sol parti ve grup DİSK liderliğinin bu tavrını eleştirmişler ancak onların ideolojileri altında yatan temel çarpıklığı göremediklerinden, yani bizzat Stalinist ve küçük - burjuva reformizminin eleştirisine giremediklerinden, onların bu hareket anlayışı ve yöntemlerini bir «hata», bir «yanlışlık» olarak değerlendirmişlerdir. Ama «sessiz matem yürüyüşleri ve mitingler» yalnızca bir «hatalı eylem anlayışı» değil fakat daha da önemlisi uzlaşmacı politikaların mantıklı bir sonucudur.

Tabii bu «sessiz» de olsa yerel örgütler tarafından hergün öğleden sonra düzenlenmesi kararlaştırılan yürüyüş ve mitinglerden bir teki dahi gerçekleşmedi. Sadece İstanbul'da DİSK merkezi tarafından, yalnızca işçi temsilcilerinin katılacağı bir yürüyüş düzenlendi. Ama «son anda alınan» ve bugüne kadar hiç açıklanmayan bir haber uyarınca da bu yürüyüşün «motorize» olması kararlaştırıldı. Her sendika, işçi temsilcileri için bir araba tutacak, bu arabalar veya otobüsler Taksim meydanından geçerken «en fazla» iki işçi arabadan atlayarak meydandaki anıta bir kara çelenk veya pankart bıraktıktan sonra tekrar arabalarla bölgelere geri dönecekti. DİSK liderliği sonradan bu hareketin (!) tam bir «vakar, ciddiyet ve çelik disiplin anlayışı» içinde gerçekleştirilmiş olduğunu söyleyecektir. Yukarda anılan «haber»in ne olduğu bugüne kadar meçhul kaldı, ancak bilinen birşey varsa o da Stalinizmin ve küçük

- burjuva reformizminin işçi sınıfı militanlığından korktuğudur. Ve bu korku şu özür altında gizlenmeye çalışılmaktadır: «...DİSK tarafından düzenlenmeyen hiçbir yürüyüş, miting gibi gösteriye üyelerimizin katılmaması ve bozguncu unsurların içerden veya dışardan gelecek tahriklere olanak verilmemesi için üyelerimizin çok dikkatli ve titiz davranmaları kararlaştırılmıştır.» (9) Bürokrasi, bugüne kadar işçi sınıfının, liderliğine rağmen veya ondan bağımsız olarak koyduğu her hareketi «bozguncu» olarak nitelemişti, dolayısıyla özellikle «Genel Yas» sırasında böyle birşeye hiç müsaade edilemezdi!

Karar şu çağrı ile sonuçlanıyordu : «Tüm işçileri, ilerici ve demokratik kuruluşları DİSK'in bu tarihî kararını desteklemeye çağırıyoruz.» DİSK liderliğinin harekete «genel» bir nitelik vermek amacıyla yapmış olduğu ilk ve son girişim bu çağrıdan ibaret kaldı. Kendi örgütsel gücünü dahi arabalar içinde gizleyen bir anlayış mutlaka ki, hareketin hele hele diğer işçiler arasında ve demokratik kesimler çapında yayılmasını istemeyecektir. Örneğin son kongresinden sonra yönetime TKP'ye yakın Stalinistlerin gelmiş olduğu 130 bin üyeli geniş öğretmen kitle örgütü TÖB - DER yöneticilerinin, hareketin başlamasından birkaç gün önce DİSK yöneticileri ile yaptıkları sık ve uzun görüşmelere, görünürde devrimci laflarla dolu açıklamalarına rağmen,(10) bu örgüt, birkaç destek mesajı yayınlamaktan başka hiçbir eylem içine girmedi.

«GENEL» GREV Mİ PARÇALANMIŞ SINIF MÜCADELESİ Mİ?

Ancak işçi hareketine «genel» bir nitelik kazandırabilmek için TÖB - DER'in dışında seferber edilmesi gereken çok önemli bir kitle daha vardı : Türk - İş Konfederasyonunun çatısı altında örgütlü 1 milyon işçi. İşte Türkler açıklamasında bunun için «tüm işçileri DİSK'in bu tarihî kararını desteklemeye» çağırıyordu. Ama DİSK yöneticileri sözünü çok sık ettikleri «işçi sınıfı bilimi»ni gerçekten incelemiş olsalardı, işçi sınıfının geniş yığınlarının harekete bu türden «çağrılar» ile çekilemeyeceğini bilirlerdi. Şu çok açık bir gerçektir ki, Türk - İş içinde örgütlü işçilerin de mev-

cut toplumsal hoşnutsuzluğu, son MC hükümeti döneminde iyice yoğunlaşmıştı; ancak kitlelerle organik bağları ve açık bir programı olan devrimci bir liderliğin bulunmamasından ötürü, onların siyasal tepkisi orta - sol burjuva CHP tarafından yönlendirilmekteydi. DİSK liderliğinin kendi bürokratik iktidarlara da yönelik olan DGM yasa tasarısına karşı başlattığı hareket gerçekten bir «genel» nitelik kazanırsa, küçük - burjuva reformist önyargılar hızla parçalanabilecekti. İşte DİSK liderleri bu ikilem içinde hareketi sınırlı tutmak zorundaydılar. Dolayısıyla Türk - İş'li işçilere yalnız dolaylı bir çağrıdan başka hiçbir mesaj yollanmadı. Özellikle dikkat edilmesi gereken başka bir husus da, Türk - İş'in şimdiki liderlerine muhalif olan ve güçlü bir çoğunluk oluşturan «sosyal - demokrat» sendikaların da, örgüt liderlerini zaman zaman eleştirmekten, «kendi aralarında toplantılar» yapmaktan ve «bağımsız davranışlar» içine girebilecekleri doğrultusunda gazete demeçleri vermekten başka birşey yapmamış olduklarıdır. Öyle ki en güçlü «sosyal - demokrat» sendikalardan Yol - İş'in, DİSK'in başlattığı hareketin ikinci gününde Konya'daki büyük grevini kaldırdığına daha önce de işaret etmiştik.

DGM yasa tasarısı yalnızca DİSK üyesi işçileri ilgilendirmiyordu, Burjuvazinin bu anti - demokratik saldırısı işçi sınıfının tümüne, onun mücadele şartlarına yöneliktir. Yasayla ilk elde beklenenlerin arasında DİSK'in gelişmesinin engellenmesi olmakla birlikte, burjuvazinin bu örgütsel çözümlemesinin altında, onun proletarya içindeki genel sola kayışı durdurmak amacı yatmaktaydı. Sınıf hareketi, örgütsel ifadeler bulamadıkça bir süre sonra enerjisini tüketebilecekti. MC, uygulamalarını kitlelerdeki böylesine bir yorgunluğun üzerine inşa edebilirdi. Proletaryanın öncü kesimlerini içinde taşıyan DİSK, bu burjuva saldırısı karşısında ne yapabilirdi? Birincisi, DGM yasa tasarısı burjuvazinin sağcı koalisyon hükümetinin programlarından yalnızca biriydi. Sorun sadece bu yasa tasarısının engellenmesi değil; iktidarların baskıcı politikalarına karşı uzun süreli bir sınıf politikası çizilmesi idi. İkincisi, bu demokratik mücadele çizgisi üzerinde bir **sınıf bloku** oluşturulma-

lıydı. Ama zaten o ana kadar bir mücadele stratejisi belirlememiş olan DİSK yönetimi, DGM yasa tasarısına karşı mücadeleyi genel demokratik mücadelenin içinde bir adım saymayıp, tecrit edilmiş bir hareket haline indirgemekle kalmadı, bu tepkisinde dahi sınıfın eylem birliğini kurmayı amaçlamadı. Türk - İş liderliğine bir kez ve çok dolaylı olarak yaptığı çağrının dışında, sınıfın birleşik cephesini kurmakta tek bir ciddi adım atmadı. Böylece genel olarak sola kayışın önlenmesine getirilen bir uygulama amacına karşılık, DİSK liderliği üyelerini sınıftan tecrit ederek cevap vermeye çalıştı. Kitle radikalleşmesinde DİSK'in korunması yeterli olamaz. Bu radikalleşmeyi bilinçli bir hale getirmek ve örgütlemek gerekir. Bu ise liderliğin aktif müdahalesiyle mümkündür. Aksi takdirde kitleler ne eski liderliklerinin çemberini kırabilirler, ne de yeni örgütlenmelere girebilirler. Ama DİSK yönetimi sınıfın birliğini sağlamak yerine, kendi öncülerini ateş hattına sürmeyi yeğledi.

DİSK'in başlattığı hareket aslında Türk - İş'e bağlı işçi kitleleri arasında oldukça önemli bir yankı uyandırdı. Öyle ki bu işçilerin çalışmakta oldukları işyerlerinden temsilciler direnişe geçmiş olan fabrikalara haberler yollayarak, genel bir yürüyüş veya hareketlilik anında kendilerinin de katılacaklarını bildiriyorlardı. Tabandaki bu militanlık kolaylıkla değerlendirilebilirdi ama çok dolaylı bir çağrı yaparak değil. Mücadelenin onların fabrikalarına taşınması ve onların arasında girilecek bir propaganda ve ajitasyon hareketi ile birkaç gün içinde birçok işyerinin direnişe katılması çok kolaydı. Zaten toplumsal ve ekonomik hoşnutsuzluklar içinde bunalmış olan işçi sınıfının, devrimci öncünün güçlü, yaygın ve kararlı hareketi sonucunda seferber edilebileceği ve aslında ancak böyle harekete çekilebileceği gerçeği birkez daha doğrulanıyordu. İşçi sınıfı için önemli olan diplomatik manevralar ve demeçler değil, gerçek eylem ve somut güçtü. Ama DİSK liderliği işçi sınıfının bu militan gücünü, bırakın Türk - İş'e bağlı 1 milyon işçiyi, kendi örgütüne bağlı işçilerden dahi gizledi, ve bunu «Genel Yas» ilan ederek ve işçileri arabalara tıkararak yaptı. Türkler'in açıklamasında dediği

gibi «emekçi halkımız... bu düzene karşı çıkıyordu» ama bu düzene böyle karşı çıkılmazdı. Liderliğin bütün güzel sözler arkasına gizlenerek yaptığı, işçi sınıfının «bu düzene» gerçekten karşı çıkmasını engellemek idi.

BİRİNCİ GÜN VE MERKEZSİZLİK

İşte «Genel Yas» hareketi böyle başlamış oldu. DİSK'in bu «tarihsel kararı» tam bir keşmekeş ve koordinasyonsuzluk içinde sendikalara ve onların aracılığıyla da işyerlerine bildirilmeye başlandı. Ama sendika militanları garip bir ikirciklik içine girmişlerdi. İşçi temsilcileri ve sendika militanları, hareketin iki ay önce yapılan Temsilciler Meclisi uyarınca bir direniş niteliğinde olması ve şalterlerin indirilmesi gerektiğini bilirlerken, bir yandan da buna bir «Yas» havası verilmesi zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar. Ama fabrikada üretimi durdurduktan ve ilk heyecan dönemi geçtikten sonra işyeri içinde boş boş oturmaya veya evlerine yollanmaya zorlanan işçiler arasında bir gevşeme, bir bilinç geri kayışı durumu ile karşılaşmaya başlandı. Hareketin her adımda yeniden üretilmesi ve yeni boyutlar kazandırılması yerine işçi kitlelerinin mutlak bir pasifizm içine sokulmaya çalışılması, DİSK eyleminin en önemli çelişkisi ve güçsüzlük kaynağı oldu. Birçok küçük işyeri ve sendikanın, işçilerini kolayca greve çıkarmasına karşılık, bir-birbuçuk gün içinde çözülmesi ve yeryer sarsıntılar geçirmesinin nedeni bu çelişkinin, liderliğin aktif mücadele koyamayışının bir ürünüdür.

Hareketin ilk birkaç saati içinde ortaya çıkan başka bir durum ise, eylemin tamamen merkezsiz bir biçimde yaygınlaştırılması idi. Liderler hareketin kendileri tarafından başlatılmış olduğu kanısını yaratmaktan dikkatle kaçınıyorlardı. Bunun, tutuklanma kuşkusunun yanısıra çok önemli bir nedeni daha vardı; o da, DİSK'in örgüt olarak sorumlu tutulması ve savcılık tarafından kapatılması tehlikesi idi. Böylesine bir durumda liderliğin temeli kayabilirdi. Ulaşılan örgütsel düzey ve gelenek aslında birtakım biçimsel ve resmi yapıların çok üzerindeydi; yani bugün DİSK kapatılsa yarın başka bir ad altında ve kitlelerinden çok az fire vererek yeniden kurulabilirdi. Ama bu durumda eski liderler yeni mev-

kilere gelmeyebilirler ve iktidarlarının mad-dî aracı ellerinden kayabilirdi. Böylesine bir örgüt fetişizmi bütün bürokratik yapıların gelişiminin doğal sonucudur. Savaşın doğurduğu birçok örgüt zamanla gelişip güçlendikçe, bölgesel kuruluşları arttıkça, dev bir memurlar ordusuna sahip olmaya başladıkça ve hele hele bu süreç içinde devrimci özü boşaltıldıkça, zamanla güçlenen ve yönetimi sıkıca eline geçiren bürokratik liderlik ve kadrolar, bir zamanların devrimci mücadele aracını kendi içinde bir amaç haline dönüştürür. Böylece en önemli şey mücadele, ve örgütün bu mücadelenin en güçlü aracı olma hali değil, herşeye (!) rağmen bizzat örgütün kendisinin yaşatılması olur. İşte DİSK liderliği de DİSK'in yaşatılması sorununu, eylemi başsız, merkezsiz bırakarak çözümleme yolunu seçti.

Bu merkezsizlik hali ilk elde çeşitli işyerlerinin eyleme çıkış zamanında ve biçiminde yansıdı. Birçok sendikanın yerel kuruluşları hareket çağrısını ancak radyodan veya ertesi sabah gazetelerden öğrenebildi. Aynı bölgedeki değişik iş kollarına dahil işyerlerinin direnişe ayrı ayrı zamanlarda çıkışı, şaşkınlığın yanısıra belirli bir güçsüzlüğün doğmasına da neden oldu. Zira tek tek işverenlerin işçiler üzerinde giriştikleri korkutma ve yıldırma işlemlerine karşı sınıfsal bir güç olarak değil, fakat yine tek tek fabrikaların ayrı ve birbirinden bağımsız çabaları ile karşı konulmaya çalışıldı. Dolayısıyla civar işyeri işçilerinden destek bulamayan çeşitli küçük işyeri işçileri greve çıkamadılar dahi. Ama bu koordinasyonsuzluk tüm direniş boyunca da sürdü. Böylece bir çok fabrikada erken çözümler başladı. Her fabrikanın işçileri bir diğerindekilerden habersiz olarak ve onların gücünden de yararlanamaksızın direnişten bir kaç gün içinde vazgeçebildiler. İşverenlerin baskıları ve aldatmacaları, işçilerin bu bölünmüşlüğü karşısında daha kolay etkin olabiliyordu. Merkezsizliğin ve koordinasyonsuzluğun bir başka etkisi de, işçilerde liderleri tarafından yalnız bırakılmışlık duygusunun gelişmesi şeklinde belirdi. Her ne kadar birtakım yasal gerekçelerden ötürü liderlerinin grevin sorumluluğunu kamu oyunda üzerlerine almadıklarına inansalar da, işçiler özellikle eylem anlarında liderlerini kararlı ve cesur bir

biçimde başlarında görmek isterler. Aksi takdirde çeşitli yılgınlıklar ve güvensizlikler gelişebilir. DİSK bürokrasisinin de yaptığı, en azından öncü işçilerin kafasında yarattığı imaj bu biçimde oldu.

Saat 13.00'de direnişin ilân edilmesinden sonra, aynı gün içinde Maden - İş, Petkim - İş ve Sosyal - İş'e bağlı hemen tüm işyerlerinde üretim durduruldu. İstanbul'da işi bırakan 59 işyerinden 45'i Maden - İş'e bağlı oldukça önemli ve çok sayıda işçi çalıştıran işyerleri idi.

Eğer Türkiye işçi sınıfı içindeki en devrimci kesim maden işkoluna bağlı işyerlerinde çalışan işçilerse, İstanbul proletaryasının bu kesimi de onların en militan öncüleridir. DİSK'in en çok üyeli (100 bin) sendikası olan Genel - İş ise 18 ilde 80 bin işçisini direnişe geçirdi. Lastik - İş'e bağlı tüm işyerlerinde 15 bin işçi işi bıraktı. Bursa'da da Maden - İş'in o sıralarda yetkili olduğu Renault ve Tofaş otomobil fabrikaları ile Robert Bosch, Burçelik, Sifaş ve Maysan ağır sanayi fabrikalarında çalışan 15 bin işçi üretimi durdurdu. Yine önemli işyerlerinden olan ve Petkim - İş'in yetkili olduğu İzmir Alağa rafinerisinde çalışan 1200 işçi de direnişe geçti. Özetle ilk gün içinde 350 civarındaki işyerinde yaklaşık 150 bin işçi direnişe geçmiş oldu.

«YASALLIK» DİPLOMASİSİ

«Genel Yas» kararının ilânından sonra tabii hemen diplomatik girişimler başladı. İlk önce DİSK yönetim kurulu üyeleri İstanbul'da Taksim meydanında anıta kara bir çelenk bırakarak, hükümetin DGM tasarısını yasalaştırmak istemi karşısındaki «kaderlerini» kamu oyuna duyurdular. Ankara'daki DİSK yöneticileri de Meclis'in kapısına bir çelenk bırakmak isterlerken emniyet görevlilerince engellenip göz altına alındılar. Ancak CHP'li Meclis başkan vekili Memduh Ekşi'nin girişimleri sonucunda serbest bırakıldılar. O günkü Meclis, oturumu CHP'li milletvekillerinin manevraları ile 21 Eylül salı günü saat 15.00'e erteledi. MC koalisyonunun MSP kanadına bağlı İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk ise, işçilerin eyleminin «yasadışı olduğunu» söyleyerek, DGM yasasını çıkarmak ve işçi hareketine «müsamahasız» olmahtaki kararlılık-

larını bildiriyordu. (11) Tavırlar netleşiyor, aktörler sahnedeki gerçek rollerini üstlenmeye başlıyorlardı. Daha önemlisi aynı gün saat 15.00'de TİSK Başkanı Halit Narin'in başkanlığındaki kalabalık bir işverenler heyeti Meclise gelerek Başbakan Demirel ile bir görüşme yaptılar. Hem işverenlerin hem de Meclisteki engellemeler ve aldığı haberler yüzünden Demirel'in oldukça sinirli olarak girdikleri ve yaklaşık iki saat süren toplantıdan sonra Halit Narin gazetecilerin soruları üzerine şu açıklamayı yapıyordu: «Siyasî müzakere Mecliste olur. Kanun çıkar ve bütün vatandaşlar bu kanuna uymak mecburiyetindedirler. DİSK'in baskı unsuru olacağına inanmıyorum. Meclislerin üzerinde bir güç olduğunu da sureti katiyede kabul etmiyorum. Bu şekilde ortamın yaratıldığına inanmak istemem. Ama yapılmışsa her halde idarî kademede bununla alakalı lüzumlu tatbikatı yapmaktan katiyen geri kalmayacaklardır. İşveren arkadaşlarımla bu tatbikat karşısında olmayacaklarının da mutlaka bilinmesi lâzım.»

(12) Yasallık demagojisi arkasında gizlenilerek yollanılan mesajın açık bir tehdit niteliği taşıdığı ancak kör gözlerin, sağır kulakların algılayamayacağı bir durumdu. İşverenler örgütünün başı Burjuva diktatörlüğünün tüm kurumlarının işçi hareketine karşı seferber edilmesini yalnızca istemiyor, ama bizzat bunun böyle yapılacağını bildiriyordu. Böylesine bir mesaj dahi, bu diktatörlüğün yasal gediklerini arıyarak mücadele etme yöntemini benimsemiş olan küçük - burjuva reformizmini yerinden sarsamıyordu. İşverenler başbakanı azarlıyorlar, onun devletin bütün organlarını işletmesini istiyorlardı, reformistler ise bu hükümetin «yasa dışına düştüğü»nü ileri sürerek «halktan yana bir hükümet» kurulmasını talep ediyorlardı. Evet, işverenlerin, hükümetin, küçük - burjuva reformistlerinin, Stalinistlerin, demokratik unsurların, vs. herkesin rolleri netleşiyordu, ama bu netlik yasallık perdesi arkasında kitlelerden gizlenmeye çalışılıyordu. İttifak edilen tek nokta buydu, herkes kendi hareketinin «daha yasal» olduğunu iddia ediyor, diğerlerini Anayasaya aykırı davranmakla suçluyor, kimi yasalar tabulaştırılıyor, yasal yöntemler aranıyor, yasalar karşısında manevralar yapılıyor, yasalar

çıkartılmaya çalışılıyor, yasalar engellenmeye çabalıyor, yasalar savunuluyor... Ama hiçkimse burjuva diktatörlüğü ile işçi sınıfı hareketinin bir heyula gibi birbirlerinin karşısına dikilmiş olduğu çıplak gerçeğini itiraf edemiyordu. Aksi takdirde bütün mitler, tabular tuz buz olur, yakın geleceğe ait güzel emeller suya düşebilirdi. İlk günün bilançosuna, İstanbul Barosu, Sosyalist Parti, MEM - DER, TÖB - DER, TÜM - DER, TÜS - DER'in protesto açıklamalarını da eklemeyi unutmayalım. Demokratik kamu oyu «ayağa kalkmıştı»! Ama liderler demeç verdikten sonra yine yerlerine oturuyorlardı. Sahte ve temelsiz bir iyimserlik ile tatmin olma, dünyanın «kötülüklerini» unutma ve vazifesini yapmış bir insanın rahatlığına ulaşma : işte küçük - burjuva demokrasisinin en önemli niteliği. Türk - İş Başkanı Halil Tunç ise o gün tek bir söz söylemedi.

Ertesi gün hareketin çapı genişledi. Hareketin varlığını öğrenen DİSK'e bağlı hemen tüm işyerleri çeşitli biçimlerle (üretimi durdurma, yavaşlatma, vs.) direnişe geçiyorlardı. Artık sıra liderlerin harekete ayak uydurmasına geliyordu. İstanbul'da 300 civarında işyerinde çalışan 100 bin işçi Ankara'da 30 bin işçi, İzmir'de 155 işyeri ve 40 bin işçi, Mersin'de Maden - İş, Petkim - İş ve Genel - İş'e bağlı 14 işyeri ve 10 bin işçi, Adapazarı'ndaki asit fabrikasında çalışan yaklaşık bin işçi, Eskişehir'de Maden - İş'e bağlı 4 işyeri ve bin işçi, Gaziantep'te Genel - İş'e bağlı bütün belediye işçilerinin yanı sıra 46 işyeri ve 10 bin işçi, Manisa'da Maden - İş'e bağlı 4 işyeri ile Gıda - İş'e bağlı 4 ekmek fırını ve bin işçi, Trabzon'da Genel - İş'e bağlı yaklaşık bin belediye işçisi ve birçok diğer şehirdeki irili ufaklı işyerlerinde çalışan DİSK'e bağlı işçiler direniş halindeydiler. Yani yaklaşık 500 işyeri ve burada çalışan 200 bin işçi. Türkiye proletaryasının öncü kesimleri işçi sınıfının militan gücünü seferber ediyorlardı. İstanbul'da Türk - İş'e bağlı 5 tekstil fabrikasının işçilerinin de üretimi durdurmaları bu militan gücün hareketi hangi boyutlara vardırabileceğinin ilk önemli işareti oluyordu. Ama bir gün önceki Demirel - Narin görüşmesi de ilk ürünlerini vermeye başlıyordu. Ankara'da işçilerin yerleşme semti olan Altındağ ilçesine bağlı belediye işçilerinin direnişe geçmeleri ile AP

ve MHP'ye bağlı faşist komandolar seferber ediliyor ve işçilere saldırtılıyorlardı. Ama faşizme karşı mücadeleyi «yasaların uygulanması» şeklinde anlayan küçük - burjuva reformistleri durumu valiye «şikâyet» ederek yetiniyorlardı. Narin'in isteği üzerine «idarî kademeler...lüzumlu tatbikatı yapmaktan katiyen geri kalmıyor» ve faşist kadroları harekete geçiriyordu, ama olay yerine gelen CHP Ankara İl Başkanı Köprülüler bu «lüzumlu tatbikatı» yine «idarî kademeye», valiye şikâyet ediyordu. Öte yandan Diyarbakır'da bildiri dağıtan işçilere saldıran komandolar, sert bir direniş ile karşılaşılıyorlar, 3 ağır yaralı verdirilerek püskürtülüyorlardı. Direnişe ikinci gün katılmış olan İPRAŞ rafinerisi ise jandarma kordonu altına alınıyordu. Vardiya değişikliği sırasında dışardan gelen işçilerin jandarma tarafından fabrikaya sokulmaması üzerine çatışma çıkıyor ve 12 işçi gözaltına alınıyor, sorgularından sonra serbest bırakılıyor. Çatışma sırasında, direnişteki belediye işçileri rafineri işçilerine destek olmak amacıyla bölgeye yükleniyorlar ama jandarma tarafından geri püskürtülüyorlardı. Sınıf mücadelesinin bütün çıplaklığı, sınıfsal mücadele ve dayanışma gereği apaçık ortaya çıkıyordu. İşverenler hükümeti etkin tedbirler almaya zorluyor ve hükümet de «lüzumlu tatbikatları» yürürlüğe koymaya başlıyordu. Böylece hareketin boyutları ister istemez genişliyor ve açık bir emek - sermaye çatışması haline dönüşme eğilimi gösteriyordu.

Liderliğin, devrimci bir öncünün aktif ve kararlı müdahalesi ve işçi hareketini yeni perspektiflere doğru yönlendirme zorunluluğu doğuyordu. Yani «bir bütün olarak dünya politik durumunu belirleyen, proletarya önderliğinin tarihsel krizi» olması gibi, Türkiye'nin politik durumu da proletaryanın öncülüğü sorununda düğümleniyordu. İşçi sınıfının demokratik mücadelesini, ücretli sistemin kendisine yönelik sosyalist bir mücadele haline dönüştürecek bir liderlik sorunu! Ama DİSK lideri Türkler aynı gün şu demeci verebiliyordu : «İşçiler, emekçiler artan bir hızla bilinçlenmekte ve işverenlerin MC ile bütünleştiklerini görmektedirler. (?) Bu nedenle emekçi ve demokrasi düşmanı ilân ettiğimiz MC'ye karşı mücadele sermaye sınıfına karşı mücade-

leden ayrılamaz. Ama DİSK'in ilân ettiği yas'ın doğrudan doğruya işverenlere karşı yönlendiğini de hiç kimse iddia edemez» (13). İşçi sınıfını küçük burjuvazinin peşine takan ve böylece burjuvazinin kollarına atan bu politikayı da sosyalizm adına ilân ediyordu. Stalinizmin ve küçük - burjuva reformizminin Türkiye işçi sınıfına verdiği siyasî hediye bu oluyordu.

Bu noktada biraz durmak gerekir; zira Türkler'in bu açıklaması Leninist politika ile uzlaşmacı politikaların temel zıtlığını ortaya açıkça koymaktadır. Herşeyden önce Türkler'in, eylemin doğrudan doğruya (?) işverenlere karşı olmadığını söylemesinin bir dil sürçmesi ya da hükümet ile işverenlerin arasını açmayı hedefleyen «zekice bir taktik» olmadığını görmek gerekir. Zira hiçbir Marksist'in burjuva devleti ile burjuvazi arasındaki ilişki konusunda tereddütü yoktur. Mevcut devlet, burjuvazinin halk kitleleri üzerindeki, zora dayanan baskı cihazıdır. Peki bu devlet aygıtı ve aygıtın yürütmesi ile burjuvazi arasında kopukluklar yok mudur? Elbette olabilir. Ancak bu ayrılıklar burjuvazinin içindeki çeşitli kesimlerin kendi aralarındaki çelişkilerin sonucu, ve daha önemlisi sınıf mücadelesine yaklaşma yöntemleri arasındaki ayrılıkların ürünüdür. En acığı, sosyal - demokrasi ile faşizm arasındaki farklılıktır. Her iki rejim de sermayenin egemenliğini kurmaya yöneliktir, ama aynı devlet temeli üzerinde birbirleri ile çelişkilidir. Ama bunun böyle olması, burjuva devletinin ve burjuvazinin proletarya karşısındaki niteliğini değiştirmez. Zira tüm bu rejimlerin hedefi, burjuva sistemini ayakta tutmak, işçi hareketini ezmektir.

Proletaryanın burjuva rejimini devirebilecek güce sahip olmadığı her yerde ve her zaman, işçi sınıfı, çürümüş de olsa demokrasisini, daha da önemlisi burjuva demokrasisi içinde kendi yerini, örgütlerini, vs. faşizme karşı korur. Ancak tam bu noktada Leninist - Bolşevik politikalarla, uzlaşmacı merkezci ve reformist politikalar birbirinden ayrılır. Marksistler demokrasiyi, burjuva demokrasisinin metodları (hükümet koalisyonları, ortak seçimler vs.) ile değil, kendi metodları, yani devrimci sınıf mücadelesi metodları ile korur.

Burada en ufak bir kararsızlığa yer yoktur. Burjuva demokrasisinin iyileştirilmesi, güçlendirilmesi proletaryanın görevi, programı değildir, olamaz. Bunun aksini düşünenler ancak sınıf hainleridir. Devrimci sınıf mücadelesi yöntemleri ile faşizme karşı konulmasının **taktik** amacı burjuva demokrasisini (diktatörlüğünü) devirmek ve proletarya demokrasisini (diktatörlüğünü) kurmak için gerekli hazırlığı yapmaktır.

Bolşevikler 1917 yılında, Kornilov'a karşı savaşırken bunun **nesnel** olarak Kerenski hükümetinin korunması anlamına geldiğini biliyorlardı. Ama bunu, bırakın burjuva hükümete girmeyi, bu hükümeti tek bir an bile desteklemeden, proletaryanın **bağımsız** sınıf gücünü harekete geçirerek yaptılar. Zira onlar Kornilov ile Kerenski arasındaki ayrılığın niteliğini bildikleri kadar, onların birleştikleri noktayı da açıkça görüyorlar, sınıfa açıklıyorlardı: ikisi de bizleri ezecektir; ama şimdi «Kornilov'a karşı savaşıyoruz ve savaşmaya devam da edeceğiz; ama Kerenski'yi desteklemiyor, tersine güçsüzlüğünü açığa çıkarıyoruz... Kerenski'ye karşı mücadele biçimimizi değiştiriyoruz. Ona karşı düşmanlığımızı hiç azaltmadan, ona karşı söylemiş olduğumuz sözleri geri almadan, onu devirme görevinden vazgeçmeden şöyle diyoruz: içinde bulunduğumuz anı tartmamız gerekir; onu şu anda devirmeyeceğiz. Ona karşı mücadele sorununa başka türlü yaklaşacağız: Kerenski'nin zayıflığını ve bocalamalarını (Kornilov'a karşı savaşan halka) açıklayacağız.» (Lenin). İşte Leninizmin özü burada yatmaktadır. Sınıfı eğiten, onu devrime hazırlayan yöntem budur.

Türkler ise, MC'ye karşı mücadelede, burjuvaziyi «ürkütmemeye» çalışıyordu! Harekete geçirdiği işçilere, bu hareketin «doğrudan doğruya işverenlere karşı yöneldiğini hiçkimse iddia edemez» diyordu. Daha sonra ortaya attığı UDC de bu uzlaşmacı politikaların bir ifadesidir. UDC, Çin'de, İngiltere'de, İspanya'da, Seylan'da, Şili'de ve daha birçok ülkede devrimin erimesine yolaçan halk cepheleleri politikasının başka bir biçim altında ortaya çıkışıdır. Hepsinin temelinde tek bir ortak payda vardır: burjuvazi ile ittifak, koalisyon, ortak hükümet kurmak, yani proletarya-

yı burjuva devletinın ellerine teslim etmek. 1917'de bolşeviklerin uyguladıkları, daha sonra yalnızca devrimci marksistlerin savunduğu devrimci politikanın yüzde yüz zıttı bir anlayış!

İşverenler ise çok daha kararlı davranıyorlar. İşte TİSK Genel Sekreteri Rafet İbrahimoglu niyetlerini şöyle ilân ediyordu: «Direnişe son verilmediği takdirde, işyerlerimiz hukukî müeyyideleri eksiksiz uygulayacaklardır. ...Devlet Güvenlik Kuvvetleri ve Hükümetimizin işyerlerimizde başlatılmış olan yasa dışı eylemlere karşı en etkin tedbirleri anında alacaklarından tamamen emin bulunmaktayız.» (14) Emin olma hakkı daha ilk günün olayları ile kanıtlanıyordu, ama Türkler «yasın doğrudan doğruya işverenlere karşı yönelmediğini» söylemekle sanki «yasal» olacağını, sanki güvenlik kuvvetlerinin bunu göz önünde bulundurarak «müdahale etmemesi gerektiği»ni ispat etmeye çalışıyordu. Hükümet + işveren + güvenlik kuvvetleri ortaklığını anlayabilmek için ilk günün olayları ve işverenlerin küstah demeçleri yetmiyorsa hükümetin başı Demirel ve Güvenlik Kuvvetlerinin başı İçişleri Bakanı Asiltürk'e kulak verilebilirdi: «Bu eylemler yasa dışıdır.. bu eylemlerin karşısında yasalar işleyecektir... Kimin ne hakkı var Türkiye'nin huzurunu bozmaya? İstenen herşeyin açıkça olmasının önlenmesidir... Yani eğer bu rejim göçerse evvelâ DİSK'in başına göçer, bunu iyi bilmek lâzım.» İçişleri Bakanı ise işverenleri, yani kapitalizmi korumadaki kararlılıklarını çok kısa ve öz bir biçimde bildiriyordu: «Bazı illerimizde vuku bulan kanunsuz hareketleri teşvik, tahrik ve tertip edenler tesbit edilmiştir. Bu gibi kimseler, haklarında düzenlenen evraklarla birlikte adliyeye intikal ettirilmektedir.» (15) Bütün bu sözler ve «lüzumlu tatbikatlar»ın başlamasından sonra hâlâ yasalar karşısında manevra yaparak hareketi sürdürmeye çalışmak, meselenin özünü, yani işçi hareketi ile burjuva diktatörlüğünün karşı karşıya gelmiş olduğu gerçeğini kabullenmeyerek mücadelenin niteliğine ve biçimine devrimci bir karakter vermemek, bu tip durumlarda yalnızca sefil bir zavallılık olmakla kalmaz aynı zamanda felâket yaratıcı bir hainliğe dönüşür. Bu hainliğin yola çıktığı felâketin nasıl somutlandığını ilerde göreceğiz.

«SOSYALİZM»İN «YORUMU»

Çeşitli partiler ve demokratik kuruluşlar elbette, ikinci günde destek demeçleri verdiler. Kendisini ayakta tutabilmenin yolunu resmî Stalinist partisinin ülke içinde yasal kolu olduğu imajı yaratabilmekte arayan TSİP (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi), ülkede olan her olayı kendilerine karşı düzenlenmiş bir komplo gibi yargılama histerisine kapılmış TİP (Türkiye İşçi Partisi), gün aşırı toplanarak DGM'lerin Anayasaya aykırı olan yanlarını tekrar tekrar keşfeden Barolar Birliği, DİSK bürokratlarından alınan icazetle sızdıkları sendikalarda ve okul kulislerinde hareketi kendilerine mal etmeye çalışan, olayların arkasında yatmakta olan «dev gizli gücün» yurt dışında olduğunu yayma görevi ile yükümlü İGD ve İKD, temsil ettikleri kitlenin sorunlarının devrimci çözümünün nerede olduğunu aramak ve bu yolda mücadele vermekten ziyade kendilerini Türkiye devriminin önderleri olarak gören TÖB - DER, TÖS - DER, TÖM - DER, TÖTED ve diğer «TÖM» örgüt liderleri... hepsi yeniden «MC faşizmini» kınadılar, «emekçi ve yurtsever» halkın mücadelesine övgüler yağdırdılar. Demeçler ve eylemler arasındaki kopukluk, uyumsuzluk, kaypaklık, ve kararsızlık: işte küçük - burjuva demokrasisinin temel özelliği!

Devrimci Sosyalizmin artık iyiden iyiye unutulmuş olduğu bu bildirilerden yine de en ilginç TİP'e aittir. TİP Başkanı Behice Boran verdiği demeçte, son «Genel Yas» eylemi ile «oyun içinde oyun» oynanabileceğini söylüyordu. Hareketin bitiminden sonra yaptıkları açıklamalarda TİP liderleri bu oyunu «büyük burjuvazi - CHP - DİSK üst yönetimi» tarafından işçi sınıfı içindeki unsurların tasfiye eylemi olarak tanımladılar. Yani onlara göre işçi sınıfı içindeki «sosyalist birikim», işçi sınıfının devrimci özünü oluşturan TİP'li militanları yok etmek amacıyla seferber edilmişti, ve hareket sonrası büyük işçi çıkarımı bunu ispatlıyordu (16).

Olayların ardından 3 bine yakın işçinin işlerinden atılması ve bunların DİSK'in devrimci ve militan unsurlarını oluşturmaları gerçeği, doğru bir tesbittir. Ancak bir kere, Bursa ili hariç bunların büyük bir çoğunluğu hiç

de iddia edildiği gibi TİP'li değildi. Tasfiyeye uğramış TİP militanları yaklaşık 50 kişi idi! İkincisi, hareketin varmış olduğu nokta büyük burjuvazi, CHP ve DİSK bürokrasisi tarafından **önceden** hazırlanmamıştı. Ancak, orta - sol burjuvazinin, proletaryanın liderliğini daha güçlü bir biçimde ellerine alma amacıyla onun demokratik bir talebini kabul etmesi, DİSK bürokrasisinin ise bu mücadelede burjuvaziden kopamayışı, hareket esnasında tarafların uyumlu - uzlaşmacı yanlarını açığa çıkardı ve birleştirdi. Yoksa baştan yazılı bir kontrat olamaz. Olayların tüm giriftliğini ve diyalektiğini, kendisine karşı yönetilmiş uyumlu bir komploya indirgemek başarısını ancak TİP'li memurlar gösterebilirdi.

TİP'li Stalinistlerin, burjuvazi ile uzlaşmacı işçi bürokrasisi arasındaki ilişkilerin dinamiğinden hiçbirşey anlamadığı bugünlerde daha bir açığa çıkmakta. DİSK yönetiminin sağa kayışının bir sınırı vardır. Burjuvazi onu bu sınırı aşmaya zorladıkça aralarındaki merkez - kaç eğilimler güç kazanır. Nitekim, Ecevit'in son Almanya gezisinden önce «DİSK'e diyet borcumuz yoktur» şeklindeki sözleri ile iki saatlik direnişi kinaması, DİSK liderlerinin tepkisini çekmiştir. Ücretlerin dondurulması politikasına karşı yine aynı yöneticilerin direnmesi; TİP'in iddia ettiği «oyun - birliği»nin geçersizliğini kanıtlamakta. Bununla birlikte biz, ne DİSK liderliğinin, ne de TİP'in mevcut programları ve yöntemleri ile **burjuva demokrasisinden** kopabileceğini umuyoruz. Tarihte tüm burjuvazinin kendilerini terketmesine rağmen bir dizi küçük - burjuva ve Stalinist reformist örgütlerin burjuva demokrasisini, burjuvazinin yalnızca politik avukatlarıyla koalisyonlar halinde korumaya çalışarak proleter devrimini ezme başarısını gösterdikleri görülebilir (İspanya, Fransa, Şili vs.) Reformizmin sağa kayışının, sınıf ihanetine varan ve onu içine alan bir sınırı olduğu gibi, solunda da devasa bir sinir duvarı vardır ve bu da burjuva demokrasisinin sınırıdır.

TUNÇ'UN «YORUMU»

Ama biz yine olaylara dönelim ve ikinci günün bilançosunu Türk - İş'in almış olduğu tavır anlatarak kapatalım. İlk gün herhangi

bir yorumda bulunmayan Tunç, olayların her türlüşünün kendi iktidarının temellerini sar-sacağının farkındaydı. Onun o küçük bonapartist zekâsı, DİSK kitlelerinin güçlü bir biçimde sokağa dökülmesi ve DİSK yönetiminin kendisini sağlam ve kararlı bir liderlik olarak ispatlaması durumunda, Türk - İş'e bağlı işçilerin de, 15 - 16 Haziran 1970'de olduğu gibi kitleler halinde harekete katılabileceğini kavramıştı. Bu yüzden bütün çabası, DİSK'in potansiyel gücünü kendi kitesinden saklamak yönünde oldu. Tunç'un ikinci gün verdiği demeç şöyleydi: «Eylemin nedenleri üzerinde durmak istemiyorum. Ancak dün girişilen eylem Türkiye'de iki gerçeği ortaya koymuştur. Birincisi... bütün propogandalara rağmen... ancak İstanbul ve İzmit bölgesinde, daha ziyade Koç Holding'e bağlı bazı işyerlerinde, bir - iki belediyede bu eylemi gerçekleştirebilmişlerdir. İşçi DİSK'in bu eylem çağrısına iltifat etmemiştir... İkincisi, her zaman olduğu gibi DİSK yöneticileri bu konuda da dürüst davranmamışlar, eylemin işçi tarafından kendiliğinden yapıldığı gibi inandırıcı olmayan bir görüş ortaya atmışlar... sorumluluktan kaçmışlardır.» (17)

Halil Tunç'un «eylemin nedenlerine değinmeyeceği»ni bildirmesi ve sonra da hareketin Koç Holding'e bağlı işyerlerini kapsamış olduğunu iddia etmesi oldukça anlamlıydı. Zira Koç Holding, sermayenin «liberal» kanadı olarak tanımlanmakta ve MC hükümetine muhalefet etmekteydi. Tunç'un da konspiratif kafası olayın dibinde bir «danışıklı döğüş» arıyordu. Ama onun korkusu çok daha başka bir yerdeydi: işçi sınıfının DİSK ve Türk - İş örgütleri ile bölünmüş olan iki kesiminin somut bir eylemde ittifak yapma ve böylece hareketin yeni perspektifler kazanma tehlikesi! Ama böyle bir tehlikeyi savuşturmak için ileri sürdüğü eyleme «birkaç işyeri ile bir - iki belediyenin», «üç - beş bin işçinin» katılmış olduğu iddiası, onun sınıf ihanetinin tiksindirici bir güldürüye dönüşme noktasını oluşturmaktaydı. İkinci iddiasına gelince, onun ve birçok diğerlerinin «DİSK liderlerinin, işçilerini yalnız bırakarak sorumluluktan kaçmış oldukları» iddiasına karşı söylenecek pek fazla birşey bulunamaz, zira DİSK bürokrasisi bu noktada elinden geldikçe Tunç'a yardım etmiştir.

«MOTORIZE» YÜRÜYÜŞ

Üçüncü gün, yani 18 Eylül 1976 Cumartesi günü herkesin beklediği «muhteşem gün» dü. Yürüyüş olacaktı! Ayrıca sabah gazetele-
rinde önemli bir haber patlamıştı : Ereğli De-
mir Çelik Fabrikası da 7 bin işçisiyle direnişe
katılmıştı. Ama böylesine bir fabrikanın ne-
den şimdiye kadar harekete geçmemiş, hatta
gazeteler tarafından dahi hatırlanmamış ol-
duğu sorusu kimsenin aklını kurcalamıyordu.
DİSK'in temel taşı Maden - İş'in kalelerinden
ve Türkiye'nin son iki yıla kadar en büyük de-
mir çelik tesisi olan bu fabrikanın hemen er-
tesi gün işbaşı yapmış olmasının aynı gaze-
teler tarafından çok küçük bir haber şeklin-
de verilmesinin nedeni de şimdiye kadar an-
laşılamadı. Sendika yöneticileri 24 saatlik ey-
lemin MC hükümeti üzerinde «gerekli uyarı»
görevini başarıyla yerine getirmiş olduğunu
ilân etmekle yetindiler (18).

Direnişin, başarı ve başarısızlıklarıyla irili
ufaklı bütün DİSK'e bağlı işyerlerine yayılma-
sıyla birlikte hareket bütün ivmesini kazan-
mıştı. Bunun yanı sıra jandarma ve emniyet
kuvvetlerinin «gerekli tatbikat» fiilleri de yü-
rülüğe girmeye başlamıştı. Özellikle yerel
sendika yöneticileri ve uzak bölgelerdeki kü-
çük işyerlerinde çalışan işçiler ve temsilciler,
«işçileri kanunsuz greve teşvik» suçlaması ile
gözüaltına alınıyorlar ve savcılığa veriliyorlar-
dı. Aliağa rafinerisi işçilerini işe geri sokmak
amacıyla ise İzmir valisi Turgut Eğilmez işçi-
lere karşı fabrika önünde bir konuşma yapı-
yor ancak sert tepki ile karşılaşılıyordu. Gebze
bölgesinde bir fabrikada ise işçiler temsilcile-
rini jandarmaya teslim etmeyi reddediyorlar-
dı. Yoğun işçi semtlerinde fiilî bir «sıkıyöne-
tim» ilân ediliyordu, ama bunu ilân edenler hü-
kümet görevlileri değil işçiler oluyordu. Faşist
komandolar bu denli güçlü bir kitle hareketi
karşısında artık ortalıkta gözükmemekteydi-
ler. Onlar ilk temizliğin emniyet kuvvetlerince
yapılmasından sonra ortaya çıkacaklardır.
Ama şimdi işçi sınıfının militan gücünün odak
noktasına ulaşılmıştır.

Ve bu ortamda, Cumartesi günü öğleden
sonra Taksim yürüyüşü gerçekleştirildi. Ama
toplantı yerine davet edilenler İstanbul prole-
taryasının öncü gücü olan 100 bin DİSK'li iş-

çi, ve onlarla birlikte mücadeleye atılmak için
kıvranan geniş öğrenci ve halk kesimleri de-
ğil, **yalnızca** fabrika temsilcileri idi. Toplanma
biçimi, şehrin çeşitli bölgelerinden yığınlar
halinde bayrak ve pankartlar taşıyarak geliş
değil, sendikaların kiralayacağı arabalara bin-
dirilerek en hızlı bir biçimde yürüyüş toplan-
ma yerine sevkıyat idi. Arabalar toplandı, di-
zildi, yine motorize bir biçimde Taksim mey-
danına girildi ve çıkıldı; yalnızca bu arada
her arabadan iki temsilci atlayarak anıta pan-
kart bıraktılar ve yine arabalarına atlayarak
bölgelerine yollandılar! Hergün yapılması bek-
lenen ve işçilerin özlemini duydukları gösteri-
lerin ilk ve sonuncusu böylece tamamlandı ve
«muhteşem gün» iki saat içinde bitti. Sendi-
ka bürokratları arabadan arabaya «herkes
hevesini Salı gününe saklasın» şeklinde ha-
berler yollayarak, duruma sinirlenen işçi tem-
silcilerini teskin etmeye çalıştılar. Bürokratla-
rın işçilere «Salı hediyesi», eylemin kaldırıl-
mış olduğu haberi olacaktı!

DİSK bürokrasisi işçi sınıfının gücünü
herkesten saklama çabasında yalnız değildi.
CHP Başkanı Ecevit de verdiği demeçte işçi
eyleminin «demokrasi ve meşruluk» sınırını
aşmış olduğuna dair beylik sözlerini söylemiş
ve faşist komandoların önceki gün CHP'nin
elinde bulunan Altındağ belediye işçilerine
karşı yapmış oldukları saldırıyı «kınamış»tı.
Süleyman Demirel de bir basın toplantısı yap-
mış ve 1,5 saatlik söylevi içinde işçi eylemine
çok kısa bir şekilde değinmiş, «Devleti soka-
ğa teslim etmeyeceğiz. Olayları önlemek için
kanunlar vardır, yetmezse polis vardır, polis
yetmezse üniversitelere el koyarız, gerekirse
sıkıyönetim ilân ederiz, ...Türkiye Şili olamaz»
gibisinden bir tehdit patlatmıştı (19). Bunun
yanısıra MESS (Madenî Eşya Sanayicileri
Sendikası) «Genel Yas» ile ilgili programını
ilân etmişti : İşçi temsilcileri savcılığa şikâyet
edilecek ve işten uzaklaştırılacaklar, çalışıl-
mayan süreye ait ücretler ödenmeyecekti. Kı-
sa ve öz bir programdı ama aynı zamanda
kesin bir savaş ilânı niteliğindediydi.

Pazar günü de sakin bir hava içinde ge-
çirildi. Zaten birçok fabrikada Pazar günleri
tatildi. Ama hareket, araya tam durağan bir
Pazar gününün de girmesiyle ulaşmış olduğu
odak noktasını aşmış ve bir geri çekiliş sü-

reci içine girmeye hazır bir hale gelmişti. Hareketi yeniden üretebilecek bir liderliğe gerek vardı. Hareketin yeniden üretilmesi, proleter yanın devrimci deneyiminin geliştirilmesi konusuna yazının sonunda değineceğiz. Ama bu noktada eylemin henüz bırakın MC'nin düşmesini, DGM yasa tasarısının engellenmesi hedefine dahi ulaşmamış olduğunu hatırlamamızda tutmalıyız. Hareketin niteliği ve biçimi ulaşılmış seviye uyarınca dönüşüme tabi tutulmadıkça gerileme kaçınılmazdı. Ama bunu yapacak liderlik yoktu ve geri düşüş kaçınılmaz olarak başladı.

BURJUVA DEVLETİN MÜDAHALESİ

Pazartesi genel tutuklamaların başladığı gün oldu. Sabah mesaisinin başlamasıyla birlikte emniyet kuvvetleri tüm Türkiye çapında direnişte bulunan işyerlerinin işçi temsilcilerini göz altına alarak karakollara sevk etmeye ve burada ifadelerini almaya başladılar. Aslında bir gece öncesi TİSK bütün işyerlerine matbu şikâyet dilekçeleri yollayarak işverenlerin bunları doldurarak işyerlerindeki öncü unsurları polise bildirmesini istedi. Dolayısıyla fabrikalara gelen polis veya jandarmalar fabrikalardan kimi alıp götürceklerini biliyorlardı. DİSK yöneticilerinin işverenleri «ürkütme» şeklindeki uzlaşmacı politikaları burjuvaziyi pek ilgilendirmiyordu. Türkler istediği kadar burjuvaziye yaranmaya çalışsın, ikinciler hareketin temelinde emek - sermaye çatışmasının yattığını dar kafalı bürokratlardan çok daha iyi biliyorlar ve yöntemlerini kendi sınıf çıkarları doğrultusunda harekete geçiriyorlardı. Tek tek işverenlerin ayrı ayrı yaptıkları şikâyetler ve tekil tutuklamalar şimdi artık işveren - hükümet - emniyet kuvvetleri üçlüsünün tüm ülke çapındaki koordineli bir eylemi haline dönüşmüştü. İşçilerin ve temsilcilerin sorguları hızla yapılıyor ve bir kısmı tutuklanıyor, diğerleri tutuksuz yargılanmak üzere salıveriliyordu. Pazartesi günü gözaltına alınan yüzlerce işçiden 73'ü tutuklanmıştı bile.

İpraş'da çalışan işçilerden 23'ü hakkında tutuklama kararı verilmiş, bunlardan 10'u derhal ceza evine konmuştu. Adliye binası önünde gösteri yapan ve temsilcilerini geri

isteyen rafineri işçileri ise polis tarafından coplanarak dağıtılmıştı. İşçi sınıfının, kendi mensuplarının tutuklanmasına aldırmaz kalmayacağı anlaşıyordu. Mersin'de ise Maden - İş'e bağlı Sahmanlar Demir Döküm Fabrikasında çalışan 400 işçiden 300'ü, polis tarafından götürülen ve işveren tarafından işten çıkartılan 100 arkadaşları geri gelmeden üretime geçmeyeceklerini bildirdiler. Adana'da ise olaya Devlet Güvenlik Mahkemesi el koymuş ve 42 kişiyi tutuklamıştı. Ama mahkeme savcısı bununla yetinmemiş, direnişe katılan bütün işçilerin toplanması için polise talimat vermişti. İzmir Aliaga rafinerisinde çalışan 1628 işçi ile 55 temsilci gözaltına alınmış bunlardan 10 tanesi tutuklanmıştı. Aliaga'da jandarma tam bir terör uygulamakta ve toplanan faşistler fabrikaya çalışmak üzere sokulmaktaydı. Ama bütün bunlar henüz burjuvazinin ilk yoklamalarıydı. Asıl genel hareket ertesi gün yapılacaktı, fakat şimdi öğrenmek istenilen işçilerin ve liderlerinin tepkisinin ne olacağı idi. İşçilerin pek kolay yılmayacakları açıktı, ama önemli olan liderlerdi; liderler hareketi devam ettirecekler ve kararlı bir direnişe geçecekler miydi?

DİSK Genel Başkanı Türkler'in Pazartesi günü yapmış olduğu basın açıklaması, bu soruya dolaylı bir cevaptı. Türkler, DİSK'in yasa dışı gösterilmek istendiğini ve bazı gazetelerin DİSK'in kararını özellikle tahrif ettiklerini bildirerek, kararların ne anlama geldiğini şöyle açıklıyordu :

«Birinci karar şöyle idi : bu iktidarın Anayasal ve demokratik yoldan düşürülmesine ve halktan yana bir iktidarın kurulmasına kadar tüm ülkede genel yas ilânı. Genel yasin eylem biçimi... Sessiz matem yürüyüşleri ve mitingler... İkinci karar genel yas ilân eden birinci karar ile karıştırılmaz. Anayasal ve demokratik hakların DİSK'in "tabanın söz ve karar sahibi olma" temel ilkeleri içinde kullanılabilmesi açısından işçi üyelerimizin serbest bırakılması kararlaştırılmıştır!» (20)

Yani Türkler, biz hükümet düşene kadar genel grev ilân etmedik, biz sessiz gösterilerin yapılacağı bir yas ilân ettik. Ama öte yandan işçileri serbest bıraktık ve onlar da kendi kendilerine genel grev ilân ettiler, bu iki karar birbiriyle karıştırılmaz diyordu. Yani

işçilere karşı yönetilen tutuklamalara karşı işçileri yalnız bırakıyor ve burjuvaziye bunun için herhangi bir eyleme geçilemeyeceğini bildiriyordu. Bu tavrın, bu liderlik anlayışının, siyasi terminolojinin hangi terimiyle ifade edilebileceği sorununu okuyucuların yaratıcılığına bırakıyoruz. Türkler direnişin kaldırılabilceğini dolaylı olarak söylüyordu. Peki ya, hareketin başında pek gösterişli çıkışlarla saygınlık kazanma çabasına girişen küçük - burjuva demokratlarının, burjuvazinin bu sistemli saldırısı karşısındaki tavırları ne olmuştu? Bu ikinci tipin en belirgin simalarından, İstanbul Belediye Başkanı İsvan, direnişe geçtikleri vakit destek demeçleri gönderdiği kendi belediye işçilerine aynı gün direnişi «saygı ile» karşıladığını, «ancak işçilerin bu tartışılmaz gücünün DGM'lerle ilgili uğraşıya ters bir etki (?) yapmasından, kamu oyunu aksi yönde oluşturmamasından, samimi ve ciddi bir endişe duyduğunu (21) bildiriyordu. Burjuvazinin yeni saldırısı işçi hareketinde yeni bir perde aralayabilir ve denetim kimilerin elinden kayıp gidebilirdi. Küçük - burjuva reformistleri bundan kuşkulanıyorlardı.

Ya Ecevit? O DİSK bürokrasisinin girdiği açmazı farketmişti. DİSK liderliği hareketi hızla sonuçlandırmaya götürecekti, zira küçük - burjuvazinin kuşkusu bu liderlikte de vardı. Bu, ilk önce işçi kitlesinin gözünde bir yenilgi anlamına gelebilecekti, ikincisi, işçilerin liderleri ile arasında bir çatırdama söz konusu olacaktı. Özellikle bu ikinci durum Ecevit'e DİSK bürokrasisi içindeki Stalinistleri temizleme fırsatı verebilirdi. Zira CHP'nin Stalinistler ile var olan ittifakı zımni idi ve fırsatı bulunduğu DİSK «sosyal demokratlaştırılmaya» da çalışılırdı. Bütün bunları göz önünde bulunduran Ecevit'in o günkü demeci şöyle idi: «DİSK'in rejim mücadelesini tek başına yürüterek büyük başarı sağlayabileceğini ummak zordur. Fakat inanıyorum ki, iki büyük konfederasyon işbirliği yaparlarsa... herhangi bir **eyleme bile başvurmaksızın**, topluma ve devlet yönetimine sağlıklı bir yön verebilirler, işçiye ve demokrasiye karşı sorumluluklarını yerine getirebilirler.» (22) Burjuvazi kitlelerin hareketlendiği dönemlerde liderliği, yani hareketi belirli sınırlar içinde tutma görevini işçi bürokratlarına devredebilirdi, ama her fir-

satta onları yoketmeye de çalışacaktı. Ecevit bu fırsatı yakalamış gibi görünüyordu: «İç sorunlarını çözememiş toplulukların ve kuruluşların dışa dönük mücadelelerinde başarı sağlayabildikleri, tarihte görülmemiştir» diyerek DİSK içinde bir liderlik mücadelesi açmak istiyordu. Daha sonraları sağcı Tercüman gazetesinin, Türkler'in malları hakkında açtığı kampanyayı CHP eğilimli Milliyet gazetesinin de onayladığı düşünülürse, Ecevit'in düşündüğü DİSK içindeki tasfiye hareketinin ciddiliği anlaşılır. Ve Türkiye'deki burjuva ve küçük - burjuva politikacılarının iliklerine kadar işlemiş olan ittihatçı siyaset anlayışı ve kulis manevraları, işin ilginç, işçi hareketi temeli üzerinde yapılmaya çalışılıyordu. Hiç ses çıkarmayarak ve böylece dolaylı olarak hareketten yararlanan Ecevit, şimdi de hareketin bitişinden yararlanmak istiyordu.

Ama burjuvazi ve MC koalisyonu, küçük - burjuva reformistlerinin ve işçi bürokratlarının bu karşılıklı ayak oyunlarını pek dikkate almadan diktatörlüğünü işletiyordu. Kitle halinde tutuklamalar ve işçi çıkarımları devam ederken Salı sabahı saat 7'de yüzlerce jandarma ve polis DİSK'in genel merkezini çevirerek içeri girdi, ve 3 saat süren bir arama yaptı. Bu arada DİSK genel sekreteri Karaca tutuklandı ve ayrıca Kemal Türkler ile yürütme kurulu üyeleri hakkında da tutuklama kararı verildi.

Olay ciddiye ve işçi sınıfının yeni bir saldırısı söz konusu olabilirdi. Bu yüzden güvenlik kuvvetleri şehrin çeşitli yerlerinde ve özellikle Taksim yöresinde geniş çapta güvenlik tedbirleri aldı, Emniyet yetkilileri DİSK merkezinin aranmasından sonra bir protesto yürüyüşü olabileceğini göz önünde tutarak bu önlemlere baş vurduklarını açıklıyorlardı. Toplum polisi bazı önemli noktalara yığınak yaparken, tüm panzerler de Taksim meydanına çıkan yol kavşaklarını tutmuşlardı.

Bu arada poliste izinler ikinci bir emre kadar kaldırılmıştı. Burjuvazi hareketin sonuçlarının nereye kadar uzanabileceğini çok iyi biliyordu.

Ama hiç te bekledikleri gibi olmadı. DİSK Yürütme Kurulu, aramadan sonra bir açıklama yaparak, «Genel Yas'ın ilânı konusundaki kararın aynen kalmasına karşın, işçilerin DGM

yasasını protesto etmek için girişilen direniş hareketinin "bugün için tavır koyma hedefine ulaşmış olması" nedeni ile üye kardeşlerimizin kararlarını yeniden görüşmeleri ve yeniden bir karar vermeleri gereği doğrultusunda uyarılmalarına karar verilmiştir» (23) diyerek direnişin kaldırıldığını ilân ediyordu. Hareketin yönetimi kendi denetimleri altında olduğu sürece, işçi sınıfının militanlığının yeni boyutlara ulaşmasını engelleme şansları vardı, ama burjuvazinin terörü, denetime alınmayacak durumlar yaratabilirdi ve «Genel Grev» sona erdirildi.

Aslında hareketin şimdiye kadar geçirmiş olduğu iç evrim, bu kadar öncüsüz ve perspektifsiz bırakılışı, tüm öncü kesiminin iş yerlerinden polisçe toplanıp kitleden uzaklaştırılması, burjuvazinin terörüne karşı örgütlenmeyişi, bütün bunlar göz önünde tutulursa direniş'in tam zamanında iptal edildiği görülebilir. Zira işçi kitlesinin içine itildiği bu yalnızlık, kendiliğinden bir patlak vermesi halinde daha büyük felâketlere yol açabilirdi. Nitekim Profilo'da izlenen bu oldu.

Ertesi gün Kemal Türkler ve arkadaşları emniyete giderek teslim oldular ve bir gün tutuklu kaldıktan sonra saliverildiler. Ama emniyete götürüldükten sonra hemen saliverilenler azınlıktaydı, ve bir çok işçi temsilcisinin tutukluluk halleri devam ediyordu ve dahası bütün bunlar işlerinden atılmışlardı. Ve bu durum kimi işyerlerinde patlamalara yol açtı. Örneğin İstanbul'da 1000 kişinin çalıştığı Profilo fabrikası, İzmir'de 600 kişinin çalıştığı Metaş fabrikası işçileri direnişlerini devam ettirdiler ve işten atılan arkadaşlarının geri alınmasına kadar bunu devam ettireceklerini açıkladılar. Bu arada Aliğa rafinerisinin (1150), İpraş rafinerisinin (300), Saray Halı fabrikasının (540) tüm işçilerinin iş akitleri feshedildi.

Profilo'daki direnme 6 gün sürdü ve jandarma - polis terörü ile kanlı bir biçimde bastırıldı. 1 işçi öldü, birçoğu yaralandı ve onlarcası tutuklandı. Olaylar boyunca Maden - İş ve DİSK liderliğinin tam bir suskunluk içinde bulunuşu, Türkiye işçi sınıfının şanlı tarihine bürokrat liderlerin tam bir ihanet örneği olarak geçecektir.

* * *

DGM yasa tasarısı, CHP'li milletvekillerinin engellemeleri sonucunda yasalaşmadı ve günü geçtiğinden ötürü kadük kaldı. Ama mesele DGM'nin çok ötesinde idi, DGM yalnızca burjuvazinin, küçük - burjuva reformizminin, Stalinistlerin, işçi sınıfının, bütün bunların arasındaki mücadelenin somutlandığı politik bir noktaydı.

Hareketten en «kârlı» çıkanın işverenler olduğunu söyleyebiliriz. Zira en militan öncüleri fabrikalarından uzaklaştırabildiler. Direniş boyunca uğradıkları maddî zarar, böylesine bir kazancın yanında çok önemsiz kalır. Ama onun bu başarısı anlık ve yüzeyseldir. Zira bütün işçiler hareketi yaşadılar, ve bilinçlerinin derinliklerine, liderlerine olan güvensizliğin ve şüphenin yanısıra belirli bir militan anlayış da yerleşti. Bu onun tarihsel konumuyla birleştğinde devrimci liderlikler altında, burjuvazinin şimdiki sevincini yerle bir edecek güçtedir.

MC hükümeti ise hareket ile gerçekten sallantılı bir döneme girdi. En başında bunca propagandasını yaptıkları ve terör mekanizmalarının bir parçasını oluşturacak olan DGM yasasının çıkmaması, hem kitleler gözünde prestijini sarstı, hem de onu önemli bir silahtan mahrum etti. Hareket MC hükümetinin parlamento içinde küçük - burjuva demokrasisinden sert bir darbe yemesine yol açtı. Ve bu işten yararlanan da CHP oldu. Demokrasi şampiyonu bir kez daha demokrasiyi korumuştur! Ve kamu oyuna herşey olup bittikten sonra cüretkâr açıklamalar yapabilir, işçi sınıfı üzerindeki «sahipliğini» yayabilirdi. Müsterihtirler, çünkü hareket onları zorlayacak bir devreye girmeden bitirilmişti. Ayrıca DİSK liderliğinin içine girmiş olduğu kritik durum, CHP'ye DİSK içindeki Stalinistleri ve devrimci unsurları temizleme fırsatı doğurmuştu.

DİSK içindeki çatırdamanın nedenleri, girilmiş olan eylemin sonuçları ile ilgili idi. Birincisi, işçiler arasında liderlerine karşı geniş bir hoşnutsuzluk havası doğmuştu, ve bu hoşnutsuzluğun devrimci bir liderlik tarafından toparlanamaması halinde sağdan örgütlenbilir ve DİSK içindeki küçük - burjuva reformistleri ile Stalinistler arasındaki bir çekişme haline dönüşebilirdi. Hareketin DİSK üzerin-

deki ikinci olumsuz etkisi bizzat örgütün bir güçsüzlük dönemine girmesi şeklinde belirdi. Öncü güçlerin işyerlerinden temizlenmesinden sonra sağcı ve Faşist sendikalar burarlarda örgütlenme çabalarına giriştiler ve ilk andan itibaren birkaç fabrikada yerleşmeye başladılar. Dahası Aliğa, İpraş gibi büyük rafinerilerin işçilerinin tümünün iş akitleri feshedildiğinden, rafinerilere faşist kadrolar dolduruldu.

* * *

Herşeyden önce, DGM yasasının engellenmiş olmasının işçi sınıfı ve sosyalist hareket için önemli bir kazanım olduğunu teslim etmemiz gerekir. Bu anlamda parlamenter demokrasi korunmuştur. Marksistler, proleter alternatifin olmadığı dönemlerde, demokrasi mücadelesinin, gericilik güçlerine karşı mücadelenin, **nesnel olarak** burjuva demokrasisinin korunması anlamına geldiğini bilirler, Ama bu koruma, aynı burjuvazinin **politik** olarak desteklenmesine dönüştüğünde, tek bir kaçınılmaz sonuç, sınıf ihanetine varacak olan uzlaşmacılık serüveni işte burada başlar. Her ne kılıf altında olursa olsun, burjuvazi politik olarak desteklemek, onunla koalisyonlara sürüklenmek ile sınıf bağımsızlığını savunmak, proleteryanı iktidar mücadelesine yöneltmek ve onu politik olarak buna hazırlamak; her türlü Menşevik ve merkezci anlayışlarla Leninist politikalar arasındaki temel ayırım burada yatmaktadır. Demokrasi mücadelesi, proleteryanın iktidar savaşının ancak bir parçası ve demokratik kazanımlar bu savaşın **yan ürünleri** olduğu sürece işçi sınıfı iktidar yolunda ilerleyebilir.

Stalinistlerin ve küçük - burjuva demokrasisinin, Leninizmden olan kilometrelerce uzaklığı, bırakın burjuva CHP'nin desteklenmesini, bugünkü Ecevit hükümetinden neredeyse bir «sivil sıkıyönetim»e kadar varan talepleri, bu hükümetin kurmaya çalıştığı «ihtisas mahkemeleri» karşısındaki suskunlukları ile açık seçik bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Faşizme karşı «demokratik» burjuvaziyi desteklemek, ondan medet ummak, onun devlet güçlerini seferber etmesini istemek : felâketli sonuçlu «Halk Cephesi» Menşevik politikasının özü budur. Direnişin «doğrudan doğruya (?) işverenlere karşı olmadığını» söy-

leyen anlayışın temelinde bu sınıf uzlaşmacılığı yatmaktadır.

«Peki ne yapılabilirdi? DGM direnişi bir devrim çabası haline mi dönüştürülmeliydi?» Böyle bir soruyu ancak umutsuz küçük - burjuvalar sorabilir. Bu tür bir akıl yürütme, burjuvazinin desteklenmesi ile proleter devrimi (Tanrı korusun!) arasında hiçbirşey göremeyen, daha doğrusu gördüklerinde günlük düzenlerinin bozulacağını sezinleyen bürokratların işidir.

«Ne yapılmalıydı?» sorusu ancak «DGM direnişi içinde sınıfın eğitimi nasıl olmalıydı» şeklinde anlam kazanır. Sorun, o an için elbette sistemi devirmek ve proleterya diktatörlüğünü kurmak değildi, olamazdı da. Ama sınıf bu fikre nasıl varacaktır? İşte her mücadelede, liderliğin görevi sınıfı bu tarihsel görevine politik olarak hazırlamak ve eğitmektir.

Mücadele içinde sınıfın bilinci hızlı ve uzun sıçramalar yapar. Sistemin sınırları dışına taşma eğilimi gösterir. Ama DİSK yönetimi, rejimin niteliğini, burjuva demokrasisinin parçalanmakta oluşunu sınıfa anlatmak yerine, hareketin işverenlere karşı olmadığını ilân etti, belirsiz «halktan yana hükümet» formülleri ile hareketin gerçek siyasî yönünü ağır bir sis perdesi arkasına attı.

Hareket halindeki sınıf, önünde güçlü ve kararlı bir önderlik arar. Ama DİSK yönetimi, kendisi ile işçiler arasında bir yasallık duvarı ördü. Sınıf, kendi gücünü somut olarak görmek ister. Ama DİSK yönetimi, onu, sahipleri de dahil olmak üzere, herkesten saklamaya çalıştı.

«İşçiler birleşin» sloganı moral bir haykırı değil, savaşan yığınlar için bir zorunluluktur. Leninist Komintern'in çizdiği Birleşik İşçi Cephesi taktikleri bunun yöntemidir. Ama işçiler gazete demeçleriyle birleşemez. Hareket içinde, somut hedefler doğrultusunda bir araya gelirler, güçlerini kavrarlar.

Proleterya, burjuva devletiyle karşı karşıya geldiğinde, kendi savunmasını örgütleme gereği ile karşılaşır. Faşist çetelere karşı kendisini, örgütlerini, korumak zorunluluğunu görür. Burjuva düzeninden kopuşunun cisimleşme noktası gelir. Ama DİSK yönetimi onu biz-

zat sistemin ellerine teslim etmekten başka birşey yapmadı.

Kısaca, sınıfa şalterler çektilirdi, ama politika sahnesini bürokratlar, küçük - burjuva demokratları ve her türden uzlaşmacı doldurdu. Elbette hareketi her aşamasında yeniden

üretebilecek ve kitlelere gerçek bir siyasi deney yaşatacak olan önderlik böylesine, proletarya «adına» konuşan burjuva ve küçük - burjuva avukatlardan oluşamazdı. Bu önderlik, ancak, burjuvaziye hiçbir borcu olmayan devrimci Marksist bir liderlik olabilir.

-
- (1) Cumhuriyet, 11.9.1976.
  - (2) Politika, 13.9.1976.
  - (3) Cumhuriyet, 12.9.1976.
  - (4) Politika, 16.9.1976.
  - (5) Politika, 16.9.1976.
  - (6) Cumhuriyet, 13.9.1976.
  - (7) Cumhuriyet, 15.9.1976.
  - (8) Cumhuriyet, 17.9.1976.
  - (9) Cumhuriyet, 17.9.1976.
  - (10) Cumhuriyet, 14.9.1976.
  - (11) Cumhuriyet, 17.9.1976.
  - (12) Cumhuriyet, 17.9.1976.

- (13) Cumhuriyet, 18.9.1976.
- (14) Cumhuriyet, 18.9.1976.
- (15) Cumhuriyet, 18.9.1976.
- (16) Cumhuriyet, 19.9.1976.
- (17) Cumhuriyet, 18.9.1976.
- (18) Cumhuriyet, 20.9.1976.
- (19) Cumhuriyet, 19.9.1976.
- (20) Cumhuriyet, 21.9.1976.
- (21) Cumhuriyet, 21.9.1976.
- (22) Cumhuriyet, 21.9.1976.
- (23) Cumhuriyet, 22.9.1976.

Şili Devriminin Trajedisi

IV. Enternasyonal 1974 X. Dünya
Kongresi'nde kabul edilmiştir.

1970 - 73 arasında, Latin Amerika, Küba devriminin zaferinden sonra birçok yönden en gelişkin devrimci kitle inisiyatifine ve sınıf savaşımının yoğunlaşmasına Şili'de tanık oldu.

Bu devrimci yükselişin kökleri, 1938'den bu yana Şili burjuvazisinin, işçi sınıfının ve işçi örgütlerinin gelişmesine gözyummasına ve bu hareketi sanayileşme sürecini başlatabilmek için toprak sahiplerine karşı kullanmasında aranabilir. İşçi hareketine egemen liderliğin reformist karakterine ve genel olarak «aşamalı» devrim teorisinin kabul edilmesine rağmen Şili proletaryası Brezilya, Arjantin, Peru, Bolivya gibi ülkelerde aynı döneme ait benzer deneylerden farklı bir bağımsız politik örgüte sahip olabildi.

Bu süreç 1950'lerde en üst noktalarına vardı. Yeni bir sanayi burjuva katmanı —emperyalist yatırımlarda bir sıçramanın sonucu— sahneye çıktı. Bu sektör politik dışa vurumunu, Frei'in Hristiyan Demokrasisinde buldu. Birkaç reform —özellikle kırsal kesimde— köylülüğün önemli tabakalarının radikalleşmesine dürtü sağladı. Fakat bu reformların tüm Şili toplumundaki etkileri kısıtlıydı. Bu da Allende'nin 1970 seçimlerindeki zaferiyle dışa vuran politik ve toplumsal sınıf kutuplaşmalarına yol açtı.

Bu zafer burjuvaziye Allende hükümetinin iktidar olmasından başka bir seçenek bırakmayacak şekilde gelişen kitle hareketinin fırtınalı yükselişi içinde gerçekleşmiştir. Ayrıca bunu kolaylaştıran bir başka şey de, Halkın Birliği programının, birkaç anahtar sektörün —emperyalizm tarafından yönetilen— millileştirilmesi ve Frei'inkinden biraz daha cesur bir toprak reformuyla, bir burjuva demokratik programın sınırlarını aşmaması gerçeğiydi. Halkın Birliği programı, en fazla birkaç Şili tekeli millileştirme perspektifi ile, sadece devlet kapitalizminin alanının genişletilmesini öngörüyordu. Burjuvazinin esas korkusu bu reformlar değil, kitlelerin savaştanlığıydı. Onun, Allende hükümetini kabûlünü, Allende'nin burjuva devletin bütün mekanizmasına —özellikle adli ve baskı aygıtı— zarar gelmesini

önleyecek Demokratik Garanti Hükümleri'ni kabul etmesi şartına bağlaması bu yüzdendir. Halkın Birliği önderleri bu şartları derhal kabul ettiler ve burjuva devlet aygıtını rahatsız etmeden sosyalizme «yasal» ve «anayasal» yoldan varmak niyetinde olduklarını ilân ettiler.

Buna rağmen emekçi kitleler, Allende hükümetinin kuruluşunun, güç ilişkilerinde lehte bir değişmeyi gösterdiğini yorumladılar. Militanlıklarını ve eylemciliklerini arttırdılar ve baskıları, Halkın Birliği programının işleyişe konulmasını hızlandırdı. Bir yıl içersinde bakır madenleri millileştirildi, birçok büyük toprak sahibi mülksüzleştirildi ve devlet denetimi daha birçok özel sanayi girişimine kadar genişletildi.

Kitlelerin yükselen savaştanlığı ve Halkın Birliği tarafından söz verilen —nüfusun en yoksul kesimlerinin hayat standardında belli bir yükselme ile kendini gösteren— reformların yapılması arasında etkileşimin sonucu olarak daha büyük bir politik ve toplumsal kutuplaşma oluştu Şili'de. Nisan 1971'de Hristiyan Demokrat oylarının büyük bir kısmı belediye seçimlerinde oyların % 50'sinden fazlasını alan Halkın Birliği tarafından kazanılırken, bir kısmı da aşırı sağa gidiyordu. Artık burjuva-demokratik reformların zamanının sona erdiği, bir sosyalist devrimin gündemde olduğu ve devrimci kabarığa bir cevap olarak karşı-devrim için ateşli hazırlıkların yürütüldüğü açıktı.

Kullanılacak yöntemler bakımından burjuvazi arasında bir anlaşma yoktu. Hristiyan Demokrat parti mahkemelerde ve parlamentoda, Allende hükümetine karşı-saldırıya geçerek kitle hareketini bastırmasını ve ekonominin özel sektörden koparılmasını için kesin sınırlamalar getirmesini istedi. Amerikan emperyalizmi, Şili hükümetine uluslararası krediyi kestirdi ve Şili ekonomisini fiili bir ablukaya aldı. İşçi sınıfının baskıları, özel mülkiyete saldırısı ve kitlelerin devrimci eylemini onaylamakta hükümetin tereddütü —veya daha çok burjuvazinin tehditleri karşısında düştüğü felç hali— üretken aygıtı dağıttı ve ekonomik krizi hızlandırdı. Şili'li iş-

verenler, hızlanmış bir enflasyonu, yatırımların sabotajını ve karaborsanın yerleşmesini körüklediler. Sağ ve aşırı sağ, terorist çeteler örgütleyerek açık askerî diktatörlük çağrılarını yaptı.

Burjuvazinin genel saldırısıyla karşı karşıya kalmasına rağmen, Halkın Birliği hükümeti hâlâ «sosyalizme anayasal yoldan gitmek» anlayışını ve «silâhlı kuvvetlerin anayasaya duyduğu saygı» gibi caniyane sanılarının esiri olarak kalmaya devam etti. İnisiyatifi yitirdi ve geri çekilmeye başladı. Topraklara el koyan ve fabrika işgal eden kitleleri bastırmaya başladı. Ekonomik aygıt felce uğradı. 1970'te önemli ölçüde artan üretim durgunlaştı ve düşmeye başladı.

Buna rağmen kitleler bu geri çekilmeleri kabul etmediler ve eyleme devam ettiler. Özellikle Concepcion'da alternatif bir liderlik oluşturacak bir Halk Meclisi oluşturmaya yönelen sayısız sokak gösterilerinin örgütlenmesi inisiyatifini aldılar. Burjuvazinin Ekim 1972'de kamyoncular grevini başlatması ve hükümetin kendilerine yeni ödünler tanıması üzerine, proletarya ileriye doğru dev bir sıçrama yaptı. Kendi öz iktidar organlarını inşa etmeye başladı —*cordones industriales* [yerel sanayi yoğunluklarında kurulan işçi meclisleri] ve *commandos comunales* [toplum yönetimleri]. Bu andan itibaren Şili'de durum, bir devrim öncesi durum olmaktan çıkmıştı. İkili iktidar öğeleri görüldü. Şili devrimi başlamıştı.

Buna karşılık Halkın Birliği önderlerinin devrim ve karşı-devrimin artan kutuplaşmasına tepkileri, ordunun temsilcilerine hükümete hakem olarak girmelerini teklif etmek oldu. Stalinist ve reformist önderler böylece 1973 Eylül karşı-devrimine giden yolu doğrudan açtılar. Burjuva ordusunun «tarafsızlığını» selâmlayarak, orduyu hükümetle birleştirerek, ordunun fabrikalarda ve işçi mahallelerinde arama yapmasına izin veren silâh denetimi kanununa oy vererek Halkın Birliği önderleri askerî darbe için ideal, psikolojik, politik ve teknik koşulları hazırladılar. «Sosyalizme yasal yol» miti doğrudan doğruya «karşı - devrim yasal yol»a yolaçtı.

Kitle hareketindeki yükselme buna rağmen artan bir güçle devam etti. Burjuvazinin ekonomik sabotajlarıyla karşı karşıya kalan hükümet, artan sayıda fabrika işgalini ve teslim alınışını kendiliğinden «yasalaştırmaya» zorlandı. Tam o sırada JAP'lar [Juntas de Abastecimiento y Control des Precios-Fiyat ve Arz Denetim Kurulları] ortaya çıktı ve işçi denetimi olayları genişlemeye ve artmaya başla-

dı. İkili iktidar bütün ülkede daha kesin bir biçim almaya başladı.

Aşırı kutuplaşmalara ve büyüyen ekonomik zorluklara rağmen Halkın Birliği Mart 1973 parlamento seçimlerinde hâlâ oyların % 43'ünü alabiliyordu. Bu, kitlelerinin Allende'nin reformist politikasını desteklediğinden çok, onların, burjuvazinin sürekli olarak inisiyatiflerine set çektiği adli ve parlamenter engelleri aşmak, burjuvazinin seçim arenasını da içeren karşı-devrimci tehditlerine göğüs germek ve kazanımlarını korumak istemlerinin dışı vurumuydu. Aynı zamanda Halkın Birliği'nin kendi içinde yanışyan farklılaşmalardan görüldüğü gibi, kitlelerin parlamento dışı faaliyetleri artmaya devam etmiştir. Komünist parti etrafında, Sosyalist Parti sağ kanadı, MAPU-Gazmuri'yi [Movimiento de Accion Popular Unitaria - Birleşik Halk Eylemi Hareketi] ve Radikal Parti'yi içeren bir sağ kutup oluşmuştu; şaşkın ve çelişkili bir sol, SP'nin, MAPU-Gareton ve Hristiyan solunun çeşitli akımları etrafında şekillendi. Şili Sosyalist Partisi bu çerçeve içinde kendisine has bir rol oynadı. Taban ampirik olarak devrimci bir çözüm aradığı halde, nevi şahsına münhasır bir «kitle merkezci parti» ve liderliği (Altamirano) radikal bir dil kullanıp bunu eylemle destekleyecek hiç bir şey yapmadı. Diğer yandan, Halkın Birliği'nin dışındaki MIR [Movimiento de Izquierda Revolucionara - Devrimci Sol Hareket] politik sınırlamalarına rağmen (merkezcilik, Halkın Birliği'ne ilişkin olarak muğlaklığı) Halkın Birliği içindeki ve dışındaki diğer güçlerin yanısıra, «kitle cep-heleri»yle, toprak ve fabrika işgalleriyle, reformist «sosyalizme barışçıl yol» hayallerini eleştirmesiyle dinamik bir rol oynadı.

KP, Halkın Birliği'nde bayağı sağ bir pozisyon aldı. Ekim 1972'de işçiler tarafından zaptedilen fabrikaları özel mülkiyete geri vermeye kalkması (Milles projesi) SP sol kanadına ve MAPU'da şiddetli bir tepki uyandırdı. İnisiyatifin gittikçe Halkın Birliği partilerinden *cordones industriales*'e geçmesine rağmen bu sonuncularda bir merkezileşme yoktu. Devrimci bir partinin eksikliği —zaten açılmış olan sosyalist devrim sürecinin tamamlanmasında içgüdüsel olarak istekli işçilerin ve diğer emekçi kitlelerin güçlerini birleştirici parti— korkunç derecede hissediliyordu. Böyle bir partinin yokluğundan, işçi sınıfının en cesur eylemleri dahi, dağınık, ve devlet iktidarı düzeyinde kararlı inisiyatif kullanmakta yetersiz kaldı.

Bu, daha önce ilerleyen karşı-devrim karşısında binlerce işçinin ülkenin önemli merkezlerinde silâh elde döğüşmeye hazır bekledikleri 29 Haziran 1973 ilk başarısız askeri darbesinde daha açık bir şekilde görüldü. Fakat bu güçlerin dev savaştanlığı, çok sayıda yeni fabrika işgalleri ve tabanı silâhlendirme denemeleri sırasında küçük gerici hücum çeteleriyle girişilen sık çarpışmalarda dağıldı. Merkezi örgütsel yapılarının olmayışı nedeniyle emperyalizmle sıkı işbirliği halinde hazırlanan Eylül darbesine karşı duracak gerekli güçleri toplayamadılar.

Burjuvazi farklı hiziplere bölünmek bir yana, güçlerini yeniden birleştirmeye baktı. Yine de işçi hareketinin olağanüstü gücü, kendi iktidar organlarını geliştirerek burjuvazinin iktidar temelini çürüttü ve böylece burjuvazinin, amacına «normal» politik kanallarla ulaşmasını önledi. Bu, burjuva iktidarının dokunulmamış son burcu burjuva ordusunun, burjuva partilerinin yapamadığını yapmak üzere niçin sahneye çıktığını gösterir.

Çok yakın gelecekte belirleyici hesaplaşmaların olacağı hissi Allende ve KP önderlerini sadece Hristiyan Demokratlarla uzlaşmak için ezik çabalara yöneltti ve bir kez daha darbeci subaylara yeni ve canice ödünler verildi. Bu, Valparasio'da darbe hazırlıklarını teşhir eden denizcileri bastıran subayları hoş görmeyi de içeriyordu. Halkın Birliği içindeki farklılaşma, sonunda onun darbe arifesinde çözülmesi noktasına vararak keskinleşiyordu. Böylece eski reformist liderliğin çözülmesi; buna karşılık yeni devrimci liderliğin oluşturulmasındaki gecikme yüzünden proletaryanın liderliğinde bir boşluk doğmuştu. Bu boşluk, kitlelerin doğrudan, merkezi tepkisi ile karşılaşması olasılığını azaltarak darbenin yapılmasını kolaylaştırıyordu.

Darbe bir kere daha Troçki tarafından *Ekim Dersleri*'nde formüle edilen kuralları onaylıyordu. Bir ülkede devrimci durum söz konusu olduğu zaman, sınıflar arasında belirleyici bir kuvvet denemesi gündemde olduğu zaman inisiyatifi alma yeteneği gösteren taraf, belirleyici bir üstünlük kazanır. Kuvvet ilişkileri 24 saat içerisinde dönüştürülebilir. Şili'de olup biten de buydu.

[1871 Komünü'nü yenen karşı-devrimci güç] Versay'ı, Franko rejimini ve 1965 Endonezya celatlarını anımsatan Şili karşı-devriminin azgınlığı ve gaddarlığı, yaşanan sürecin derinliğiyle açıklanabilir ve burjuvazinin iktidarı kaybetmekten ne derece korktuğunu gösterir. Karşı-devrim, Latin Amerika'da

Meksika devriminden beri görülmedik boyutlara ulaşmıştır. Şili proletaryasının savaştanlığı ve devrimci şevkine kendine özgü bir hediyedir. Bununla birlikte aynı zamanda bu dev potansiyeli harcayan ve Şili kitlelerini trajik ve kanlı yenilgilere sürükleyen Şili KP'si ve SP liderlerinin canice politikalarının da daha az belagatli olmayan bir ithamıdır. Bu ithamın açık bir merkezi eksenini olmalı. Halkın Birliği içerisindeki burjuva gruplaşmaların veya Allende hükümeti içinde burjuva bakanların varolması, bizim Halkın Birliği eleştirimizin eksenini oluşturmaz. Bu önemsiz politik güçlerin varlığı, Stalinist ve reformist liderlerin uzlaşmalarına ve ardarda teslim oluşlarına, kitlelerin gözünde ne nesnel ne de öznel olarak bir özür sayılabilir. Bunun eleştirisi bizi şu sloganlara götürür. «Burjuva bakanlar defolsun» veya «KP-SP hükümeti için ileri»; fakat kitlelerin gözünde Allende rejimi zaten öyle bir hükümetti. Onlar hiçbir şekilde onu burjuvaziyle bir koalisyon hükümeti olarak görmediler. *İşçi sınıfı reformizminin* iflasını anlamak için yeni bir deneye ihtiyaçları yoktu. Bu zaten gözlerinin önünde dağılmıştı. Bizim Halkın Birliği liderlerine ithamımız öncelikle reformizmin bu iflasına, «sosyalizme barışçı ve yasal yol»un iflasına, burjuva devletini ve onun baskı aracını olduğu gibi bırakarak kitleleri kapitalist sömürüden kurtarmak istediği şeklindeki gerici ütopyasına karşı odaklaşmalıdır.

Darbeden önceki vahim aylarda devrimcilerin kitle içinde, uğruna savaşmaları gereken merkezi sloganlar bu tahlil ve eleştiriye uygun düşer. Bu sloganlar şunlar olmalıydı: «İkili iktidar organları —cordones, JAP'lar, commandos comunales— bölgesel ve yerel merkezileşmeyle her yerde kurulsun! Bu konseylerin ulusal kongresi toplansın; işçi denetimi bütün ekonomiye egemen kılınsın; stoklanmış yiyecek ve mallar JAP'lar tarafından müsadere edilsin ve işçi denetiminde dağıtılsın; tarım reformunun tamamlanması için ileri; Şili burjuvazisi ve emperyalizm tarafından örgütlenen ekonomik felaketin üstesinden gelebilmek için topyekûn bir sosyalist plân için ileri; yoksul köylüler ve işçiler tümünden silâhlansın; işçi ve köylü milislerinin merkezi kumandası oluşturulsun; gerici subay kastı silâhsızlandırılsın ve dağıtılsın.» Merkezi hükümetssel sloganı ise, «bütün iktidar cordones, JAP'lar ve commandos'lar ulusal kongresine!» olmalıydı.

Bu durumda devrimci Marksistler, MIR, SP ve MAPU'nun sol kanatları arasında birleşik cephe için uygun girişimler, böyle bir eylem programının —Şi-

li devriminin kaderinin bağı olduğu bir program—başarısını hızlandıracak olan girişimler olacaktır.

Şili işçi hareketi ve işçi sınıfının başına gelen ciddi yenilginin önemli ayrıntıları vardır. Ama bu yenilgiyi henüz Alman proletaryasının 1933 yenilgisi ya da Endonezya kitlelerinin 1965 yenilgisi ile aynı ışıktaki değerlendirmek erkendir. Herşey hâlâ, uluslararası bağlama, komşu ülkelerde önemli zaferler kazanacak yeni devrimci yükseliş olasılıklarına, öncünün kuvvetlerini yeniden toparlayabilme, direnişi örgütleyebilme, ve Halkın Birliği deneyiyle lekelenmemiş bir bayrak ve programla kitlelere güven verme yeteneğine bağlıdır. Cuntanın yüzyüze olduğu büyüyen ekonomik zorluklar ve kitlelerin yeni-

lenen ekonomik savaşmaları bu perspektifin lehindedir. KP'nin «sol» Hristiyan Demokratlarla bir blok oluşturmaya çalıştığı ultra-reformist perspektif, buna şüphesiz engel olur.

Stalinistlerin sağ kanada yönelmiş olması ve SP'nin MAPU-Gareton'un ve Hristiyan solunun yakın çözülmesi, şu anda MIR'i cuntaya karşı devrimci direnişin önemli bir eksenine haline getirmektedir. Şili'li devrimci Marksistler kendilerini politik ve örgütsel olarak MIR'den ayrı tutmaya devam ederken onunla inatçı, teslimiyetçi, felç olan reformistlere karşı saygın bir kutup oluşturmak amacıyla birleşik cephe eylemleri sürdürmeyi merkezi bir görevleri olarak görmelidirler.

BİR AÇIKLAMA

TÖB-DER Kongresi Üzerine

Aydın ARICAN

Genel Kurul sonrası olayların daha durulmamış olması ve gelecek günlerin yeni gelişmelere gebe bulunması, bizim TÖB-DER kongresi üzerine tavrımızın geniş bir şekilde aktarılmasını «Sürekli Devrim»in bu sayısında mümkün kılmamıştır. Sadece TÖB-DER ile sınırlı kalmayıp çok daha geniş kitlelere olumsuz bir sıçramanın en büyük deneyiminin yapıldığı bu günlerde, ortaya çıkacak olan sonuçların geniş bir tahlilini «Sürekli Devrim»in gelecek sayısında vermeye çalışacağız.

Ama kısa ve öz olarak bugüne değin ulaştığımız gelişmeler üzerine şunu belirtiriz ki:

1) TÖB-DER'in meşru yönetimi, Gazi-oğlu'nun seçim kazanan listesi tarafından temsil edilmektedir.

2) «Birlik ve Dayanışma», siyasî etkinliğini yaymaktaki temel taktiğini, yani «küçük olsun ama benden olsun» anlayışı ile uyguladığı «bölme» manevralarını, tıpkı DİSK içinde yapmaya çalıştığı gibi, TÖB-DER içinde de uygulamaktadır. Bu grubun şefleri, bu çabalarında burjuvazinin tüm kurum ve yayın organlarını yanlarına almakta ve TÖB-DER'i her yönden provokasyona tabi tutup kısa bir süre de olsa kapattırmaya yönelmekte; bundan sonra da kendi «kitle» (?) örgütlenmelerini çok daha uygun bir ortamda ger-

çekleştirmek istemektedirler. Çünkü «normal» bir ortamda kurulacak «İlerici Öğretmenler Derneği»nin peşinden götüreceği kişiler hem çok sınırlı olacak ve hem de uygun bir siyasî ortam bulamayacaktır.

3) Devrimci Marksistler, her zaman kitlelerin en geniş kitleli bütünlüğünden, bu bütünlük içinde en geniş demokratik işleyiş ve özgür fikrîsel gruplaşmalardan yanadır. Ama bu demek değildir ki, her şeye rağmen mutlaka birlik şarttır. Bir örgütü burjuvaziye açıkça yem olarak vermek isteyenlerin, örgütü bölmek için resmî güçlerden medet umanların, en hassas dönemlerde örgütü açıkça arkadan vuranların yapacakları en namuslu iş, o örgütten çekip gitmektir. Böylelerinin «cehenneme kadar yolu» vardır.

4) İkinci seçime katılan delegelerin tümü örgüt suçu işlemişlerdir. Bu suç, sıradan bir yanlış sayılamaz.

5) Son olarak: Geçen sayıda üzerinde özellikle durduğumuz seçim öncesi yönetimin gerici ve anti-demokratik tüzük tadilatı önerisi gelişen diğer olaylar ve çeşitli ittifak hesapları nedeni ile (bir iki ufak değişiklik dışında) geriye çevrilmiştir. Bu olumlu bir gelişmedir. Dileğimiz, bu tür girişimlerin bir daha tekrar edilmemesidir.

Latin Amerika'da Stalinizm

Quatrième International
Ocak-Mart 1974, sayı 13

Carlos ROSSI

Küba Devriminin tarihi silkelemesinden sonra oluşan yeni kuşaklar, Latin Amerika'daki geleneksel komünist partilerinin yeterli bir devrimci rol oynamadaki mutlak yetersizliklerini deneysel olarak gördüler. Şimdi bu başarısızlığın sebebinin ne ahlaki («ihanet») ne de sosyolojik («partilerin sosyal bileşimlerinin küçük burjuva [olması]») olmadığını fakat politik, yani stalinizm olduğunu açıklamak gerekiyor. Stalinizm, 1930 yıllarından Eylül 1973'te Şili'de yaşanan trajik olaylara kadar Latin Amerika'daki kitle mücadelelerindeki komünist partilerin (daha doğrusu yönetici kadroların) oynadıkları talihsiz (*) bürokratik ve reformist rollerin en önemli sebebi oldu ve olmaktadır.

Kıtadaki komünist hareketin stalinist soysuzlaşma süreci, görece bir gecikmeyle(Avrupa'ya kıyasla) 20'li, 30'lu yıllarda başladı ve bu ülkelere oranla eşitsiz bir tempoyla gelişti. Bu, bir yandan stalinistleşen Kominternin Latin Amerika'ya karşı olan göreceli ilgisizliğinden, partilerin merkez tarafından denetlenebilmesini sağlayacak bir aygıtın yokluğundan (20'li yılların sonlarına kadar) ve son olarak da çeşitli ülkelerde hiç bir zaman stalinist oportünizme teslim olmamış gerçekten komünist bir yönetimin varlığından ileri gelmektedir. Özellikle, stalinizmle ciddi ayrılıkları bulunan ve bir çok kereler «troçkist yönelimlere» sahip olmakla eleştirilen Julio Antonio Mella'yı (Küba Komünist Partisi kurucusu) ve Jose Carlos Mariategui'yi (Peru Komünist Partisi kurucusu) gösterebiliriz.

Gerçekte, Mariategui hiç bir zaman Troçkist olmadı fakat Leon Troçki Sovyetler Birliği Komünist Partisinden atılınca Şubat 1928'de şöyle yazdı:

«Troçki'de... Sosyalist devrimin enternasyonal bir anlamı vardır. Kapitalizmin geçici pekişmesi (*stabilisation transitoire*) üstüne yazıları onu devrimimizin en kıvrak zekalı ve en iyi anlayışa sahip eleştirmenleri arasına sokmuştur. Fakat, devrime, dünya sahnesinde bunca prestij sağlayan bu enternasyonal yön, (şimdi) bir anda Rus politikasının pratiğinde devre dışı bırakılmaktadır.» (Mariategui, *Figuras y aspertos de la vida*

mundial, II, Ed. Amanta, Peru, 1970 s. 216, italik bizden.)

Mella'ya gelince, 1928'de, Haya de la Torre'nin APRA'sına karşı broşüründe —*Emperyalizme karşı devrimci mücadele*—, stalinist milliyetçi reformizmle hiç bir ilişkisi olmayan leninist anti-emperyalist mücadele anlayışını savunuyordu:

«Emperyalizmin ve onun ana kaynağı olan kapitalizmin yokedilmesi yolunda girişilecek «son kavga», nihai mücadele için işçi hareketinin bağımsızlığını ve komünist partiler içindeki sınıf karakterini korumak (gereklidir)». (Julio Antonio Mella, *Hombres de la revolucion*'da, Havana, 1971, s. 97)

Öte yandan bazı eski partilerde, Moskova'da hazırlanan stalinist strateji ve taktiklere kayıtsız şartsız boyun eğen yönetimler yerleşti: en karakteristik örnek Arjantin Komünist Partisi yönetici aygıtıdır (Ghioldi, Codovilla vs...). Örneğin, Mella'nın APRA'ya karşı broşürünü yayınladığı dönemde, 1928 Kasımında Arjantin KP'si VIII ci kongresinde «ülkenin bağımsız ekonomik gelişmesini sağlamak» amacıyla Irigoyen'in burjuva hükümetini desteklemeğe karar verdi. (Bkz. *Esbozo de historia del PC de Argentina*, redactado por una comision del Comité Central, Ed. Anteo, B. Aires, 1947 s. 65)

1929-1933'te Komintern'in «üçüncü dönem» olarak tanınan «goşist» manevrası başladı. Avrupa'da yeni strateji saçma «sosyal-faşizm» teziyle cisimleşti: komünizmin esas düşmanı nazi-faşizmi değil fakat «sosyal-faşist» olarak nitelenen sosyal demokrasidir. Bu «teori» ve Alman KP'sinin nazilere karşı (Troçkinin önerdiği gibi) işçi partilerinin birleşik cephesinin oluşturulmasını reddetmesi, büyük ölçüde Hitler'in zaferine olanak sağladı. «Üçüncü dönem»in Latin Amerika'daki neticesi daha da karmaşıktır. Bazı KP'ler örneğin, Salvador KP'si (Nikaragua'daki antiemperyalist gerilla savaşının liderlerinden Sandino'nun silâh arkadaşı Farabundo Ularti tarafından yönetilen) yeni «sol» çizgiyi ciddiye aldılar ve 1932 ocağında «milli burjuvazinin ve emperyaliz-

(*) Triste : üzücü anlamında t.ç.n.

min tamamen yokedilmeleri» için açıkça «tüm iktidar işçi, köylü ve asker konseylerine» sloganlarını atarak güçlü bir silâhlı ayaklanma örgütlediler. (Bkz. Roque Dalton, «Miguel Marmol: El Salvador 1930-32» Pensamiento Critico, N. 48, Havana Ocak 1971 s. 102-106). Bu dökümanları unutulmuşluklarından kurtaranın Küba devrimi olması tesadüfi olmasa gerek. Şunu da belirtmek gerekir ki Salvador KP'si Komintern'e danışmadan harekete geçmişti (ibid s. 70) ve hareketleri de Moskova'da büyük bir sevinç yaratmadı. Yeterli silâha sahip olmayan ayaklanma ezildi ve binlerce köylü, latifundist burjuva reaksiyon tarafından yokedildi.

Stalinizasyonun ilerlediği diğer komünist partiler «Üçüncü Dönem»in sadece sekte-bürokratik veçhesini aldılar ve Küba'da Antonio Guiteras (Batista tarafından 1935 te öldürüldü) gibi gerçekten ulusal devrimcileri veya Meksika'da Cardenas gibi sol reformistleri «milliyetçi-faşistler» olarak niteliyerek, körükörüne «sosyal faşizm» doktrini uyguladılar. Öte yandan «sol» dönemde bile Codovilla gibi Stalinist sözcülerin Latin Amerika devrimini «burjuva demokrat» olarak nitelendirmesi çok ilginçtir. Leninizmin yarı menşevik revizyonu olan, Stalinist aşamalı devrim doktrini bürokrasinin politik stratejisinin ABC'siydi (Bkz. Codovilla'nın Haziran 1929 tarihli Latin Amerika Komünist Konferansı El Movimiento Revolucionario Latino-americano Ed. La Correspondancia Sud. Americana, Buenos Aires 1929, sayfa 21)

1936'dan itibaren Latin Amerika'da Komintern'in (Stalinist Komintern) yeni manevrası başladı: Halk Cephesi. İki dönem arasında önemli bir olay yer alır: Brezilya KP'si tarafından etkilenen bazı ordu birliklerinin 1935'teki ayaklanmaları. Maceracı eylemleriyle [Ulusal Kurtuluş Birliği] (Alliance de Libération Nationale /ALN/ (Brezilya KP'sinin bazı milliyetçi gruplarla kurduğu birleşik cephe) «Üçüncü Dönem»e has bir girişimdi; değiştirilmiş programı ise daha o zamandan «Halk Cephesi» stratejisine uygundu. 1935 Kızıl ayaklanması (bu kez Komintern tarafından plânlanmıştı) başarısızlığa uğradı ve Vargas rejimi tarafından çabucak ezildi.

Halk Cephesi dönemi Latin Amerika'da Komünist partilerin stalinizasyon süreçlerinin tamamlandığı bir dönemdir. Mariategui, Welba, Recabarren, Farabundo Marti, Ruben Martinez Villena gibi gerçek komünist devrimciler ölmüşlerdi; diğerleri troçkist oldukları için ihraç edildiler veya boyun eğdiler. Komünist partilerin yönetimlerine stalinistler

geçti: Küba'da Blas Roca, Brezilya'da Luis Carlos Prestes, Peru'da Eudico Ravines (müstakbel anti-komünist) vs...

1936'dan 1939'a kadar bütün Latin Amerika Komünist partileri, Avrupadaki oportünist Halk Cephesleri eğilimine uygun olarak kuyruklarına takılacakları «milliyetçi-demokrat», «ilerici» veya «anti-faşist» olarak vaftiz edilmiş büyük burjuva partisinin aranişında oldular. Şili gibi bazı ülkelerde 1936 Fransız Halk Cephesine benzer şeyler oluşmaya başladı : işçi partileri (SP ve KP) ile bir burjuva partisi, Şili Radikal Partisi arasında bu sonuncusunun egemenliğinde, başkanlığını Aguirre Cerda'nın (partinin sağ kanadının lideri) yaptığı bir seçim ittifakı. Şili KP'sine göre Halk Cephesine yalnız Radikal Partinin (burjuva-demokrat) değil başka güçlerin de katılması gerekliydi.

«Sağın politik partilerinin önemli kesimleri düzen, ilerleme ve demokrasi özlemlerinin karşılanaacağı garantisi verilerek halk hareketine davet edilebilme imkanlarını yaratan bir kararsızlık içindeydiler.

Silâhlı Kuvvetler, şiddetli bir kitle kampanyası ile anti-faşist hareketin etki alanına çekilmeliydiler.. Anayasal hakları koruma görevlerini yerine getirebilmeleri için.»

(Carlos Contreras Labarca, «The people of Chile Unite to save Democracy» The Communist, Eylül 1938 sayfa 1038. 1970-73 arası Şili KP'sinin Silâhlı Kuvvetler konusundaki yanlışlarında da aynı şey görünür.)

1938'de (Sovyetler Birliği'nin Anglo-Amerikan emperyalizmiyle diplomatik ittifak girişimleri ve barış içinde bir arada yaşama dönemi) Şili'li stalinistlere göre emperyalizme karşı Halk Cephesinin politikası ne olacaktı? Carlos Contreras Labarca, Partinin en önemli yöneticisi, şöyle diyor:

«Troçkistler, Şili'de en büyük yatırım toplamına sahip amerikan ve ingiliz emperyalizmine karşı mücadeleyi yoğunlaştırmak için halkın emperyalizme karşı haklı nefretini kullanıyorlar. Bu, faşist yönetimlerin sızmasına ve egemen olmalarına bir yardım aracıdır... Şili'deki yabancı yatırımlar konusunda halk yabancı sermayeyi güvence altına alan Devletin Politik Anayasası'nın kurallarına her zaman saygılı kalmıştır, her zaman da saygılı kalacaktır ve genel olarak tüm sermayeden, millî ve yabancı kapitalistlerden de buna saygılı kalmalarını istemektedir.» (Aynı eser sayfa 1041-1042)

Troçkistlere kaba iftiralar, onları cinayetle, anti-emperyalist olmakla suçlamaları.. ve millî ve yabancı kapitalistler karşısında tam bir teslimiyet : bu pasaj 30 yıllarının stalinist stratejisini çok iyi özetlemektedir. Fakat daha da kötüsü, bir çok ülkede Halk Cephesinin karikatürü bile yok, (buna karşın) KP'lerin en reaksiyoner kişi ve burjuva partileriyle olan doğrudan ittifakları söz konusu. Örneğin Küba'da KP, Fulgencio Batista ile işbirliği içine girdi ve hatta 1943'ten itibaren onun hükümetinde görev aldı. 1944'te Küba Halk Sosyalist Partisi (PSP) (Stalinist), Batista'ya bir mektup göndererek gururla şunu açıklar: «1940'tan beri, Partimiz yönetiminin en içten ve en tutarlı destekçisi, demokrasi, sosyal adalet ve ulusal refahın korunmasından kaynaklanan platformunuzun en enerjik koruyucusu olmuştur.» (Blas Roco, *Los socialistas y la realidad cubana*, PSP yayınları Havana 1944. Bu konuda bizim broşürümüze Bkz. *Latin Amerika'da Sürekli Devrim*, Maspero Yayınları. 1972)

1939-1941'de, Hitler-Stalin paktı esnasında, daha bir sene önce troçkistleri Wall Street ve Londra Borsalarının savaş politikalarına hizmet etmekle suçlayan Latin Amerika'daki stalinistler, 1936-1938 dönemindeki enerjik anti faşist bildirilerini tamamen unutmuş gözüküyorlardı. Arjantin KP'si lideri Ernesto Giudici 1940'ta belli bir «anlayış» gösterilmesini istemeğe kadar vardırırmıştı işi.

1954 - 1955'te başlayan ve günümüze kadar süren dönem Sovyet bürokrasisi ile emperyalizm arasında «kurumlaştırılmış barış içinde bir arada yaşama» dönemidir. Latin Amerika stalinizmi de bu uluslararası çerçeveye uydu. Stalinistlerin Latin Amerika'da devrimci rollerinin organik yetersizliği konusundaki en çarpıcı örnek Küba'dır. 26 Temmuz 1953'te Fidel ve yoldaşları Santiago'da Moncada kışlasına saldırırlar. Kübalı stalinistlerin, yalnız Küba'nın değil Latin Amerika ve Dünya tarihinde köklü bir değişikliğe yol açan bu girişime tepkileri ne oldu? Ağustos 1953'te PSP (Küba Halk Sosyalist Partisi)'nin Amerika Birleşik Devletleri KP'sinin yayın organında yayınladığı bir bildirgede (Küba da partinin yayın organı yasaktı) şöyle denmektedir: «Santiago kışlasına maceracı bir saldırıyla kendini ortaya koyan burjuva nitelikte bu ayaklanma metodlarını mahkum ediyoruz. Katılanların gösterdikleri cesaret kötüye kullanılmış ve faydasızdır.» (*Daily Worker*, New-York, 5/8/1953)

Aynı tavır, Kasım 1956 *Granma* çıkarmasından sonra başlayan gerilla savaşına karşı da alınmış-

tır. 26 Temmuz hareketine 28/2/1957 de yazılan bir mektupta PSP şöyle diyor: «İçtenlikle ifade ediyoruz ki öngördüğünüz yollar hatalı ve uygunsuzdur... Bi-reysel terörist girişimler diktatörlüğe cinayetleri için yeni bahaneler veriyor... Emekçiler ve halk terörist girişimlerle ve dahası işletmelere karşı sabotajlarla (harekete) çekilemez.» (*Carta Semanal PSP*, 27/6/1957)

/ Stalinist PSP, Sierra Maestra gerillasının zafetinden sadece birkaç ay önce sondan bir önceki istasyonda Küba devriminin trenine binmiştir (yine de elinden geldiğince frenlemeğe çalışarak!).

Latin Amerika'da stalinizmin tarihi rolünü belirleyen son ve korkunç bir örnek kalıyor : aralarında bir çok içten ve kendini adanmış militanın da bulunduğu binlerce ve de binlerce emekçinin hayatına mal olan Şili trajedisi.

Stalinist reformizmin Şili trajedisindeki rolü ve sorumluluğu inkar edilemez bir niteliktedir. Şili KP'si, kitlelerin, burjuva Devlet'in silâhlı aygıtıyla kaçınılmaz çatışması için onları politik ve askerî olarak hazırlamayı inatla reddetmiştir. Ve tam tersine Luis Corvalan (şimdi faşistlerin kurbanları arasındadır), (*) Partinin Genel Sekreteri, 1970'te yayınlanan bir makalesinde şöyle yazıyordu: «Silâhlı Kuvvetlerde profesyonel bir anlayış ve Anayasa'ya uygun olarak kurulan hükümete duyulan saygı hüküm sürmektedir. Zaten Ordu ve Donanma bağımsızlık mücadelesi sırasında doğmuştur... Özellikle, sosyal değişimlerden etkilenmeyen, dünyayı kaplayan rüzgârlara kapalı duran, milyonlarca ve de milyonlarca insanın içinde bulunduğu dayanılmaz sefalete yabancı veya kayıtsız kalabilecek bir kurumun olamayacağını da gözönünde bulundurmak gerekir... Askerî kurumların da değişikliklere ihtiyaçları olduğu bir gerçektir; ancak bunlar onlara empoze edilmemelidirler. Bu (değişiklikler) kendi bağırlarından, kendi inançlarından kaynaklanmalıdır. Gerisini zaman ve yaşam belirleyecektir». (Corvalan, *El Camino de victoria* Santiago Eylül 1971 s. 425-26). Gerçekten de zaman ve yaşam konuşurlar! «Dünyayı kaplayan rüzgârlara» güvenileceğine, Şili'li emekçileri «rüzgârlar»dan daha sağlam şeylerle : tüfekler, roketatarlar, makinalı tüfeklerle donatmak daha iyi olmaz mıydı?

1965'de Endenozya'da olduğu gibi 1973'te Şili'de yokedilen emekçiler ve komünistler, reformist

(*) Diplomatik bir değiş-tokuşla Şili dışına çıkarılmıştır. (SD).

ve bürokratik stalinizmin caniyane politikasının ürünü olan geniş kurbanlar listesinin sadece bir bölümünü oluşturmaktadırlar.

Emperyalizmle ittifak stratejisi doruk noktasına 1944-45 yıllarında «brovderizm» (*) olarak tanımlanan stalinizmin ultra-oportünist döneminde ulaştı. Tahran görüşmelerinin sonuçlanmasıyla Earl Browder, Amerikan KP'si genel sekreteri, emperyalizmle sosyalizm arasında hatta savaştan sonra da devam etmesi dileği ile tam bir dostluk ve işbirliği döneminin başladığını açıkladı. Browder tarihi perspektifinden örgütsel sonuçlar çıkarmağa başladı ve ABD KP'sini amorf bir «Politik Birlik» içinde eritti. Açıkça likidatör bir işlevi olan bu pratik sadece bir kere Nisan 1945'teki bir makalesinde uluslararası stalinist yönetimin sözcüsü Jacques Duclos tarafından eleştirildi. Brovderizmin, ABD KP'sini «öncü parti» olarak görmeğe alışmış olan Latin Amerika KP'leri üstünde derin etkileri oldu.

Duclos'un makalesinden sonra Latin Amerika KP'leri yöneticileri «özeleştirilerini» yaptılar, fakat stalinizmin Latin Amerika'daki politikası (Sovyet bürokrasisiyle tam bir uyum içinde) 1945'ten 1948'e kadar olan dönem içinde kesin bir sınıfsal uzlaşma temeline dayalı olarak kaldı.

Karakteristik bir örnek (diğer benzerleri hemen hemen kıtanın tüm diğer ülkelerinde mevcuttur.): 1945 Nisanında, Meksika işçi sendikaları (stalinist Lombardo Toledano tarafından yönetilen) ile burjuvazinin temsilcileri bir «işbirliği anlaşması» imzalandılar. Meksika KP'si bu olayı gazetesi *Voz de Mexico* [Meksi'anın Sesi] da «Tarihi işçi-işveren paktı. Ülkenin kalkınması ve ilerlemesi için sağlam bir temel.» başlığı altında geniş bir makaleyle kutadı (12 Nisan 1945).

Meksikalı troçkistler burjuvaziye açık bir teslimiyet olan bu politikayı eleştirmeye başladılar ve şu cevabı aldılar: «Troçkistlerin oynadıkları rolü, serbestçe dolaşan tehlikeli bir çete oldukları ve vatanın selameti için hemen yakalanıp hapsedilerek yabancı şeflerinin sınırdışı edilmesi gerektiğini anlamak için mide bulandırıcı paçavralarını okumak yeterlidir. Hükümet bu çetenin faaliyetlerinden haberdar değil midir?»

Kendi paçavra yayınlarında, «Lucha Obrera»nın aynı yılın Nisan ayının ilk onbeş günlüğünde (22.

(*) Brovderizm: Amerikan KP'sinin Genel Sekreteri Earl Browder'in ismine atfen. (Y.N)

sayı) şöyle yazıyorlardı: «Dördüncü Enternasyonal Meksika işçi sınıfını bir kere daha emperyalizme, onların çıkarlarını savunan hükümete ve ulusal burjuvaziye karşı mücadeleye çağırıyor, halkın ve Meksika'nın gelişmesinin düşmanları.»

Yani bu haydutlar kliği halkı Meksika hükümetine karşı mücadeleye çağırıyorlar çünkü bu hükümet ülkenin sanayileşmesi için çabalamaktadır, çünkü bu hükümet hitlerci çeteye karşı mücadele eden Birleşmiş Milletlerin bir üyesidir. Bu klik hükümeti hainlikle suçlamaktadır. Meksika barışı ve halkların bağımsızlığını korumak için Amerika'daki diğer ülkelerle ve ABD ile en iyi ilişkileri sürdürmektedir ve sürdürmeye de karardır. (*Voz de Mexico* 13 Mayıs 1945).

Bu tipik stalinist döküman, troçkistleri korkunç bir cinayetle : kitleleri, burjuva hükümetle ve emperyalizmle mücadele etmeğe çağırmakla suçlayarak gülünçlüğü ve iğrençliği bir araya getiriyor. Ve hiç tereddüt etmeden, açıkça polisiye bir tavırla Meksika burjuva hükümetinin (Avila Camacho) Dördüncü Enternasyonalin devrimcilerini neden hemen toparlamadığını soruyor...

Sınıf işbirliğinin uğursuz örneklerinden biri de KP'nin anti-peronist «Demokratik Birlik»e girmesiyle Arjantin'de gerçekleşti. 1946 ocağındaki Ulusal Konferans'ta, Codovilla (her zaman o!) «Demokratik Birlik hareketinin etrafında toplanan güçleri» tanımlayan aşağıdaki metni sundu:

«1. Tüm geleneksel partiler

2. İşçi ve köylü hareketinin en bilinçli ve mücadelecisi partisi

3. İşçi ve köylü gençliğinin büyük bir bölümü, üniversite gençliğinin, profesörlerin, memurların, orta sınıfların çok büyük bir çoğunluğu

4. Sanayicilerin, tüccarların, çiftçilerin «ganderos»ların (sürü sahipleri) ve bankerlerin çoğunluğu

5. Ordu ve Donanmanın çoğunluğu, üniformalı polisin bir bölümü

6. Hemen hemen tüm ulusal basın

Bununla beraber, herşeye rağmen Demokratik Birlik henüz çok sınırlı bir niteliktedir, çünkü Muhafazakar Partinin ilerici bazı kesimleri henüz Birliğe girmemişlerdir.» *Voz de Mexico* 13.1. 1946 s. 7) (italik bizden)

Codovilla, «faşist-peronist» harekete karşı «Demokratik Birliğin» diğer bir müttefikini saymayı unutmuş: ABD elçisi Spruille Braden...!

1947-48'de «soğuk savaş»ın başlamasıyla beraber, stalinizmin Latin Amerika burjuvazisiyle yaşadığı balayı aniden sona erdi. İlişkileri koparma girişimleri burjuva hükümetlerden geldi. Washington'daki patronlarının talimatlarına boyun eğen burjuva hükümetler Brezilya'da, Şili'de, Küba'da, Meksika'da vs... Komünistleri kanun dışı saydılar ve seri tutuklamalara başladılar. Şunu da belirtmek gerekir ki burjuva hükümetlerinin çoğu (Küba'da Grau San Martin, Şili'de Gonzalez Videla, Meksika'da Miguel Aleman, vs...) KP'ler tarafından desteklenmiş (bazılarında seçilmiş)lerdi. Örneğin Küba'da Sosyalist Halk Partisinin (PSP) stalinistleri 1939'dan 1944'e kadar Batista'yı destekledikten sonra 1944'ten itibaren Grau San Martin'in ABD yanlısı burjuva hükümetinin kuyruğuna takıldılar. 1946 Aralığında PSP'nin genel sekreteri Blas Roca bir konuşmasında şöyle diyordu:

«Doktor Grau'nun hükümetini genel olarak demokratik, halkçı ve ilerici olarak kabul ediyoruz, mantıken görevimiz onu desteklemektir ve eleştirilerimiz de pozitif olmalıdır *tıpkı dost olarak kabul ettiğimiz birisine davrandığımız gibi*. (Blas Roca, «Sobre la situacion politica actual», Fundamentos, Havana 1946 s. 333-334, italik bizden.)

Soğuk savaşla beraber Küba'da neler olmağa başlamıştır? 1947-48'de, Grau San Martin'in «demokratik», «halkçı» ve «ilerici» hükümeti şiddetli bir anti komünist baskı ve kurbanları arasında şeker işçileri sendikası yöneticisi ünlü komünist Jesus Menendez'in de bulunduğu gerçek bir «beyaz terör» (deyim alman tarihçi RDA'dan Jurgen Hell'e aittir, *Kurzen Geschishte des Kubanischen Volkes*, Doğu Berlin 1966 s. 295) uygulamaya başladı.

Soğuk savaş boyunca (1948-1954) komünist partiler, SSCB'nin dış politikasına uygun olarak bir «sola dönüş» dönemine girdiler. Fakat bu dönüş hiç bir zaman stalinizmin ulusal-reformist stratejisinin dar sınırlarını aşmadı. En belirgin örnek 1954 Guatemala trajedisidir. Stalinist Guatemala İşçi Partisi (PGT) kararlı bir biçimde emekçi kitlelerin politik ve askerî yönden silâhsızlandırılmalarına katılmıştır. Guetamala burjuvazisi ve Jacop Azbenz (kaçmak zorunda kaldı) hükümetinin resmi ordusunun suç ortaklığı ile ülkeyi işgal eden Castillo Armas'ın paralı askerlerine (CIA tarafından örgütlenen ve United Fruit tarafından finanse edilen) karşı örgütlü bir halk direnişiyle karşı konmadı. Niçin? 1955'te PGT yaptığı bir özeleştirmede sorumluluğunu kabulendi: «PGT, ulusal demokrat burjuvaziye karşı ye-

terince bağımsız bir çizgi takip edemedi. Demokratik burjuvaziyle olan ittifakta önemli başarılar elde edildi, fakat buna karşın burjuvazinin de partimiz üzerinde bazı etkileri oldu, bunlar pratikte bir çok faaliyetlerimizi frenleyen etkiler oldular... PGT ordu üstündeki yanıltıcı görüşlere, Ordu şeflerinin karşı-devrimci gerçek durumlarını ve faaliyetlerini açığa vurmamakla katılmış oldu...» (La intervencion norte Americana en guetamala y el derrocamiento del regimen democratico, PGT, Guetamala, Haziran 1955 s. 31-32)

Gerçekte bu özeleştirici aşamalı devrim ve 4 Sınıf Bloku ile somutlaşan stalinist anlayışın temellerini sorun olarak ortaya getirmiyor. Tersine dökümanın Guetamala'da devrimci mücadele ile ilgili olarak öne sürdüğü şey, tekrardan «işçi sınıfının, köylülerin, küçük burjuvazinin ve ulusal burjuvazinin katıldığı bir ulusal kurtuluş hükümetinin kurulması» (Age. s. 42). Sanki 1954 olayları, sözde «ulusal burjuvazinin» barikatın hangi tarafında saf tuttuğunu açıkça göstermemiş gibi...

SONUÇ OLARAK

Son 40 yıl boyunca Latin Amerika'daki stalinizmin tarihi bağımsız bir devrimci rol oynayamayacak kadar doğuştan yeteneksiz bir hareketin tarihidir. 1935'ten itibaren, kesin olarak stalinizmin egemenliği altına giren KP'lerin stratejileri aşamalı devrim ve ulusal burjuvaziyle blok kurma doktrini üstüne kurulu neo-menşevik bir ulusal reformizm olmuştur. Bu strateji ve bu doktrin Latin Amerika partilerinin orijinal bir buluşu değil fakat Sovyet bürokrasisi tarafından geliştirilen modelin mekanik ve kölece ithâli ve uygulamasıdır. Sonuç, tüm komünist militan kuşakların kısırlaşmaları, harcanmaları ve partilerini Latin Amerika burjuvazisinin kuyruğuna takan bir politikanın kurbanları arasına katılmaları oldu.

KP'lerin yaptıkları zig-zaglar, taktik dönüşleri aşamalı stalino-menşevik stratejinin belirlediği sınırları hiç bir zaman aşmadı. Bu dönüşler SSCB'nin dış politikasının yansımasından başka bir şey olmadılar. Bu, hiç bir zaman bu partilerin politikalarının «ulusal» olmadıkları için kötü oldukları anlamına gelmez. (Jorge Abelardo Ramos gibi bazı Latin Amerika'lı solcu sosyal-yurtseverlerin öne sürdükleri gibi.) Komünizm, işçi hareketi kaynağından, görevlerinden, evrensel bir sistem olan kapitalizmle mücadele etmek zorunluluğundan dolayı enternasyonalist bir harekettir. Latin Amerika'daki stalinist partilerin politikalarında reddedilmesi gereken onla-

rın «enternasyonalist» nitelikleri değil fakat politikalarının dünya devriminin çıkarları doğrultusunda değil de Kremlin bürokrasisinin «Devlet menfaati»ne uygun olarak belirlenmesidir. Örneğin 1945-1947 yıllarında gerçekten enternasyonalist bir komünist partisi, Vietnam'lı devrimcilerin Fransız emperyalistlerine (ABD tarafından desteklenen) karşı yürüttükleri mücadeleyle dayanışma içinde olan büyük bir kampanya yürütebilirdi. Tersine bu dönemdeki SSCB'nin emperyalizmle «işbirliği» ve «barış içinde bir arada yaşama» politikasına uygun olarak Latin Amerika stalinist partileri Hindi Çin'deki bu mücadeleyi hemen hemen unuttular ve propagandalarında ABD ile Latin Amerika arasında «iyi komşuluk ilişkileri» temasını geliştirdiler. Diğer bir deyişle Latin Amerika stalinist partilerini belirleyen nitelik devrimci enternasyonalizm değil fakat SSCB'nin hegemonyası altındaki dünya bürokratik sisteminin örgütsel ve politik-ideolojik bir parçası olmasıdır. Lenin ve Troçki'nin döneminde (1919-1924) dünya devrimine hizmet eden Komünist Enternasyonal, Lenin'in ölümünden sonra 1920'li yıllarda bürokratik tabakanın iktidara geçmesiyle beraber bu işlevini yi-

tirmiş ve proleter enternasyonalizminin sefil bir karikatürü haline dönüşmüştür. Reformizm, oportünizm, sınıf işbirliği, ani çizgi değişiklikleri, keyfi dönüşler, bütün bunlar 1936'dan günümüze kadar stalinizmin Latin Amerika'daki trajik politikasının birer göstergeleridir.

Bitirirken, bir konunun altının çizilmesi gerekir: stalinizm kişisel (ahlâki veya psikolojik) bir olgu değil fakat *politik bir sistem*dir. Kişilerin, günümüzdeki komünist parti militanlarının (hatta bazı yöneticilerin) çoğunluğu sosyalizme içtenlikle inanan fakat aldanmış savaşırlardır. Görevimiz onları gerçek devrimci öncüye kazanmaktır. Latin Amerika deneyi kriz anında içlerinde çoğunun devrimci saf-lara geçebileceklerini göstermiştir. Örneğin Brezilya-da 1967-1969 yıllarında yalnız genç militanlar değil fakat onlarla beraber önemli bazı yöneticiler de köhnemiş stalinist partilerini, devrimci solun saflarında dövüşmek üzere terketmişlerdir (Carlos Marighella, Mario Alvès, Joaquim Camara Ferreira, Apolonio de Carhalho). *Bireyler*, kişiler devrim için... olabilirler ve olmalıdırlar: *stalinist politik sistem* işçi hareketinin bağrından tamamen atılmalıdır.

YUNANİSTAN'DA DEVRİMCİLER YANI ŞERİFİS'İN SERBEST BIRAKILMASI İÇİN ULUSLARARASI BİR KAMPANYA BAŞLATTILAR

Almanya'da Bayder ve arkadaşlarının hapisanede katledilmesini protesto etmek amacıyla Yunan Solu'nun tanınmış militanlarından Hristo Kasimis, Pire yakınındaki AEG fabrikasına patlayıcı madde yerleştirirken polisle giriştiği silahlı çatışmada öldürülmüş (Ekim 1977) ve polis, cinayetin faili olarak Yani Şerifis'i tutuklamıştır.

Polis, Kasimis'in yakalanacağını anlaması üzerine, kendisini ve örgütü ele vermemesi için Yani Şerifisin bu cinayeti işlediğini iddia etmektedir.

Yani Şerifis, diktatörlüğe karşı 20 Ekim Hareketi'nin bir üyesi olarak savaşmış bir militandır. Cunta döneminde kaçtığı Almanya'da işçi olarak çalışan Şerifis 1974 yılında Yunanistan'a dönerek AEG fabrikasına girmiş ve bir işçi birliğinin kurulması için mücadele vermiştir. 1977 yılının ilk aylarındaki grevden sonra fabrikadan atılan Şerifis, elektrikli ev aletleri işkolunda çalışan işçilerin kurdukları birliklerin bir işkolu federasyonunda birleşmesi için çalışmalarda bulunmuştur.

Kasimis'in öldürülmesi olayını Şerifis'in üzerine yıkan polis, onun diktatörlüğe karşı mücadelesini gözlerden kaçırmak istemekte ve Şerifis zindanda tutulmaktadır.

Yunan devrimci solu bu olayın hemen ertesinde kurduğu bir komite aracılığıyla Şerifis'in serbest bırakılmasını talep etmiş, bu uğurda başlattığı kampanya uluslararası bir boyut kazanmıştır. Yunan solu içinde bir düzineyi aşkın örgütün desteklediği bu kampanya sırasında Şerifis, hapisaneden iki mesaj yayınlamıştır. Egina hapisanesinden yayınladığı mesajı şu sözlerle bitmektedir :

“Emekçi yoldaşlar... patronlar bizsiz yapamazlar. Biz ise patronsuz pekâla yapabiliriz. Muazzam gücümüz buradan kaynaklanıyor. Ve başımız eğik, yaşamlarımız pahasına oyunlar çevirmelerine müsaade etmeye devam edersek, eski çağın en uysal kölelerinden farksız oluruz.”

Sürekli Devrim, Şerifis'e yöneltilen komploşu şiddetle protesto eder ve Yunan solunun kampanyasını yürekten destekler.

Komünist Enternasyonal'de Sömürgeler Sorunu ve 1925-27 Çin Devrimi

Yavuz ALOKAN

Neden Çin devrimi ve neden özellikle 1925-27 dönemi diye sorulabilir. Çin'de «kültür devrimi»; Mao'nun ölümünden sonra «dörtlü çete»ye karşı mücadele ve «üç dünya teorisi»nin Çin'in yeni liderleri tarafından bir dünya devrimi stratejisinin kuramsal temeli olarak savunulması; «çağımızın marksizmi Mao Zedung düşüncesidir» sloganıyla dünya proletaryasına ve halklarına benimsetilmek istenen yeni «ideoloji» — bütün bunlar dururken neden 1925-27 devrimi?

Çin devriminin ve «üç dünya teorisi»nin getirdiği sorunlara tarihsel ve ideolojik bakış açısından yaklaşmak isteyen her siyasal hareket, III. Enternasyonal'in ilk dört kongresinde Sömürgeler Sorunu için saptanan ilkelerden ve Komintern'in, Stalinist «resmî liderlik»in yönetimi altında 1925'lerden kapanışına kadar (1943) izlediği siyasetlerden işe başlamak zorundadır.

Lenin döneminde toplanan ilk dört kongre ve Stalin'in önderliğindeki Komintern'in 1925 Çin sorunundan Tahran, Yalta ve Potsdam Konferansları'na dek süren çizgisi, bizlere «üç dünya teorisi» sorununun anahtarını vermektedir. Örneğin, «millî burjuvazinin emperyalizme karşı olumlu yanı» ya da «millî burjuvazinin ittifaklar politikasındaki yeri», «İran Şahi'nin emperyalizme karşı mücadelesi» vb. gibi sorunların kökeni ilk dört kongredir. Devrimci marksistler daha o dönemde bu sorunlarla karşılaşmışlar ve bu sorunlara yaklaşımda temel ilkeleri saptamışlardır. Öte yandan, «Amerika Sovyetler'den daha ilerici ve daha az saldırgandır», «Churchill, Chamberlain'den daha ilericidir», «geri çekilen emperyalizmin yanında yükselen emperyalizme karşı saf tutalım» görüşlerinin kökeni iki savaş arası dönemin Stalinist politikalarıdır. Bu oportünist ve sınıf uzlaşmacısı görüşlere karşı verilen mücadele de yeni değildir. Devrimci marksistler bu görüşlere karşı kanları ve canları pahasına mücadele vermişler ve bolşevik-leninizmin enternasyonalizm bayrağını ellerinden bırakmamışlardır.

Günümüzün teorik sorunları kuşkusuz elli yıl öncesine nazaran çok daha karmaşıktır. Bu karma-

şıklıktan net sonuçlara varabilmek, diğer bir deyişle teoriyi eylem kılavuzu haline getirebilmek için teorik ilkeleri yani marksizmin temel ilkelerini tarihsel olguların ışığında ele almak gerekiyor. Tarih laboratuvarında gerçekleştirilen belli başlı deneyleri bilmeden ellerimize tutuşturulan reçetelerle ülkemizdeki sınıf mücadelesine yaklaşmamızın olanaksızlığı her geçen gün biraz daha anlaşılmaktadır. Doğru slogan saptamak herhangi bir sloganı haykırmaktan bin kez daha güçtür. Doğru siyaseti saptamak ise devrimci marksizmin temel ilkelerini tarihsel deneylerin ışığında özümlemek (teoriyi kavramak) ve teoriyi tarihin maddesine uygulamak, yani halk kitleleri içinde çalışmakla mümkündür.

Kuşkusuz böyle bir bakış açısına sahip olma çabası «beş usta»nın resimlerini yan yana sıralayıp karşısında selâm durmaktan çok daha güçtür. Ülkemizdeki devrimci hareketlerin giderek bir dizi konsolosluğa, yayın organlarının da konsoloslukların aylık, haftalık ve günlük bültenlerine dönüşme nedenlerinden biri de karşılaşılan bu güçlülüdür. İnsanlar başları sıkıştığı zaman tanrılara sığınır ve tanrılar ilk çağlardan bu yana hep biçim değiştirmişlerdir, ama ibadetin özü hep aynı kalmıştır.

Yakın zamanlarda pek çok iyi niyetli kişi ya da grubun çeşitli konsolosluklara iltihak ettikleri görüldü. «Ustalar»dan o kadar çok alıntı yapmışlar, o kadar çelişkin politikalar izlemişler, büyük bir enerjiyle her yana saldırarak öylesine şamata koparmışlardı ki, sonunda yaptıkları alıntılarda boğuldular ve haykırdıkları karmaşık sloganlar kendi kulaklarını sağır etmekten başka hiç bir işe yaramadı. Nihayet, siyasal eylemlerine son vererek, savcı Vişinski'nin duruşmalarına yaraşır «özeleştirilerle, diplomatik bir soğukkanlılıkla çalışan konsolosluklara iltihak ettiler. Bu olaylardan çıkarılacak çok ders vardır.

1925-27 Çin devrimi, III. Enternasyonal'in ilk dört kongresinde belirlenen sömürgelerde devrim mücadelesi ilkelerinin Stalinist Komintern tarafından, bürokrasinin politik, Sovyet Devleti'nin ulusal çıkarlarına nasıl kurban edildiğini gösteren önemli

deneylerle dolu bir tarih laboratuvarıdır. Anti emperyalist devrimlerde sınıf işbirliği ve özellikle proletarya tarafından desteklenen milli burjuvazinin «devrimciliği» üzerine bu denli aydınlatıcı bir deney belki de hiçbir Doğu ülkesinde yaşanmamıştır.

Burada, sorunu, emperyalist ülkelerle işbirliğini ve bunun doğal sonucu olarak tek tek ülkelerde sınıf işbirlikçiliğini savunan ve dünya halklarını Çin'in dar ve ulusçu politikasına boyun eğdirmeyi amaçlayan Çin Komünist Partisi'nin «üç dünya teorisi» açısından ele almayacağız. Çünkü böyle bir çaba oldukça uzun bir tarihsel süreci konu edinmeyi gerektirmektedir. Bu çalışma sadece Çin devrimi ve özellikle 1925-27 dönemi ile sınırlıdır. Fakat bu dönem, «üç dünya teorisi»nin tek bir bağımlı ülkedeki devrimci mücadelenin temel sorunlarından biri olan ittifaklar sorununa ışık tutmaktadır. Stalin'in bu devrim hareketinde savunduğu görüş, tüm sonuçlarıyla birlikte, ÇKP'nin bugün savunmakta olduğu görüşle aynı ilkesel mantıktan yola çıkmaktadır.

Olayı, zaman zaman ayrıntılara girmeyi de göze alarak tarihsel gelişim süreci içinde ele almaya, bu arada konuyu teorik anlamda derinleştirmekten çok belgelere dayanarak sergilemeye çalıştık.

III. ENTERNASYONALİN İLK DÖRT KONGRESİNDE SÖMÜRGELER SORUNU

İlk dört kongre döneminde III. Enternasyonal ve Sovyet Devleti «tüm dünyanın ezilenlerini» dünya sosyalist devrimi perspektifi içinde birleştirmeye çalışmışlardır. Doğu ya da sömürgeler sorunu dünya komünizminin bu evrensel amacı üzerinde temelendirilerek ele alınmıştır.

Marks'ın 1864'de kurduğu I. Enternasyonal'in mirasçısı olan ve Birinci Paylaşım Savaşı sonrasında II. Enternasyonal liderliğinin oportünizmine bir tepki olarak doğan III. Enternasyonal Lenin'in önderliğinde 1919'dan 1924'e dek tüm dünya ezilenlerinin umut ışığı ve eylem kılavuzu oldu. Bu dönem 1924'ten itibaren Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve Komintern içinde gelişen teoride oportünist, örgütlenmede bürokrat ve mantıkta pratik faydacı bir dizi politika ile yozlaşmaya dönüştü; bu yozlaşma Avrupa'da devrim umutlarının ortadan kalktığı 1933 yılında Nazilerin Almanya'ya egemen olmasıyla zirveye ulaştı ve 1943'de Komintern kapatılarak dünyayı sosyalizme götüren proleter enternasyolizminin büyük çarkı, rotayı saptıranlar tarafından kırıldı.

İlk dört kongre'de Sömürgeler Sorunu eşit ağırlıklarla ele alınmamıştır. Bununla birlikte özellikle II. ve IV. Kongrelerde sömürge devrimlerinin sorunlarıyla ilgili temel marksist tezler tam bir açıklıkla belirlenmiştir. Saptanan ilkeleri üç noktada özetleyebiliriz:

- Sömürgelerin emperyalist boyunduruktan kurtulması, metropollerde, sosyalist devrim için verilen mücadeleye doğrudan bir destek sağlayacaktır. Batının sanayileşmiş ülkelerinde sosyalist devrimin zaferi, Doğu'nun sömürge ülkelerine ekonomik ve kültürel etkilerde bulunacak, böylelikle bu ülkelerdeki devrim hareketinin kapitalist olmayan yoldan sosyalizme sürekli geçişi sağlanacaktır. Doğu'nun ezilen yoksul halk kitleleriyle Batı proletaryasının çıkarları dünya sosyalist devrimi perspektifinde birleşmektedir.
- Sömürge devrim hareketlerinde «sosyal unsur» ile «milli unsur» içiçe geçmiştir. Fakat emperyalist sermayenin yayılması bu ülkelerde kendine burjuva destekçiler bulmaktadır. Bu yüzden sömürge ülkelerin milli burjuvazileri bir yandan emperyalist burjuvaziye yaklaşarak onunla işbirliği etmekte, öte yandan gelişen kapitalizmin yarattığı proletaryanın kitle hareketlerini kendi sınıflarının geleceği açısından kontrol altına almaya ve köylülerin toprak devrimi talebini bastırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle Komünist Enternasyonal ve Sovyet Devleti bu ülkelerin emperyalizmin açık işgaline karşı savaştan milli burjuvazilerini işçi ve köylü kitlelerinin siyasal eylemlerini bastırmaya çalışmadıkları sürece destekleyeceklerdir.

- Sömürgelerdeki komünistler her şart altında kendi bağımsız siyasal ve ekonomik sınıf örgütlerini kuracaklar, fırsat buldukları her yerde emekçi ve köylü Sovyetlerini örgütleyecekler, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün siyasal eğitimini gerçekleştirerek güncel talepler uğruna mücadele etmekten vazgeçmeyeceklerdir. Komünistler milli burjuva kamp içindeki çelişkilerden yararlanmaya çalışacaklardır.

2 Mart 1919 günü Moskova'da toplanan II. Enternasyonal'in I. Kongresinde Sömürgeler Sorunu bağımsız bir gündem maddesi olarak yer almıyordu. O günlerde Avrupa'da yükselen sosyalist devrim mücadelesi dünya devriminin başlangıcı olarak görülmekteydi. 7 Mart 1919 günü, kongrenin kapanış konuşmasında Lenin «Bütün dünyada proleter ihti-

lâlinin zaferi artık kaçınılmazdır: Uluslararası Sovyet Cumhuriyetinin oluşumu ilerlemektedir!» diyor-du. (Lenin, III. Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yay., s. 38) Sömürge ve yarı sömürge ülkelerin kurtuluşu bu mücadelenin zaferine bağlı olarak düşünülüyordu. Avrupa sosyalist devrimi sömürgeleri de kurtaracak ve örgütlü ekonomiye geçmeleri için gerekli etkileri sağlayacaktı.

Kongreye «Komünist Enternasyonal'in Dünya işçilerine Manifestosu»nu sunan Troçki konuşmasında şöyle diyordu:

«Sömürgelerin kurtuluşu ancak metropollerdeki işçi sınıfının kurtuluşu ile birlikte mümkündür. Sadece Annam, Cezayir ve Bengal'in işçi ve köylüleri değil, İran ve Ermenistan'ın işçi ve köylüleri de, ancak İngiliz ve Fransız işçileri Lloyd George ve Clemenceau'yu devirip iktidarı ele geçirdikleri zaman bağımsız yaşama fırsatını kazanacaklardır... Afrika ve Asya'nın sömürge köleleri! Avrupa'da proletarya diktatörlüğünün kurulduğu saat sizin de kurtuluş saatiniz olacaktır.» (L. Trotsky, *The First Five Years of the Communist International*, v.1, p. 25)

Gerçekten de, Manifesto'nun okunmasından kısa bir süre sonra Avrupa, sosyalist devrim umutlarını canlandıran bir dizi gelişmeye sahne oldu. 21 Mart günü kurulan Macaristan Sovyet Cumhuriyeti ni Münih ayaklanması, onu da 14 Nisanda kurulan Bavyera Sovyet Cumhuriyeti izledi. Nedir ki 1919 yılı bütün devrim dönemlerinde olduğu gibi olayların hızlı ve zaman zaman beklenmeyen yönlerde geliştiği bir yıldır. Avrupa'da devrim hareketinin bu ani yükselmesini peşpeşe bir dizi yenilgi izlemiştir.

Bu sıralarda Sovyet topraklarında süren iç savaş burjuva ulusların artan saldırılarıyla en şiddetli dönemine giriyordu. İngiliz ve Fransız müdahalesi gelişmekte, Denikin Ukrayna üzerinden Moskova'ya doğru ilerlemekteydi. 11 Ocak günü Berlin'deki sokak çatışmalarından sonra Noske'nin birlikleri duruma hakim oldu. İşçilerin protesto ettiği seçimlerin sonunda sosyal demokrat Ebert, Weimar Cumhuriyeti'nin başına geçti. Macaristan Sovyeti ise ancak 133 gün dayanabildi. Köylülerin desteğini kazanamayan Bela Kun hükümeti, toprak sahiplerinin kışkırttığı bir darbeyle 1 Ağustos'ta yenilgiye uğradı.

Aynı günlerde, Doğu ülkelerinde emperyalizme, özellikle İngiliz emperyalizmine karşı hareketler geliyordu. Amritsar'da Gandhi tarafından başlatılan «sivil itaatsızlık kampanyası» tüm ülkeyi kapsayan

genel grevler ve boykotlarla birlikte ulusal çapta İngiliz emperyalizmine karşı bir harekete dönüştü. Troçki, 5 Ağustos 1919'da iç savaş cephesinden gönderdiği raporda bu gelişmenin kısa bir analizini yapmış ve devrimin Doğu'ya doğru kaydığını belirtmiştir. (1)

Böylece, birinci ve ikinci kongreler arasındaki gelişmeler uluslararası düzeyde önemli bir değişimi vurguluyordu: Avrupa'da dünya sosyalist devriminin kilidini açacak bir devrim olasılığı uzaklaşmakta, öte yandan, başta Asya ülkeleri olmak üzere sömürge ve yarı sömürge ülkelerde ulusal kurtuluş hareketleri yükselmekteydi.

17 Temmuz 1920'de toplanan II. kongrede Sömürgeler Sorunu, Doğulu delegelerin de katılmasıyla çeşitli yönlerden ve ağırlıklı olarak ele alındı. Tartışmanın merkezini Lenin'in ve Roy'un görüşleri oluşturuyordu.

Roy, devrim Doğu ülkelerinde zaferine ulaşmadığı sürece Batı'daki komünist hareketlerin hiçbir yere varamayacağını söylüyordu. Avrupa burjuvazisi, sömürgelerden gelen aşırı kârların kaynağı kesilmedikçe gücünü koruyabilecekti. O halde dünya komünizminin zaferi, devrimin Doğu'daki zaferine bağlıydı. Komünist Enternasyonal olanca gücünü ve olanaklarını sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki devrim hareketleri için seferber etmeliydi. Lenin, kongredeki konuşmalarında Roy'un bu görüşlerini «aşırı» olarak niteledi. Lenin'e göre 5 milyon proleterin ve 37 milyon topraksız köylünün varlığına rağmen Hint komünistlerinin bir Komünist Partisi örgütlemeyi bile başaramamış olmaları gerçeği, tek başına, bu görüşlerin büyük çapta temelsiz olduğunu göstermekteydi.

Tartışmaların sonunda II. Kongre, bazı Batılı Komünist Partilerin, özellikle İtalyan Serrati'nin itirazlarına rağmen Roy'un tezini de içeren şu formülasyonu kabul etti:

«Sömürgelerden elde edilen aşırı kârlar modern kapitalizmin dayanağıdır ve modern kapitalizm bu aşırı kâr kaynağından yoksun bırakılmadıkça Avrupa işçi sınıfı için kapitalist düzeni yıkmak kolay olmayacaktır.» (F. Claudin, *The Communist Movement*, v. I, p. 248)

I. Kongrede sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki devrimin Batı'daki, özellikle Avrupa'daki sosyalist devrimin zaferine bağlı olduğu görüşü kabul edilmişti. II. Kongrede ise sömürge devrimlerinin Batı'daki sosyalist devrimin zaferi açısından taşıdığı önem belirlenmiştir. Sömürgelerin kurtuluşu met-

ropollerdeki burjuvazinin ekonomik gücüne darbe indirecek, böylelikle sosyalist devrimi «kolaylaştıracak»tır. Böylece ulusal kurtuluş hareketleriyle Batı'daki sosyalist hareket arasındaki bütünleyici ilişki belirlenmekte, Doğu Sorunu dünya devrimi stratejisindeki yerine oturtulmaktadır.

Troçki'nin hazırladığı ve 7 Ağustos günü Kongre'ye sunulan «manifesto»da Enternasyonal'in sömürgelerdeki kurtuluş hareketlerinin gelişim yönü ile ilgili görüşleri şu sözlerle açıklanıyordu:

«İngiliz ve yabancı egemenliğinin zincir vurduğu müslüman ve müslüman olmayan halkların verimli yakınlaşması, ruhbanların ve şövenist karşı devrimcilerin yok edilmesiyle hareketin dahili olarak arınması, yabancı güçlere ve onların yerli işbirlikçileri olan feodal beylere ve tefecilere karşı mücadele edilmesi — bütün bunlar sömürge ayaklanmalarının büyüyen ordusunu muazzam bir tarihsel güce, dünya proletaryası için muazzam bir yedek güce dönüştürmektedir.» (L. Trotsky, *age*, s. 125)

Lenin 19 Temmuz günü «Uluslararası Durum ve Komünist Enternasyonal'in Temel görevleri» başlıklı konuşmasında, «Bir yandan kitlelerin ekonomik durumu çekilmez hale geliyor, diğer yandan... anlaşmazlık azınlıkta olan güçlü ülkeler arasında başlıyor ve büyüyorsa dünya ihtilâlinin iki şartının olgunlaşması durumu ile karşı karşıyayız» (Lenin, *age*, s. 54) diyerek dünya devrimi perspektifini savunuyor, öte yandan kongrenin Doğu Sorunu'na verdiği önemi şu sözlerle açıklıyordu:

«Emperyalist savaş bağımlı halkları dünya tarihine sokmuştur. Şimdi karşı karşıya olduğumuz en önemli görevlerden biri de, kapitalist olmayan ülkelerde Sovyet hareketinin örgütlenmesine ne yolda koyulacağımızı düşünmektir. Bu ülkelerde Sovyetlerin kurulması mümkündür; ama bunlar işçi Sovyetleri değil; köylü Sovyetleri ya da emekçi halk Sovyetleri olacaktır.» (Lenin, *Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri*, s. 329)

Sorunun dünya devrimi perspektifindeki yeri ve önemi bu şekilde belirlendikten sonra Lenin 26 Temmuz günü «Millî Mesele ve Sömürge Sorunu Üzerine» raporunu Kongreye sundu. Bu raporda ortaya konan tezler, daha sonra IV. Kongrede geliştirilecek olan sömürge ve yarı sömürgelerdeki devrimci mücadelenin sınıf ilişkileri ve mücadele taktikleri konusunda III. Enternasyonal'in temel ilkelerini formüle ediyordu. Bu ilkeler üç noktada belirlenebilir:

● «Sömürücü ülkelerin burjuvazisi ile sömürge ülkelerin burjuvazisi arasında belirli bir *rapprochement*, bir yakınlaşma olmuştur, öyle ki çok kere —belki de çoğunluk hallerde— ezilen ülkelerin burjuvazisi bir yandan millî hareketi desteklerken, öte yandan emperyalist burjuvazi ile tam bir anlaşma içersindedir: bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı onunla güçbirliği yapmaktadır. Komisyonunda tartışma götürmez bir biçimde bu ispat edildi... Biz, komünistler olarak, sömürgelerde burjuva-kurtuluş hareketlerini ancak gerçekten devrimci oldukları ancak bu hareketlerin yöneticileri bizim, köylüleri ve sömürülen yığınları devrimci bir ruhla eğitip örgütlememize engel olmadıkları takdirde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz.» (Lenin, *age*, s. 334)

● Sömürge ülkelerde, proletaryanın sayıca çok az olduğu yerlerde bile ezilen kitlelerin bağımsız (millî burjuvaziden) politik hareketini yaratmak mümkündür. Bu durumda «komünist partileriyle komünist partileri kurmaya hazır unsurların mutlak görevleri, geri kalmış ve sömürge ülkelerde dahil olmak üzere her yerde köylü Sovyetleri ya da emekçi halk Sovyetleri lehinde propaganda yapmak, nerede koşullar elveriyorsa orada derhal emekçi halk Sovyetleri kurmaya çalışmaktır.» (Lenin, *age*, s. 335)

● «Komünist Enternasyonal, geri kalmış ülkelerin ileri ülkeler proletaryasının yardımıyla Sovyet sistemine geçebilecekleri ve belli aşamalardan sonra, kapitalist aşamadan geçmek zorunda kalmadan, komünizme varabilecekleri tezini de teorik gerekçesini göstererek savunmalıdır.» (Lenin, *age*, s. 336)

22 Haziran 1922'de toplanan III. Kongre döneminde sömürgelerdeki komünist hareketlerin bu ülkelerin millî burjuvazileri tarafından açıktan açığa engellendiği görülmektedir. IV. Kongre'nin bu konuda alacağı ilkesel önlemlerin ilk belirtilerini, Troçki'nin 4 Temmuz'da sunduğu tezlerde («Enternasyonal Durum ve Kominternin Görevleri Üzerine III. Dünya Kongresinin Tezleri») buluyoruz. Troçki Doğu ülkelerinde, özellikle Hindistan ve Çin'de yabancı sermayenin kapitalizmi geliştirmekte olduğunu söylemektedir. Bu ülkelerdeki burjuvazi yabancı sermayeye artan oranlarda bağlanmakta ve giderek emperyalizmin bir aracı haline gelmektedir. Sömürge burjuvazilerinin «... yabancı emperyalizme karşı

mücadelesi —zayıf bir mücadele oluşu bir yana— yapısı gereği isteksiz ve yarı yarıya hayalidir. Yerli proletaryanın gelişimi sömürge burjuvazisinin ulusal devrimci eğilimlerini felce uğratmaktadır. Fakat aynı zamanda, milyonları oluşturan köylü kitleleri bilinçli komünist öncünün kişiliğinde gerçek bir devrimci liderlik bulmaktadır.» (L. Trotsky, *age*, s. 251)

Dışa bağımlı kapitalist gelişme genç proletaryayı ön plâna çıkardıkça sömürge burjuvazilerinin anti emperyalist devrimci yeteneği, yabancı sermayenin çekiciliği ve proletaryanın yükselen sınıf mücadelesi arasında erimektedir. Köylüler, aynı zamanda büyük toprak sahibi olan burjuvazinin toprak devrimi taleplerini bastırması ve gelişen proletaryanın burjuvaziye karşı bir alternatif olarak ağırlık kazanması sürecinde emperyalizme ve burjuvaziye karşı proletarya ile ittifaka doğru çekilmektedir.

Böylece Komünist Enternasyonal, sömürgelerin emperyalizme karşı mücadelesinde «sosyal unsur»un «millî unsur»dan ayrılmakta olduğunu saptamaktadır. Bu saptama gelişmenin başlıca doğrultusunu göstermektedir. Yakın geleceğin tarihsel gelişmeleri tarafından doğrulanacak bir doğrultudur bu. Fakat yaşanan dönemde her iki unsurun iç içe geçtiği, dahası «millî unsur»un zaman zaman daha ağır bastığı sömürge hareketleri de vardır. Kuşkusuz bu tip hareketler proleter enternasyonalizmi açısından pek çok sorunu gündeme getirmekteydi. 1921'de Sun Yat-sen tarafından Kanton'da kurulan Cumhuriyet hükümeti ya da, yine aynı yıl içinde Mustafa Kemal'le imzalanan «dostluk ve yardımlaşma anlaşması» bu tip sorunlara örnektir.

Sun Yat-sen 1919'da «uluslararası savaşa, ticarî savaşa ve sınıf savaşına karşı pratik bir çözüm yolu» öneren görüşlerini açıklamıştı. Öneri, «Çin'in gelişiminde etkin olan güçlerin», «samimi bir işbirliği» anlayışıyla Çin'in ekonomik gelişmesine katkıda bulunmalarını emperyalist ülkelerden rica (!) ediyordu. Sun, yabancı sermayenin kapitalist olmayan bir ekonominin inşasına yardım edeceğini sanıyor, öte yandan Sovyet Devleti ile işbirliği ve dayanışma kurmaya çalışıyordu. (2) Mustafa Kemal ise «bir yandan Batı'nın işçi sınıfı, öte yandan Asya ve Afrika'nın köleleştirilmiş halkları, milletlerarası sermayenin kendilerini yıkmak ve efendilerine büyük çıkarlar sağlamak için köle durumuna getirmek istediğini anladığı ve sömürge politikasının işlediği suç, dünya işçilerince kavrandığı gün burjuvazinin kuvveti sona erecektir» (D. Avcioğlu, *Millî Kurtuluş Ta-*

rihi, c. II, s. 446) demektedir, öte yandan Sovyet Devleti ile dostluk anlaşmasının imzalanmasına bir buçuk ay kala Türkiye Komünist Partisi önderleri hiç de esrarengiz olmayan bir biçimde katledilmekte, sahte bir KP kurulmakta ve komünistlerin hareketi baskı altına alınmaktadır. (3)

II. sinin aksine olarak III. Kongre'de bu somut olgulardan hiçbirisi üzerinde ayrıntılı biçimde durulmamıştır. Sömürge burjuvazilerinin tutumları sadece Troçki'nin genellemeleri içinde yer almış ve bu tutumlara karşı komünistlerin izleyecekleri siyaset sertleştirilmiştir. Aslında Sömürgeler Sorunu kongrede oldukça dar kapsamlı olarak yer almıştır. Gündemin 12. maddesi bu soruna ayrılmış ve Doğulu delegelerin konuşmaları sadece 5 dakikalık süre ile sınırlandırılmıştır. Bu durum Doğulu delegelerin, özellikle Roy'un protestoları ile karşılanmıştı. (4)

Sömürgeler Sorununun ağırlıkla ele alındığı ve Lenin'in katıldığı son kongre olan IV. Kongre 5 Kasım 1922'de toplandı.

Sömürgeler üzerine Lenin'le birlikte çalışan Safarov, konuşmasında, sömürge devrimlerinin proleter enternasyonalizmi açısından taşıdığı öneme değinerek emperyalist ülkelerdeki komünist partilerini, II. Kongre kararlarına rağmen Sömürge Sorunu üzerinde yeterince durmadıkları için eleştirmiştir. Sömürge ülkelerin komünist delegeleri geçen dönemin deneylerini ortaya koyan yeni sorunları açıklamışlar ve bazı eleştirilerde bulunmuşlardır. Örneğin, Endonezya Komünist Partisi temsilcisi Tan Malaka önceki kongrelerde Pan İslamizm'in mahkum edilmesini eleştirerek, bunun komünistleri köylü kitlelerinden uzaklaştırmak için burjuva milliyetçileri tarafından nasıl kullanıldığını anlatmıştır. (5) IV. Kongre «milliyetçi burjuva» olarak nitelendiği Kemalist hükümetin TKP'ye karşı giriştiği «barbarca hareketi protesto» eden bir açık mektup yayınlamıştır. (6)

Kongre tezlerinde «emperyalizme karşı verilen mücadele bir kitle hareketi biçimine dönüştüğü zaman, sömürge ve yarı sömürge halklarının egemen sınıfları, devrime önderlik etme bakımından isteksizleşmekte ve yetersiz kalmaktadırlar» denilmektedir. (F. Claudin, *age*, v. I, p. 266)

Bu yetersizliğin nedeni sömürge burjuvazisi ve egemen sınıflarının *sınıfsal çıkarlarının* zorunlu bir sonucudur. Emperyalizme karşı mücadeleye katılan kitleler kendi örgütlerinin kırmızı bayrağını yükselttikleri zaman burjuvazi anti emperyalist mücadele-

nin sonunda kendi mülkiyetinin, sermayesinin ve politik gücünün başına gelecekleri görmektedir. Bu durumda ya kitlelerin bağımsız örgütlenmesini ezecek ya da emperyalist burjuvaziyle kitlelere karşı birleşecektir. Devrimle karşı devrim arasında bir orta yol yoktur.

Tezlerde sömürge egemenlerinin sınıfsal bileşimi şu sözlerle açıklanmaktadır:

«Burjuva milliyetçilerinin (Hindistan, İran ve Mısır'da) tarım devriminin sözünden bile duydukları korku ve tarım devrimini budayarak yoketmek için gösterdikleri çaba, millî burjuvazi ile feodal ve burjuva feodal toprak ağaları arasındaki yakın ilişkiyi... göstermektedir.» (F. Claudin, *age*, v.I.p. 266)

Kuşkusuz tüm sömürgelerin koşulları aynı değildir. Örneğin Türkiye ile Hindistan'ın mücadele perspektifi içindeki farklılığı IV. Kongre kararlarında şöyle saptanmaktadır:

«Ezilen yerli bir köylü kitesine sahip sömürge ülkelerde millî kurtuluş mücadelesi, ya Türkiye'de olduğu gibi bütün memleket halkı tarafından birlikte yürütülecektir, bu taktirde ezilen köylünün toprak sahiplerine karşı mücadelesi kaçınılmaz olarak millî kurtuluşun zaferinden sonraya ertelenecektir; ya da Hindistan'da olduğu gibi, feodal toprak sahipleri emperyalist haydutlarla ittifak halindedir, bu taktirde ezilen köylülerin toplumsal mücadelesi millî kurtuluş mücadelesi ile birlikte yürüyecektir.» (Carr, *The Bolshevik Revolution*, v. III, p. 477) -abç- (7)

Türkiye ile ilgili «kaçınılmazlık»ın nedeni ülkede zaten zayıf olan proletaryanın ve yoksul köylü kitlelerinin hemen hemen hiçbir politik ağırlığa sahip olmayışındır. Sınıf çelişkileri keskinleşmiş değildir ve zaten köklü bir geleneği olmayan TKP fizik olarak tasfiye edilmiş durumdadır. Bu koşullar Kemalist önderliğin «bütün memleket halkı tarafından» desteklenmesi sonucunu vermiştir. Köylülerin bir toprak devrimi mücadelesine girişmelerinin bu dönemde ne objektif ne de subjektif şartı vardır. «Kaçınılmaz» olarak ertelenen bu mücadele millî kurtuluşun zaferinden sonra bile yükselme olanağı edinemeyecek, millî burjuvazi ise dünya emperyalist sistemine ekonomik ve politik bakımdan bağlanacaktır.

Hindistan'da ise durum farklıdır. İngiliz sermayeli kapitalizmin yarattığı proletarya genel grev deneylerinden geçmektedir, köylü büyük bir toprak açlığı içindedir, sınıfsal çelişmeler asırlardır süren

kast sistemi içinde şiddetlenmektedir. Bu şartlarda burjuvazi ve feodaller ya yokolmak ya da emperyalizmle birleşmek durumundadırlar.

Sömürgelerdeki bu farklı koşullara rağmen IV. Kongre sömürge komünistlerinin izleyecekleri siyaseti genel hatlarıyla belirlemiştir: Tezlere göre, bağımsız sınıf çıkarlarını savunma gerekçesiyle emperyalizme karşı verilen mücadeleye katılmamak ne kadar zararlı ve oportünist bir tutumsa, burjuva demokratlarla «millî birlik» oluşturmak ve «iç barışı» korumak amacıyla işçi sınıfının güncel çıkarları için mücadele etmemek de o derece zararlı ve oportünist bir tutumdur. Komünistlerin sömürgelerdeki ikili görevi şöyle konulmaktadır:

«Siyasi bağımsızlığın sağlanması amacıyla burjuva demokratik devrimin mümkün olan en radikal çözümü için mücadele etmek, işçi ve köylü kitlelerinin kendi sınıf çıkarları doğrultusundaki mücadelelerini örgütlemek, bunu yaparken de millî burjuva kamp içindeki çelişkilerden yararlanmak...» (F. Claudin, *age*, v. I, p. 266)

Tezlere göre sömürgelerdeki işçi sınıfı anti emperyalist devrimin önderliğini ancak emperyalizme karşı verilen mücadelenin gelişmesi ve güçlenmesi sürecinde kazanabilecektir. Bu süreç içinde komünistlerin görevi proletaryanın siyasal ve ekonomik örgütlenmesini gerçekleştirmek, «işçi sınıfı ile toplumun yarı proleter kesiminin siyasal eğitimini sağlamak» olacaktır.

IV. KONGREDEN SONRA SÖMÜRGELER SORUNU

IV. ve V. Kongreler arasındaki dönemde Sovyet Devleti Komintern'i de etkileyen bir dizi gelişmeye uğradı. Parti bürokrasisinin gerek devlet aygıtına gerekse Enternasyonal'e egemen olmasını uzun uzadıya açıklamamanın yeri burası değildir. Ancak şu kadarını belirtelim ki, III. Enternasyonal'in V. Kongresi Stalinist parti bürokrasisinin olanca yetkileri kendi elinde toplamaya başladığı bir dönemde yapılmıştır.

V. Kongrenin toplandığı 1924 yazında Stalin, baş düşman olarak gördüğü İngiltere'nin Sovyetler Birliği'ne karşı bir savaş hazırlığı içinde olduğunu düşünmekte ve gerek Sovyet diplomasisine gerekse Komintern politikasına bu gelişmeyi engelleyecek biçimde yön vermeye çalışmaktadır. Bir yandan İngiliz sendika liderleri ile yakın ilişkiler kurmaya çalışılmakta, öte yandan İngiltere'ye karşı mücadele eden sömürgelerin millî burjuvazilerine yaklaşılmaktadır. Bu politikanın sonucu olarak V. Kongre

sömürgelerdeki millî burjuvazilerle işbirliğine doğru keskin bir dönüş yapmış, bu doğrultuda ilk dört kongrenin ilkeleri tamamen bir yana bırakılmıştır. Bu ilkeler daha sonra tahrif edilecek ve sonunda bütünüyle örtbas edilecektir.

Bu dönemde İngiliz emperyalizmine karşı millî mücadelenin en yüksek düzeye vardığı ülke Çin'dir. Komintern'in sömürgelerdeki 9 seksiyonu içinde en fazla üyeye sahip olan ülkedir. Çin'in 8000 üyesine karşılık, Java 2000, İran 600, Mısır 700, Filistin 100 ve Türkiye 600 üyeye sahip bulunmaktadır. (8) Japonya ve Kore'de yasadışı küçük gruplar, Hindistan'da ise dağınık hücreler bulunuyordu. Ayrıca 26 Ocak 1923'de imzalanan Sun-Joffe Deklerasyonu ilişkilerin geliştirilmesi için gerek Çin millî burjuvazisi gerekse Sovyet Devleti için uygun bir zemin oluşturmuyordu. (9)

Bütün bu şartlar Komintern'in, başlıca tehlikeyi oluşturan İngiliz emperyalizmine karşı Çin'in millî burjuvazisini ilkesiz bir tarzda desteklemesine yolaçmıştır.

1925 - 27 ÇİN DEVRİMİ

1644'den beri saltanat süren Manchu Hanedanı'nın 1911'de yıkılmasıyla sonuçlanan ilk Çin devrimi ulusal birliği sağlayamayınca, ülke, emperyalist güçler arasındaki rekabeti kendi içlerinde yansıtan askerî kliklerin (savaş ağaları) eline geçti. Yıllarca süren iç politik kargaşalıklardan sonra millî burjuvazinin sınıf ideolojisini temsil eden Sun Yat-sen 200 milletvekilinden oluşan bir parlamento kurarak, 1921'de Kanton'da Çin'in ilk Cumhuriyetini kurdu. Cumhuriyet 1923'e dek savaş ağalarının sürekli saldırısı nedeniyle gelişemedi, hatta birkaç kez tamamen dağılmak zorunda bırakıldı. Yukarıda değinilen Sun-Joffe deklarasyonu ile birlikte Sovyet Devleti'nden sağlanan askerî yardımlar ve danışmanlar sayesinde Sun Yat-sen kendine bağlı bir ordu oluşturarak Kanton çevresinde tutunmayı başarmıştı.

Bu sıralarda Çin Komünist Partisi iki yıldan beri faaliyette bulunuyordu. 1915'den beri eski Çin geleneklerini hedefleyen, politikadan sanata dek geniş bir çalışma alanı yaratmaya çalışan devrimci akım, Çin proletaryasının gelişmesiyle birlikte örgütsel bir yapı kazanmaya başladı. ÇKP örgütlü bir politik güç olarak 4 Mayıs 1919 ayaklanması ve Çin'in ilk düzenli işçi eylemi olan 1920 grevinden doğmuştur. Yabancı sermayenin geliştirdiği kapitalizm Çin proletaryasının sayısal bakımdan çoğalmasını sağlıyordu. İşçiler, sendikalarda ve parti büro-

larında hızla örgütleniyorlardı. Örgütlü işçi sayısı 1923'de 230.000 iken, 1925'de 570.000'e, 1926'da 1.264.000'e 1927'de 2.800.000'e ulaşmıştır. (10)

Çin proletaryasının bu emekleme döneminde Sovyet Devleti ile Kuomintang arasındaki ilişkiler hızla gelişmekteydi. Komintern'in Rus bürosu Borodin'i sürekli danışman olarak Kuomintang'a yollamıştı ve Kuomintang subayları Rusya'da askerî eğitim görüyordu. Komintern'in 1922'de aldığı bir kararla ÇKP Kuomintang'a katılmıştı. Her iki örgüt gerek yönetim organlarında gerek kitle örgütlerinde kaynaştırılmışlardı. Bununla birlikte her iki parti de biçimsel anlamda bağımsızlıklarına sahiptiler.

Kuomintang heterojen bir sınıfsal yapıya sahipti. Bünyesinde Çin'in Sun Yat-sen ilkeleri çerçevesinde ulusal birliğini savunan milliyetçi subaylardan büyük toprak sahiplerine, fabrikatörlere, küçük ve orta burjuva unsurlara varana dek geniş bir kesimi toplamıştı.

Sun Yat-sen ilkeleri (üç halk ilkesi), kurtuluş için mücadele edilerek millî bağımsızlığın kazanılması; ülke içinde demokrasi ve özgürlüklerin sağlanması; halkın refaha kavuşturulması biçiminde üç maddeden oluşmaktaydı. (11) Üç halk ilkesi, bir anlamda, Çin millî burjuvazisinin mücadele programıydı. ÇKP bu programa katılıyor, öte yandan kendi programının gerektirdiği sloganları atıyor ve kendi programının propagandasını yapmaya çalışıyordu. Bununla birlikte Kuomintang'a olan bağımlılığı ve Sovyet uzmanlarının esas olarak Kuomintang bünyesinde yer almaları eylem alanını sınırlıyordu. Herşeye rağmen ÇKP bütün bu dönem boyunca işçilerin güncel ekonomik ve politik çıkarlarını ve toprak devrimini savunmuştur.

1924'e kadar işler iyi gitti. O yıl emperyalizme karşı devrim mücadelesinde yerini alan tüm sınıfsal güçlerin, gelişen sınıf mücadelesi sürecinde kendi gerçek sınıfsal işlevlerine döndükleri bir yıl oldu. Kanton-Honkong genel grevi hızla yayılmakta, ülkenin her yanında, ÇKP önderliğinde devrimci komiteler kurulmaktaydı. Komiteler kendi yasalarını kendileri belirliyor ve güvenliklerini kendi güçleriyle sağlıyorlardı.

Gelişmeler Kuomintang'da büyük bir tedirginlik yarattı. Millî burjuvazinin fabrika ve işyerlerinde grev vardı. Komünistler köylülere toprak devrimi öneriyorlardı. Proletarya başını almış gidiyordu. Kuomintang sermayedarları ve toprak ağaları, hareketi durdurması için ÇKP üzerinde baskı yapmaya başla-

dılar. Gelişen komünist hareket, başını milli burjuvazinin mülkiyet kalesine vurmıştu.

ÇKP lideri Chen Tu-hsiu 1925 Ekim'inde Komintern Merkez Yürütme Kurulu'ndan Kuomintang'dan çıkmak için izin istedi. Öneri reddedildi. KEYK, ÇKP'den bir iç savaşın çıkmasına engel olmasını istiyordu. Çin'de başlayan devrim burjuva bir karakter taşıyordu, böyle bir devrimin sosyalist amaçları olamazdı, o halde ÇKP'nin Kuomintang'dan çıkması düşünülemezdi.

Bu dönemde Kuomintang, Komintern tarafından nasıl değerlendiriliyordu? Şunu kesinlikle söyleyebiliriz ki, önderler arasında bu konuda görüş birliği yoktur. Örneğin Stalin, 1925 Mayıs'ında Kuomintang'ın «bir işçi köylü partisi» olduğunu, 1926 Mart'ında «işçilerin, köylülerin, aydınların ve kent demokrasisinin devrimci bloku» olduğunu, 1927 Mayıs'ında ise «işçilerin, kent ve kır küçük burjuvazisinin ve milli burjuvazinin bir bloku» olduğunu söylemiştir. (12) Bu tanımlardan hareketle, Stalin'in Kuomintang'ı esas olarak işçi sınıfı ve milli burjuvazinin bloklaştığı bir örgüt olarak gördüğünü, fakat olayların akışı içinde ifadesini zaman zaman değiştirmek zorunda kaldığını söyleyebiliriz.

Aynı dönemde Stalin'le aynı safta yer alan Bukharin Kuomintang'ı şöyle tanımlıyordu:

«Kuomintang politik bir parti ile farklı sınıfl gruplaşmalarından oluşan Sovyetler benzeri bir örgüt arasında bir geçiş, özel tipte bir örgüttür... Kuomintang liberal burjuvaziyi, ... küçük burjuvaziyi ve işçi sınıfını kapsar. Örgütsel açıdan bakıldığında Kuomintang terimin geleneksel anlamında bir parti değildir.» (Bukharin, *Problèmes de la Revolution Chinoise*, p. 179) (13)

1924-25 döneminde Stalin Kuomintang örneğini sadece Çin'le sınırlı olarak değil, tüm sömürge ülkeler düzeyinde genelleştiriyordu. Örneğin Doğu lu komünistlere verdiği bir söylevde şöyle diyordu:

«Komünistler ulusal birleşik cephe politikasından... işçilerin ve küçük burjuvazinin devrimci blok'u[nu oluşturma] politikasına geçmelidirler. Böyle ülkelerde bu blok tek bir parti, Kuomintang gibi bir işçi-köylü partisi biçimini alabilir.» (Stalin, *Problems of Leninism*, p. 264) (14)

1926 yılında milli burjuvaziyi ve ÇKP'ye rağmen işçi sınıfını da kapsayan, kelimenin geleneksel anlamında bir parti olmayan ve Stalin'e göre Doğu ülkelerinde yaratılması gereken bu Kuomintang III. Enternasyonal'e «kardeş parti» olarak kabul edildi. Kuomintang'ın lideri Chiang Kai-shek ise KEYK'

nun «şeref üyesi» olarak alkışlandı. Bu karar SBKP Politbüro'sunun oy çokluğu ile ve Troçki'nin muhalefetine rağmen alınmıştır.

Komintern tarafından kendisine büyük güven beslenen Chiang Kai-shek, Kuomintang kongrelerinden birinde şöyle konuşmuştur:

Sovyetler Birliği ile, dünya devrimi ile ittifakımız, gerçekte, dünya devrimini tamamlamak için emperyalizme karşı birlikte mücadele eden bütün devrimci partilerle bir ittifaktır.» (O. Suda, *Sosyalizm Sözlüğü*, Suda Yay., s. 121)

Aynı dönemde Kanton Ticaret Odası'nın yayınladığı bir bildiri «Yaşasın Dünya Devrimi» sözleriyle son buluyordu. (O. Suda, agy.)

Kuşkusuz, bütün bu güzel sözler Chiang'ın ve Kanton Ticaret Odası'nın dünya devrimini benimzediklerini değil, Kuzey'deki gericilere karşı mücadelede Sovyet silâhlarına ve işçi köylü kitlelerinin mücadelesine karşı Komünist Enternasyonal'in teminatına ne denli ihtiyaç duyduklarını gösteriyordu.

Kanton Darbesinden Shanghai Katliamına

Nedir ki, 1924 genel grev'i ve ÇKP'nin Kuomintang'dan çıkma talebi, Kuomintang burjuvazisinin sınıfsal doğasının gerektirdiği gibi davranmasına yolaçtı. «Müttefik» milli burjuvazi gerçek düşmanını görmüştü, kendi sermayesine ve mülkiyetine yönelen tehlikeyi bastırmak ve «düzeni sağlamak» zorundaydı. Nitekim Komünist Enternasyonal'in şeref üyeliğine seçilmesinden bir buçuk ay sonra Chiang, Kanton'da, 20 Mart 1926 günü bir hükümet darbesi yaparak tüm iktidarı kendi elinde topladı. Grevler yasaklandı. Kanton'daki sendikalar kapandı. Komünist yöneticiler Kuomintang bürolarından atıldı. Pekçok komünist ve sendikacı lider tutuklandı, direnenler öldürüldü.

Darbeden hemen sonra Chiang Kai-shek başkanlığında toplanan Kuomintang Merkez Yönetim Komitesi Komünistlerin eylemlerini kısıtlayıcı bir dizi önlem aldı. Komünistler Dr. Sun Yat-sen ya da ilkelere üzerine hiçbir kuşku beslemeyeceklerdi ve ancak bu şartla Kuomintang'a kabul edileceklerdi. Belediyelerdeki, eyaletlerdeki ve parti komitelerindeki komünist üyelik toplamın 1/3'ünü geçmeyecekti. Chiang, komünistler tarafından devrimin askerî ve politik önderi olarak kabul edilecekti. ÇKP'nin programını ve amaçlarını tamamen etkisiz kılan bu şartlar Komintern temsilcisi Borodin tarafından derhal kabul edildi. Böylelikle işçi ve köylüler milli burjuvaziye, ÇKP ise Kuomintang yönetimine boyun eğdirilmiş ve tümüyle bağımlı kılınmış oluyordu.

20 Mart darbesi Komintern basınında derin bir şaşkınlık yarattı. Olayların nasıl açıklanacağı bilinmiyordu. Komintern resmî yayın organı *International Press Correspondence*, 8 Nisan 1926 sayısında Kanton darbesi ile ilgili olarak dış basında yer alan haberleri «gerçek dışı bir haber» ya da «emperyalistlerin bir uydurması» olarak niteledi. (15) Nedir ki, Chiang Kai-shek komünistlere kabul ettirdiği şartları dünyaya ilân edince Komintern basını gerçeği kabullenmek zorunda kaldı. Bununla birlikte darbe, sonuçlarıyla birlikte, Komintern'in politikasını etkilemeyecek kadar önemsiz gösterilmeye çalışıldı.

1926 yılında Troçki, SBKP Politbürosu'nun gizli oturumunda Çin'de izlenen politikayı eleştirdi. Çin'de izlenecek tek politika komünist politika olmalıydı. Bu politika Sovyetler Birliği'nin diplomatik hesaplarından ayrı tutulmalıydı. Burjuva hükümetleri ve Kanton'daki gibi askeri diktatörlüklerle ilişki kurmak diplomatların işiydi, devrimcilerin görevi ise bunları devirmektir. Kuomintang'ın Komintern'e alınmasıyla büyük bir hata yapılmıştı. Sınıflararası uyum kuramını savunan Sun Yat-senizm ile sınıf kavgasını savunan marksizm'in birbiriyle uyuşması olanaksızdı. Chiang Kai-shek'in KEYK'na «şeref üyesi» olarak katılması «tatsız bir şaka» idi. (16)

Öte yandan olaylar gelişmeye devam ediyordu. Chiang'ın ÇKP'ye dayattığı koşullar parti içinde büyük bir tedirginlik yaratmıştı. Üstelik, millî burjuvazimin uyguladığı baskının sonu gelmiyordu. Kuomintang ÇKP üyelerinin tam bir listesini istiyor ve ÇKP'nin üyelerine direktif vermeden önce, bunları Kuomintang'ın ilgili komisyonlarının onayına sunmasını şart koşuyordu. Bu durumda Chen Tu-hsiu, KEYK'na partisinin Kuomintang'dan ayrılması önerisini tekrarlayarak, «ittifak»ın yeniden gözden geçirilmesini önerdi. Bu öneri Pravda'da peşpeşe sert eleştirilere uğradı ve reddedildi. Bunun üzerine Chen, Kuomintang'a gönderilen silâhların hiç olmazsa bir kısmının ÇKP'ye verilmesini istedi. Bu istek de reddedildi.

Tam bu günlerde Chiang Kai-shek Kuzey Seferi'ne çıkmaya hazırlanıyordu. Görünürdeki amacı, merkez ve Kuzey Çin'i ele geçirmek, gerici militarist Chang Tso-lin'i devirerek ülkenin ulusal birliğini Sun Yat-sen ilkeleri doğrultusunda sağlamaktır. Harekatın plânları Sovyet askeri danışmanları tarafından hazırlanmıştı. Çoğunlukla Rus silâhları kullanılıyordu ve komünist yöntemlerin uygulandığı geniş

bir propaganda mekanizması Chiang'ı destekliyordu. Sefer boyunca sadece Kuomintang'ın sloganları kullanılacaktı. Bunların başında toprak kiralalarının % 25 azaltılması ve çalışma koşullarının düzeltilmesi yer alıyordu.

Kuzey Seferi 1926 Haziran'ında başladı, kısa sürede Wuhan ele geçirilerek burada yeni bir Kuomintang hükümeti kuruldu. Askerî başarının hemen ardından Chiang devrimci hareketleri baskı altına almaya başladı. Sefer devam ederken Kanton'da grev yasağı konuldu, devrimci kitleler kontrol altına alındı, ilerleyen ordunun geçtiği her yerde sendikalar ve köylü birlikleri kapatıldı. Kuomintang ordusu devrim hareketini bastırarak, komünistlerin tüm örgütlerini kapatarak ulusal birliği ve demokrasiyi gerçekleştirmeye (!) gidiyordu. ÇKP liderliği bir yandan kendi tabanının baskısı öte yandan Kuomintang disiplini arasında sıkışmaya başlamıştı. Kuomintang'dan ayrılma önerileri giderek daha sık tekrarlanıyordu ve komünistler nasıl bir «demokrasi» ile karşı karşıya olduklarını görmeye başlıyorlardı.

Stalin ÇKP'den yükselen sesleri bastırmak için 30 Kasım 1926 günü KEYK'nun Çin Komisyonu önünde şöyle diyordu:

«Çin komünistlerinin Kuomintang'dan çekilmesi gerektiği söyleniyor. Bu yanlış olacaktır yoldaşlar! Çin komünistlerinin şu sırada Kuomintang'dan çekilmeleri büyük bir hata olacaktır. Çin devriminin gelişimi, niteliği ve genel durumu, Çin komünistlerinin Kuomintang'da kalmalarını ve O'nun içinde etkilerini arttırmalarını kesin bir biçimde gerektirmektedir.» (Stalin, *On Chinese Revolution*, p. 14)

«Bu yılın Mayıs ve Haziran aylarına dek karşı devrimci durumun egemen olması... fakat daha sonra, bu yılın yazında, muzaffer Kanton birliklerinin Kuzey'e ilerlemesi ve Hupeh'i işgal ederek devrim lehine radikal bir değişiklik yaratması raslantı mıdır?» diye soruyordu Stalin Çin Komisyonu üyelerine ve kendi sorusunu yine kendi cevaplıyordu: «Hayır, bu bir raslantı değildir. Kantonluların ilerlemesi emperyalizme ve onun yerli ajanlarına karşı bir darbe anlamına gelir. Genelde Çin'in tüm devrimci unsurları, özelde ise işçi sınıfı için toplanma özgürlüğü, grev özgürlüğü, basın özgürlüğü anlamına gelir.» (Stalin, *age*, p. 10)

Oysa Kuzey Seferi'nin ne anlama geldiğini Çin li komünistler anlamışlardı. Kuzey Seferi Çin'in ulusal

birliğinin sağlanması adına, askerî diktatörlüğün pekiştirilmesi, komünist hareketin ve toprak devriminin bastırılması anlamına geliyordu. Millî burjuvazinin sınıf çıkarları, proletarya ve yoksul köylülüğün sınıf çıkarlarına karşıydı. Ulusal birliği sağlamaya giden Chiang geçtiği her karış toprakta, sanki, marksizm'in sınıfların bölünmüşlüğüne dayanan kuramını bir kez daha doğruluyordu.

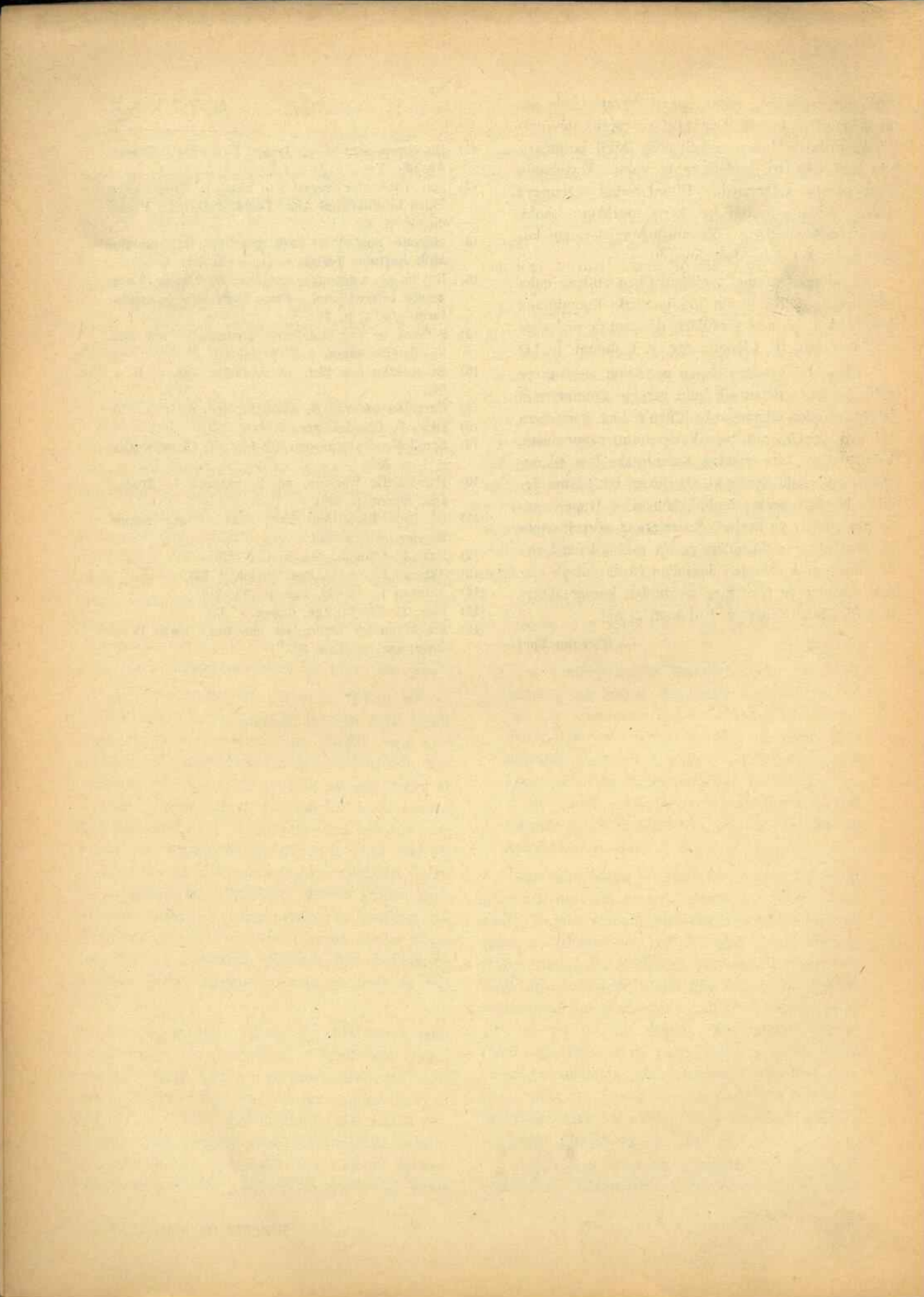
Bu dönemin temel özelliğini Chen Tu-hsiu daha sonraları «şimdiki dönem komünistlerin Kuomintang için bir kuli hizmeti gördükleri dönemdir» sözleriyle açıklayacaktır. (F. Claudin, *age*, v. I, dipnot, p. 11)

Chen, bir yandan izlenen politikayı eleştirmeye çalışıyor, öte yandan «disiplin gereği» Komintern'in buyruklarından çıkamıyordu. Chen'e göre Komintern bir yandan ÇKP'nin toprak devrimini savunmasını kabul ediyor, öte yandan Kuomintang'dan çıkmasını engelliyordu. Nedir ki, «burjuvazi tek başına değildi; büyük toprak sahipleri, Hunan ve Hupeh eyaletinin ağaları ve beyleri, Kuomintang görevlilerinin ya akrabaları ve hısımları ya da eski arkadaşlarıydı. Tüm toprak sahipleri doğrudan ya da dolaylı olarak subaylar ve görevliler tarafından korunmaktaydı.» (F. Claudin, *age*, v. I, dipnot, p. 83)

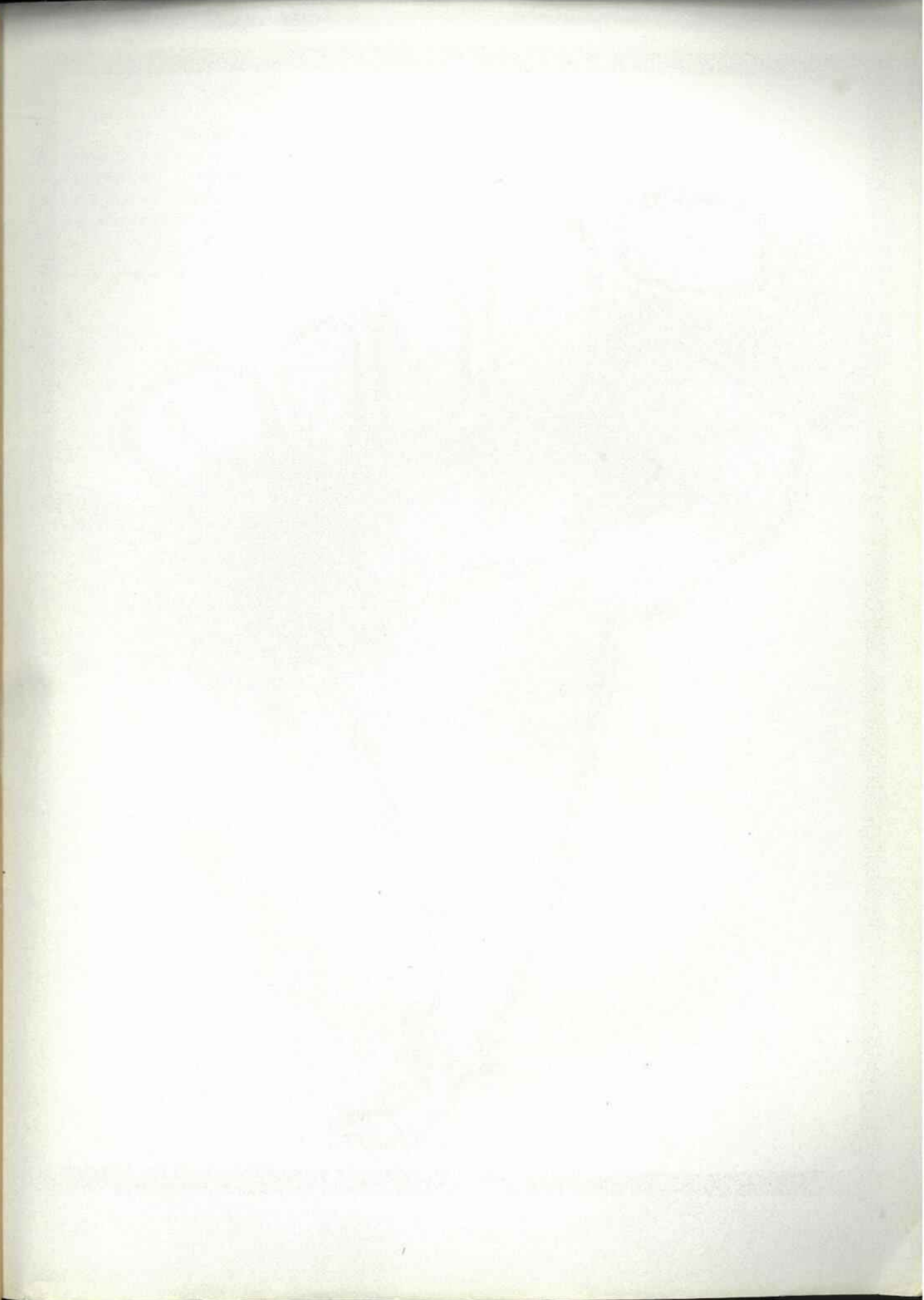
(Devamı Var)

- (1) Bu rapor için bkz., Isaac Deutscher, **Troçki**, Ağaoğlu Yay., c. 1, s. 533.
- (2) Sun Yat-sen'in önerisi için bkz., L. Troçki, **The Third International After Lenin**, Pathfinder Press, dipnot, p. 330.
- (3) Mustafa Suphi'lerin katli için bkz., D. Avcıoğlu, **Millî Kurtuluş Tarihi**, c. II, s. 621 vd.
- (4) Roy'un ag. konuşması için bkz., F. Claudin, **Communist International —From Comintern to Cominform—**, v. 1, p. 249.
- (5) Safarov ve Tan Malaka'nın konuşmaları için bkz. F. Claudin, *age*, v. 1, p. 247 vd.
- (6) Bu mektup için bkz., D. Avcıoğlu, *age*, c. II, s. 647.
- (7) Carr'dan aktaran D. Avcıoğlu, *age*, c. II, s. 710.
- (8) Bkz., F. Claudin, *age*, v. 1, p. 271.
- (9) Sun-Joffe deklarasyonu için bkz., F. Claudin, *age*, v. 1, p. 276.
- (10) Pan-Pasific Workers, no. 2, aktaran L. Troçki, *age*, dipnot, p. 336.
- (11) Üç Halk İlkesi için bkz., Mao Zedung, **Seçme Eserler**, c. 1, s. 319.
- (12) Bkz., F. Claudin, *age*, v. 1, p. 278.
- (13) Aktaran L. Troçki, *age*, dipnot, s. 332.
- (14) Aktaran L. Troçki, *age*, p. 213 - 214.
- (15) Bkz., L. Troçki, *age*, dipnot, s. 328.
- (16) Troçki'nin bu konuşması için bkz., Isaac Deutscher, *age*, c. II, s. 336.

Darbe bir kere daha Troçki tarafından *Ekim Dersleri*'nde formüle edilen kuralları onaylıyordu. Bir ülkede devrimci durum sözkonusu olduğu zaman, sınıflar arasında belirleyici bir kuvvet denemesi gündemde olduğu zaman inisiyatifi alma yeteneği gösteren taraf, belirleyici bir üstünlük kazanır. Kuvvet ilişkileri 24 saat içerisinde dönüştürülebilir. Şili'de olup biten de buydu.

IV. Ent. X. Dünya Kongresi kararlarından

